

UVODNIK

Igor Hrabar, urednik časopisa „Odvjetnik”	2
---	---

IZ HOK-a

Josip Šurjak dobio drugi trogodišnji mandat na čelu HOK-a	4
Članovi Upravnog odbora HOK-a za mandatno razdoblje 2021. do 2024.	8
Članovi Izvršnog odbora HOK-a za mandatno razdoblje od 2021. do 2024. godine	9
Predsjednici odvjetničkih zborova u Republici Hrvatskoj	9
Plaketa dr. Ivo Politeo s poveljom uručena Domagoju Čajkovskom, odvjetniku u Rijeci	10
Odvjetnik Dragutin Kasapović dobitnik Nagrade Mario Kos	11
Sastanak i radna večera predsjedništva CCBE-a u Trogiru	12
Odvjetnici Ratko Žurić i dr. sc. Tin Matić laureati Zaklade dr. sc. Jadranko Crnić	13
Uvođenje digitalne edukacije Odvjetničke akademije HOK-a ili kako obrazovanje učiniti što dostupnijim	16
Izmjene Kodeksa odvjetničke etike	19

ČLANCI I RASPRAVE

Ivica Crnić: Ustav u sudskoj praksi	20
Nives Grubišić Đogić: Izazovi europskog nasljeđivanja	26
Iris Gović Penić: Praksa Europskoga suda za ljudska prava i domaćih sudova o pravu na dom u privatnopravnim odnosima	38

IZ EU-a

Marijana Konforta: Iz novije prakse Europskoga suda za ljudska prava o odvjetničkoj tajni	55
---	----

ENGLESKI ZA ODVJETNIKE

Je li <i>legal remedy</i> pravni lijek?	58
---	----

HRVATSKI ZA ODVJETNIKE

Tekst treba biti jasan	60
------------------------	----

PRISEGE

Prisege dane 9. lipnja 2021.	62
Prisege dane 7. srpnja 2021.	64

IN MEMORIAM

Vinko Dizdar	66
Mario Vojvodić	67
Dragan Medarić	67
Tomislav Tončić	68
Dragomir Modrušan	70
Krešo Demo	71
Milivoje Žugić	72

Piše:
Igor Hrabar,
 odvjetnik
 u Zagrebu,
 urednik časopisa
 „Odvjetnik“

Poštovane kolegice i kolege, poštovani čitatelji,

u srpnju ove godine održana je Izborna skupština Hrvatske odvjetničke komore. Tom događaju prethodili su izbori u odvjetničkim zborovima koji su donijeli mnoštvo novih ljudi voljnih angažirati se u radu vlastitog zbora i Hrvatske odvjetničke komore. Promijenili su se predsjednici mnogih zborova, među njima u Splitu, Rijeci, Zadru i Dubrovniku, a novi će zasigurno donijeti novu energiju i entuzijazam u svladavanju problema s kojima se suočava odvjetništvo. Slijedom toga, i Upravni je odbor Hrvatske odvjetničke komore osvježen novim sastavom koji će se, a to svi vjerujemo, zdušno boriti za interese odvjetništva.

S danom 7. lipnja 2021. godine u Republici Hrvatskoj djeluje 4878 odvjetnika i više od 1500 odvjetničkih vježbenika. U protekloj godini upisano je 215 novih odvjetnika (od kojih je 135 došlo iz redova odvjetničkih vježbenika), a iz redova Hrvatske odvjetničke komore brisano ih je 155. Iz ovih brojki vidljivo je da i dalje postoji velik interes za bavljenje odvjetništvom. Međutim, obujam odvjetničkog posla smanjuje se, uz ostalo, i zbog sve većeg utjecaja javnih bilježnika na nekad isključivo odvjetničke poslove. Također, pojavljuju se i trgovačka društva registrirana i za obavljanje pravnih poslova. Očita je i tendencija zakonodavca da proširi krug ovlasti javnih bilježnika, rješavajući na taj način nagomilane probleme u pravosuđu, nauštrb odvjetništva.

ODVJETNIK 3/2021.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 3 - 2021., god. 94.

Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 3 - 2021, annual file 94

Glavni i odgovorni urednik: Josip Šurjak, odvjetnik, Zagreb **Urednik:** Igor Hrabar, odvjetnik, Zagreb **Izvršna i grafička urednica:** Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165 218, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr, natasa.barac@hok-cba.hr, **Uredništvo:** Leo Andreis, dr. sc. Atila Čokolić, Višnja Drenški Lasan, Davor Bubalo, Maša Gluhinić, Mario Janković, Mladen Klasić, dr. sc. Tin Matić, Sanja Mišević, Ingrid Mohorovičić-Gjanković, Matija Potočnjak, Robert Travaš – odvjetnici, Mato Arlović, sudac Ustavnog suda RH, mr. sc. Iris Gović Penić, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Dražen Tripalo, sudac Vrhovnog suda RH, Arno Vičić, odvjetnik u m., **Lektor:** Zvonko Šeb, **Tisak:** STEGA tisak d.o.o., Zagreb, **Grafička priprema:** Krešimir Godina, **Fotografije:** Grgur Žučko, Nataša Barac, Lukša Marotti.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila „Odvjetnik“. Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

Prvi broj časopisa „Odvjetnik“ objavljen je 25. studenoga 1927. godine. Prvi urednik bio je dr. Ivo Politeo.

„Odvjetnik“ je i stvarni sljednik „Pravnika“ – glasila kluba odvjetnika u području odvjetničkog odbora u Osijeku koji je izlazio od 1913. do 1914. godine a urednik glasila bio je dr. Hugo Spitzer.

IBAN HR66 2360000-1101268409

Godišnja pretplata za tuzemstvo 200,00 kn,

za inozemstvo 40 eura,

pojedi načni broj za tuzemstvo 40,00 kn,

za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Uredništvo

Zagreb, Koturaška cesta 53/II

tel: 6165 207; fax: 6170 838

e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog prostora-marketing

1/1-6.800,00 kn / 1/1 (omot)-7.800,00 kn /

1/2-3.800,00 kn

Izdavač

Hrvatska odvjetnička komora,

Zagreb

Koturaška cesta 53/II

tel: 6165-200; fax: 6170-686

www.hok-cba.hr

Pandemija uzrokovana virusom covid-19 donijela je osim mnoštva zdravstvenih i drugih problema na osobnoj razini i u zdravstvu, školstvu, obrazovanju, i mnogo toga lošega u pravosuđu: zaustavila je rad nekih sudova na dulje ili kraće vrijeme, smanjeni su prihodi odvjetnika, upitna je postala pravna pomoć našim klijentima. No, istodobno je angažirala dodatne resurse radi supstitucije uobičajenog rada u odvjetništvu i sudstvu, pa su ubrzani procesi e-komunikacije i održavanja rasprava na daljinu. S obzirom na novonastalu situaciju zbog nemogućnosti neposrednih kontakata, Komora je pokrenula projekt digitalne edukacije uvođenjem tzv. LMS sustava za predavanja za odvjetnike i odvjetničke vježbenike. Nakon završenog pilot-projekta interaktivnih e-kolegija, krenulo se s video-predavanjima za odvjetnike.

Paralelno s time, ne nužno i radi toga, već dulje vrijeme postoji potreba za mijenjanjem Zakona o odvjetništvu. Suočeni smo s mnogim novim situacijama na koje postojeći Zakon nema odgovora, a nije ih ni mogao predvidjeti. Kako se društvo razvija, tako se stvara i potreba za pravnim odgovorom na te odnose. Prema našim saznanjima, nadležno ministarstvo krenulo je u izmjene Zakona o odvjetništvu. Naši prijedlozi prihvaćeni su samo u neznatnoj mjeri, iako su išli za rješavanjem svih nagomilanih problema s kojima se odvjetnička struka susreće, no promjene Zakona pretežito se odnose na usklađivanje s europskim direktivama.

Hrvatska odvjetnička komora vrlo je aktivna u nizu zakonodavnih prijedloga, pa svojim priložima pokušava utjecati na poboljšanje zakona, među kojima posebice

apostrofiram Zakon o parničnom postupku. Ne treba posebice isticati teorijska, ali nadasve praktična znanja i iskustvo koje odvjetnici imaju kroz primjenu propisa, pa tako i spomenutog parničnog propisa. U tome smislu insistiramo na vraćanju instituta postupka *mirovanja*, jer su postojećom regulativom odvjetnici dovedeni u nepovoljniji položaj u odnosu na ostale sudionike sudskoga postupka. Tražimo i vraćanje instituta *redovite revizije*, obvezu zakazivanja rasprave svaka tri mjeseca, te rješavanje problema nemogućnosti odvjetnika za korištenje godišnjih odmora. Predlaže se i *zastoj* svih rokova od 1. do 15. kolovoza i od 20. prosinca do 5. siječnja kako za pravne lijekove, tako i za pravne posljedice preuzimanja pismena pozivajući se na komparativna rješenja Njemačke, Austrije, Lihtenštajna i drugih.

Aktivnost Komore vidljiva je i u izradi suvremenog programskog rješenja HOK-a po mjeri odvjetnika. Naime, stari program datira iz 1994. godine i u velikoj je mjeri nefunkcionalan te ne odgovara našim potrebama.

Pred Hrvatskom odvjetničkom komorom mnogo je izazova i posla. Da bismo na kraju uspjeli, bilo bi dobro da se što više odvjetnika angažira, da sudjeluju svojim prijedlozima i radom u različitim projektima i tijelima Komore, kako bismo svladali mnoge izazove koji su pred nama. *Viribus unitis* uspjeh ćemo poboljšati naše usluge na zadovoljstvo naših stranaka i nas samih, pa sve vas pozivam na suradnju.

Josip Šurjak dobio drugi trogodišnji mandat na čelu HOK-a

Piše:
Nataša Barac,
 izvršna urednica
 časopisa
 „Odvjetnik“

Izborna redovita Skupština Hrvatske odvjetničke komore održana je 10. srpnja 2021. godine, a delegati svih odvjetničkih zborova u Republici Hrvatskoj na toj su Skupštini ponovno za predsjednika Komore izabrali Josipa Šurjaka, odvjetnika u Zagrebu.

Josipu Šurjaku to je drugi trogodišnji mandat na čelu Hrvatske odvjetničke komore, a on je delegatima zahvalio na ukazanom povjerenju. Delegate su nakratko pozdravili i visoki gosti, kojih je ove godine zbog posebnih epidemioloških mjera, bilo manje nego što je uobičajeno. Među visokim

gostima bili su Juro Martinović, državni tajnik u Ministarstvu pravosuđa i uprave Republike Hrvatske, kao izaslanik premijera Andreja Plenkovića i ministra Ivana Malenice, Đuro Sessa, tadašnji predsjednik Vrhovnoga suda Republike Hrvatske, Ranko Pelicarić, neposredni bivši predsjednik Vijeća odvjetničkih komora Europe – CCBE-a, te novi predsjednik Odvjetničke komore Slovenije Janez Starman.

Osim predsjednika, na Skupštini su izabrani i članovi disciplinskih tijela HOK-a, Nadzornog odbora te članovi Vijeća pri Vrhovnome sudu Republike Hrvatske, a

konstituiran je i Upravni odbor Komore. Predsjednik HOK-a na Skupštini je uručio i Plaketu dr. Ivo Politeo s poveljom Domagoju Čajkovskom, odvjetniku u Rijeci i Nagradu Mario Kos Dragutinu Kasapoviću, odvjetniku u Zagrebu.

Delegati Skupštine dobili su detaljna pisana izvješća o radu Komore, njezinih tijela i organa. Detaljno izvješće predsjednika Komore objavljeno je u materijalima koje su delegati primili, a on je u svom kratkom obraćanju na Skupštini govorio o najbitnijim problemima s kojima se hrvatski odvjetnici i Komora trenutačno suočavaju, posebice u teškim vremenima pandemije koronavirusa te potresa koji su pogodili području Banovine i Zagreba i okolice. Šurjak je tako, uz ostalo, govorio o suradnji i komunikaciji s Ministarstvom pravosuđa, o sudjelovanju predstavnikâ Komore u raznim radnim skupinama za izradu i izmjene zakona, o novostima u IT sustavu HOK-a te o e-komunikaciji koja je postala nužna ali s kojom još uvijek ima problema.

„Jučer sam na Upravnom odboru namjerno pohvalio disciplinskog tužitelja, Disciplinsko tužiteljstvo, prvostupanjski i drugostupanjski Disciplinski sud, zato što je to najgori posao u Komori. (...) Ali najteže je biti disciplinski tužitelj, suditi u Disciplinskom sudu, potpisati odluku da netko ne može raditi ovaj posao, a to smo napravili sa 17 kolega u prošlom mandatu, zabranili smo rad sedamnaestorici odvjetnika, njih 42 kaznili smo privremenom zabranom obavljanja odvjetništva“, rekao je Šurjak te dodao da Komora zbog svoje autonomnosti i neovisnosti odvjetništva neće dozvoliti da ostane bez disciplinskih tijela.

Šurjak je pozvao sve članove HOK-a da se u većoj mjeri uključe u rad Komore i njezinih radnih skupina, te istaknuo da u radnim skupinama Komore sada ima više od 300 odvjetnika koji svojim znanjem i trudom pomažu u funkcioniranju Komore i tako pridonose boljitku i napretku odvjetništva u cjelini.

„Živimo u zahtjevnim vremenima, ja kao vaš donedavni član, znam dobro ulogu odvjetnika, ulogu naše i vaše Komore u ovih zahtjevnim vremenima. Naše društvo opredijelilo se za demokraciju, za vladavinu prava i za ljudska prava. Ulaskom u međunarodne asocijacije, Vijeće Europe i Europsku uniju, ti standardi su podignuti na višu razinu i sigurno je da ih naše društvo ne bi uspješno moglo pratiti bez uloge hrvatskog odvjetnika i HOK-a. U tome ste uvijek imali moju potporu, posebice u posljednjih pet godina koliko je prošlo otkako sam zalutao u politiku, ali smatram da imate potporu i resornog ministarstva. Naravno, ta suradnja je dvostrana i dvosmjerna ulica i nikada stvari ne funkcioniraju savršeno ali vrata su vam uvijek bila otvorena i bit će i dalje. U ovim zahtjevnim vremenima važna je svaka institucija, a vi ste jako važna institucija hrvatskog društva, hrvatske demokracije, hrvatske vladavine prava, bez vas bi stvari funkcionirale teže i zato je važna vaša uloga“, kazao je Juro Martinović na izbornoj Skupštini pozdravljajući nazočne kao predstavnik predsjednika hrvatske Vlade Andreja Plenkovića i Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske.

„Nedavno sam postao predsjednik Slovenske odvjetničke zbornice i trebate znati da sam prvi predsjednik koji ne dolazi iz Ljubljane, nego iz Kopra. To je bilo veoma bitno jer je u 150 i više godina naša Komora dala mogućnosti nekome tko je uvijek gledao na Ljubljanu izvana. Već zbog toga će ovaj moj mandat biti malo drugačiji. Već smo imali Upravni odbor u Kopru, sada ćemo ga imati u Krškem, tako da pokažemo da odvjetništvo nije samo Ljubljana. Kada sam bio izabran, razmišljao sam što je bitno i mislim da je bitno da ne izgubim fokus u svakodnevnom radu i da ne izgubim fokus o tome što uopće želimo kao odvjetnici“, kazao je Janez Starman, novi predsjednik Slovenske odvjetničke komore

O svim tim pitanjima predsjednik Komore iscrpno je izvjestio u svom pisanom izvješću delegatima. Na početku izvještaja govorio je o pomoći koja je nakon razornog potresa pružena odvjetnicima ali i drugim stanovnicima Banovine. Pomoć se sastojala od kupnje kontejnera za stanovanje i osiguranja mogućnosti rada odvjetnikâ u prostorijama Odvjetničkoga zbora Sisak te drugih oblika pomaganja, a osigurali su je pojedinačni odvjetnici, odvjetnički zborovi i HOK. Upravni odbor HOK-a donio je odluku o donaciji milijun kuna, a odvjetnici na području Siska i

Banovine oslobođeni su plaćanja članarine tijekom 2021. godine.

U pokušaju da se Komora što je više i bolje moguće prilagodi situaciji uzrokovanoj pandemijom i potresima, i da tako olakša rad svih odvjetnika u Republici Hrvatskoj, Komora i Stručno vijeće Odvjetničke akademije HOK-a pokrenuli su projekt digitalne edukacije uvođenjem LMS sustava s predavanjima za odvjetnike i vježbenike, istaknuo je Šurjak u svom izvješću dodajući da „Komora podupire i projekt e-komunikacije Ministarstva pravosuđa i uprave (...) Komora je pobornik stvaranja uvjeta za održavanje ročišta na daljinu“. Upravni odbor HOK-a donio je odluku da nastavi omogućavati svakom odvjetniku besplatno dobivanje eID kartice s trogodišnjim certifikatom, čime se odvjetnicima omogućava pristup projektu e-komunikacije.

Šurjak je u svom izvješću govorio i o suradnji s Ministarstvom pravosuđa i uprave i drugim tijelima i organizacijama, o sudjelovanju članova HOK-a u izradi i pripremi izmjena i dopuna raznih zakona, kao i o zahtjevima Europske komisije koji se stavljaju pred HOK i hrvatske odvjetnike u cjelini.

Tijekom protekle godine HOK je pokrenuo zahtjevan projekt izrade novog, suvremenog programskog rješenja po mjeri, istaknuo je predsjednik HOK-a u svom izvješću. Novi program, koji će uključiti i novu internetsku stranicu Komore, olakšat će komunikaciju članova HOK-a i Komore, a „to konkretno znači da će odvjetnik u udobnosti svog odvjetničkog ureda moći izvršiti uvid u dio svojih podataka,

„Motiv ovog mog izlaganja bit će dojam. Mi danas govorimo o dva dojma, jedan je da postoji neki sukob ili neki nedostatak sinergije između sudstva i odvjetništva. Mislim da to nije točno, i da, barem koliko se može, svaki sa svojih pozicija pokušavamo naći neku pravu sredinu između suradnje i da svatko radi ono što može, što mora i što je dužan. U tom smislu i odvjetništvo je svakako važan segment vladavine prava, demokracije, fer suđenja, prava na obranu, bez odvjetništva toga nema. Makar je tome tako, mislim da se danas struka općenito omalovažava. Omalovažava se naše znanje, iskustvo, rutina koja se ispituje ili koja je na neki način izazivana svaki dan i u sudnici, odvjetničkom uredu, javnobilježničkom uredu i kod državnih odvjetnika, i to se sve na neki način stavlja u drugi plan. Mislim da u tom smislu ne samo suci, već mislim da bi i odvjetnička komora morala malo dignuti svoj glas i kao udruga pojaviti se u zaštiti profesije, jer se sve svodi na neke individualne iskorake koji su manje vezani za principe a više vezani za protokolarne aktivnosti gdje bi suci i odvjetnici mogli naći zajednički jezik“, rekao je Đuro Sessa, čestitajući posebno dobitniku Nagrade Ivo Politeo.

da će dobiti podsjetnik kada je dužan dostaviti policu osiguranja od odgovornosti koju je dužan imati na temelju Zakona, odnosno da će biti u mogućnosti isprintati potvrdu da je upisan u Imenik odvjetnika HOK-a i drugo“, objasnio je Šurjak. Na kraju svog pisanog izvješća, predsjednik HOK-a pozvao je sve članove da prate mrežne stranice i društvene mreže na kojima je Komora prisutna te da se u što većoj mjeri uključe u rad Komore kroz

radne grupe i komisije.

Delegati na Skupštini u pisanim su materijalima dobili i izvješća glavnog tajnika, blagajnika, predstavnika disciplinskih tijela, predsjednica Odvjetničke akademije i Centra za mirenje, izvješće predsjednika Udruge odvjetničkih vježbenika, financijski plan, te izvješće Nadzornog odbora.

Sva izvješća objavljena su na mrežnoj stranici Hrvatske odvjetničke komore.

ČLANOVI UPRAVNOG ODBORA HRVATSKE ODVJETNIČKE KOMORE ZA MANDATNO RAZDOBLJE 2021. do 2024. GODINE

1. Josip Šurjak, predsjednik HOK-a

2. Robert Travaš, neposredni bivši predsjednik HOK-a, nacionalni dopredsjednik UIA-e i član OZ Zagreb
3. Mario Janković, dopredsjednik HOK-a i član OZ Zagreb
4. Zoran Vukić, dopredsjednik HOK-a, izabrani predstavnik Komore pri IBA-i i član OZ Rijeka
5. Mićo Ljubenko, dopredsjednik HOK-a i član OZ Zagreb
6. Maša Gluhinić, dopredsjednica HOK-a i predsjednica OZ Zagreb
7. Davor Drugović, glavni tajnik HOK-a, predsjednik Komisije za međunarodne odnose i član OZ Zagreb
8. Zdenka Monterisi, blagajnica HOK-a i članica OZ Splitsko-dalmatinske županije
9. mr. sc. Ive Brkić, izabrani predstavnik Komore pri CCBE-u i član OZ Zadarske županije
10. Andreas Mlikota, predsjednik OZ Osijek
11. Iva Markotić Bagarić, članica OZ Zagreb
12. Vatroslav Abramović, predsjednik Riječkog OZ-a
13. Branko Baica, predsjednik OZ Šibenik
14. Marijan Bruketa, predsjednik OZ Požega
15. Marin Budimir, predsjednik OZ Splitsko-dalmatinske županije
16. Ognjen Dabelić, predsjednik OZ Dubrovnik
17. Jelena Demetrović, predsjednica OZ Brodsko-posavske županije
18. Sonja Dušić Poljak, predsjednica OZ Županije Koprivničko-križevačke
19. Radivoj Mačešić-Biscuoli, predsjednik OZ Istre
20. Sandra Panjković, predsjednica OZ Sisak
21. Jugoslav Puran, predsjednik OZ Bjelovar
22. Stjepan Šporčić, predsjednik OZ Vukovarsko-srijemske županije

23. Iva Zlatić, predsjednica OZ Karlovac
24. Branimir Zorica, predsjednik OZ Zadarske županije
25. Hinko Žerjav, predsjednik OZ Varaždin
26. Nada Badurina, članica Riječkog OZ-a
27. Emir Bahtijarević, član OZ Zagreb
28. Davor Bubalo, član OZ Zagreb
29. Adrijan Čada, član OZ Zagreb
30. Igor Hrabar, član OZ Zagreb
31. Marko Kallay, član OZ Zagreb
32. Josip Madirazza, član OZ Zagreb
33. Dubravko Mar, član OZ Zagreb
34. Damir Metelko, član OZ Zagreb
35. Darko Milić, član Riječkog OZ-a
36. Josip Mrklič, član OZ Splitsko-dalmatinske županije
37. Biserka Radolović, članica OZ Istre
38. dr. sc. Laura Valković, članica OZ Zagreb
39. Toni Knežević, predsjednik UOV-a

Sjednicama Upravnog odbora nazoče bez prava glasa i:

1. Alen Jakobović, disciplinski tužitelj
2. Ante Župić, predsjednik Disciplinskog suda HOK-a
3. Emil Havkić, predsjednik Višeg disciplinskog suda HOK-a

Zamjene:

OZ Zagreb

Matija Potočnjak i Slaven Martić

Riječki OZ

Dalibor Čajkovski i Marko Kuvač

OZ Splitsko-dalmatinske županije

Marija Perić, Vesna Restović i Ivan Santica

ČLANOVI IZVRŠNOG ODBORA HRVATSKE ODVJETNIČKE KOMORE ZA MANDATNO RAZDOBLJE OD 2021. DO 2024. GODINE

1. **Josip Šurjak,**
predsjednik HOK-a
2. Robert Travaš, neposredni bivši
predsjednik HOK-a i nacionalni
dopredsjednik UIA-e
3. Mario Janković, dopredsjednik
HOK-a
4. Zoran Vukić, dopredsjednik HOK-a
i izabrani predstavnik HOK-a
pri IBA-i
5. Mićo Ljubenko,
dopredsjednik HOK-a
6. Maša Gluhinić, dopredsjednica
HOK-a i predsjednica OZ Zagreb
7. Davor Drugović, glavni tajnik
HOK-a i predsjednik Komisije
za međunarodne odnose
8. Zdenka Monterisi, blagajnica HOK-a
9. mr. sc. Ive Brkić, izabrani
predstavnik Komore pri CCBE-u
10. Andreas Mlikota, predsjednik
OZ Osijek
11. Iva Markotić Bagarić, članica
OZ Zagreb

PREDSJEDNICI ODVJETNIČKIH ZBOROVA U REPUBLICI HRVATSKOJ

- OZ Bjelovar – Jugoslav Puran
- OZ Brodsko – posavske županije - Jelena Demetrović
- OZ Dubrovnik – Ognjen Dabelić
- OZ Istre - Radivoj Mačešić-Biscuoli
- OZ Karlovac – Iva Zlatić
- OZ Osijek – Andreas Mlikota
- OZ Požega – Marijan Bruketa
- OZ Sisak – Sandra Panjković
- OZ Splitsko – dalmatinske županije - Marin Budimir
- OZ Šibenik – Branko Baica
- OZ Varaždin – Hinko Žerjav
- OZ Vukovarsko – srijemske županije - Stjepan Šporčić
- OZ Zadarske županije – Branimir Zorica
- OZ Zagreb – Maša Gluhinić
- OZ Županije Koprivničko-križevačke – Sonja Dušić Poljak
- Riječki OZ – Vatroslav Abramović

Plaketa dr. Ivo Politeo s poveljom uručena Domagoju Čajkovskom, odvjetniku u Rijeci

Prema odluci Upravnog obora HOK-a. Plaketa dr. Ivo Politeo s poveljom, najviše priznanje hrvatskog odvjetništva, ove je godine dodijeljena Domagoju Čajkovskom, odvjetniku u Rijeci. Nagradu je laureatu na Skupštini uručio predsjednik HOK-a Josip Šurjak, a glavni tajnik Davor Drugović pročitao je obrazloženje u kojem, uz ostalo, stoji kako „Izvršni i Upravni odbor HOK-a smatraju da su se kod Domagoja Čajkovskog stekli svi uvjeti iz odredbe čl. 1. Odluke o uvođenju Plakete dr. Ivo

Politeo s poveljom, jer je svojim dugogodišnjim radom u odvjetništvu, koje smatra ne samo svojom profesijom već i načinom razmišljanja i stilom života, kao i radom izvan odvjetništva, u potpunosti ispunio uvjete koje je utemeljio dr. Ivo Politeo i zbog kojih se to priznanje dodjeljuje zaslužnim odvjetnicima članovima Hrvatske odvjetničke komore.“

Domagoj Čajkovski rođen je 6. ožujka 1952. u Rijeci. Na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1974. a pravosudni ispit položio je 1978. godine. U travnju 1988. upisao se u Imenik odvjetnika HOK-a te od tada, dakle gotovo pune

33 godine, neprekidno obavlja odvjetničku službu. Odmah po upisu u Imenik odvjetnika aktivno se uključio u rad Riječkog odvjetničkog zbora gdje je obavljao niz funkcija: bio je član Upravnog odbora Zbora, tajnik Zbora, te u dva mandata predsjednik Zbora. Jedan je od glavnih inicijatora kupnje i uređenja prostorija Riječkog odvjetničkog zbora, prvih prostorija jednog zbora izvan Zagreba. Osim u radu Riječkog odvjetničkog zbora, kolega Domagoj Čajkovski je, paralelno više nego aktivno, sudjelovao i u radu HOK-a, gdje je bio član Upravnog i Izvršnog odbora a ujedno i dopredsjednik HOK-a. Uz to, predano je radio kao član u mnogim radnim tijelima Komore.

Domagoj Čajkovski poznat je i cijenjen u odvjetničkim i pravosudnim krugovima. Među kolegama je poznat kao stručan i uporan punomoćnik, koji se rukovodi etičkim načelima da odvjetnik mora posao obavljati stručno, profesionalno, hrabro, štiti dignitet klijenta, te štiti svoj ugled i ugled odvjetničkog poziva. Sve navedeno odnosi se i na vježbenike i suradnike koji su u njegovom odvjetničkom uredu stekli prva iskustva, među kojima su i njegov sin Dalibor i snaha Jelena, koji su, prema tekstu obrazloženja, nastavili profesionalnu karijeru u odvjetništvu.

Laureat je u svom obraćanju zahvalio na dodijeljenom priznanju ističući kako je počašćen budući da se radi o „najvećem priznanju koje odvjetnik u svojoj profesionalnoj

karijeri može dobiti“ koje je još značajnije jer ga dodjeljuju kolege odvjetnici.

– Ja sam počeo svoju karijeru u odvjetništvu kao vježbenik da bih je prekinuo zbog odlaska u Croatia osiguranje, međutim cijelo vrijeme dok sam radio u Croatia osiguranju osjećao sam se kao odvjetnik koji je svih svojih 46 godina radnog vijeka bio odvjetnik. (...) Moj upis u Imenik odvjetnika za mene je značio povratak. Aktivan rad u tijelima zbora i Komore shvaćao sam kao sastavni dio odvjetničkih aktivnosti, jer osim stručnog rada na zastupanju klijenata u pojedinačnim postupcima kao profesionalci kroz rad u tijelima zbora i Komore možemo ukazivati na probleme, na pojave u društvu, i predlagati određena rješenja, čime utječemo na društvo u cjelini. Drago mi je da sam imao tu privilegiju i čast sudje-

lovati u tome, rekao je, uz ostalo, Domagoj Čajkovski.

– Svi mi vrlo dobro znamo težinu, odgovornost i brojne izazove kojima smo svakodnevno izloženi u obavljanju našeg posla. Zaštita interesa naših klijenata, i to kada su ti interesi ugroženi od drugih osoba ili od tijela državne vlasti, bitna je odrednica našeg posla. Tu zaštitu uvijek moramo pružati iskreno, hrabro, savjesno i uvijek na zakonom dopušten način pridržavajući se i načela našeg odvjetničkog etičkog kodeksa čije temelje je postavio dr. Ivo Politeo. Nastojao sam i nastojim raditi na taj način, a ovu Plaketu shvaćam ne samo kao potvrdu svojih nastojanja već i obvezu da tako i nastavim. Dragi moji, od srca vam hvala, kazao je na kraju svog obraćanja ovogodišnji laureat.

Odvjetnik Dragutin Kasapović dobitnik Nagrade Mario Kos

Na Skupštini HOK-a ove je godine drugi put dodijeljena i Nagrada Mario Kos za najbolji stručni članak odvjetnika objavljen u časopisu „Odvjetnik“, a prema odluci povjerenstva za dodjelu ove nagrade, ovogodišnji dobitnik je Dragutin Kasapović, odvjetnik u Zagrebu.

Dragutin Kasapović nagradu je dobio za članak pod naslovom „Dosezi primjene zakona o nezastarijevanju kaznenih djela ratnog profiterstva i procesa pretvorbe – sudska praksa“, objavljen u časopisu „Odvjetnik“ 1/20. Prema mišljenju povjerenstva, u članku odvjetnika Kasapovića riječ je o kaznenopravnoj tematici koja je rjeđe zastupljena u časopisu „Odvjetnik“. Pro-

blem koji je obrađen vrlo je aktualan, a način na koji je odvjetnik Kasapović pristupio problematici vrlo je jasan. Članak je napisan sustavno i logično, a razrađeni su i svi bitni elementi koji kumulativno moraju biti ispunjeni za nečiju kaznenu odgovornost prema stajalištu aktualne sudske prakse.

Nagradu je laureatu uručio predsjednik HOK-a Josip Šurjak.

– Osobita mi je čast i veliko zadovoljstvo i privilegija primiti ovo vrijedno priznanje koje nosi ime našeg uglednog kolege Marija Kosa. Kolegu Marija Kosa pamti-

mo kao izuzetno cijenjenog odvjetnika ali i kao predsjednika Hrvatske odvjetničke komore koji je dao nemjerljiv doprinos u razvoju odvjetništva u Republici Hrvatskoj, predsjednika za čijeg je mandata izboreno ustavno jamstvo samostalnosti i neovisnosti odvjetništva i donesen novi Zakon o odvjetništvu te Hrvatska odvjetnička komora primljena u kolektivno članstvo Međunarodne unije odvjetnika, kazao je zahvaljujući na nagradi Dragutin Kasapović.

– Osobito sam počašćen odabirom s obzirom na to da je u našem časopisu „Odvjetnik“, koji redovito pratim, objavljeno pregršt izvanrednih, dojmljivih i stručnih članaka iz kojih mi stariji, a osobito mlađe kolegice i kolege mogu puno saznati, naučiti i primijeniti u obavljanju prakse, dodao je.

Hrvatska odvjetnička komora na izvanrednoj sjednici Skupštine 3. veljače 2018. godine donijela je odluku o ustanovljenju Nagrade Mario Kos za najbolji stručni članak odvjetnika objavljen u časopisu „Odvjetnik“. Ovom nagradom Hrvatska odvjetnička komora odaje počast i zahvalnost Mariju Kosu, istaknutom odvjetniku i predsjedniku Hrvatske odvjetničke komore koji je u okvirima svog dugogodišnjeg rada za dobro hrvatskog odvjetništva iskazivao osobit interes za unaprjeđenje časopisa „Odvjetnik“. Osim toga, ovom nagradom Hrvatska odvjetnička komora ističe i važnost skladnog i razumljivog pisanja koje je uz lijep i jasan govor najvažnije sredstvo odvjetnika da vjerno predstavi potrebe stranke koju zastupa.

Sastanak i radna večera predsjedništva CCBE-a u Trogiru

Predsjedništvo Vijeća odvjetničkih komora Europe – CCBE održalo je sastanak i radnu večeru u Trogiru, na kojoj im se pridružio i predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Josip Šurjak.

Uz predsjednicu CCBE-a Margarete von Galen, na sastanku su bili i neposredni bivši predsjednik CCBE-a Ranko Pelicarić, trojica dopredsjednika – James MacGuill, Panagiotis Perakis i Pierre-Dominique Schupp, te glavni tajnik Simone Cuomo. Sastanak s visokim predstavnicima CCBE-a bila je prilika za razgovor o aktualnim problemima i temama današnjeg odvjetništva u Hrvatskoj i Europi.

Odvjetnici Ratko Žurić i dr. sc. Tin Matić laureati Zaklade dr. sc. Jadranko Crnić

Prvi put otkako se u posljednjih deset godina dodjeljuju nagrade i priznanja Zaklade dr. sc. Jadranko Crnić, dobitnici nagrada su dvojica odvjetnika: Ratko Žurić i dr. sc. Tin Matić.

Ratko Žurić dobitnik je najvišeg priznanja Zaklade – Nagrade dr. sc. Jadranko Crnić za cjelokupni životni doprinos i iznimna postignuća u pravnoj struci te promociji vladavine prava u Hrvatskoj, a dr. sc. Tin Matić dobio je priznanje za knjigu od značenja za unapređenje pravne struke za svoju knjigu „Globalna unifikacija prava elektroničke trgovine – Konvencija UN-a o elektroničkoj komunikaciji“ (Nakladnik Narodne novine). Obje nagrade dodijeljene su za 2019. godinu, a zbog pandemije uručene su dobitnicima na ceremoniji koja se održala u Preporodnoj dvorani u Zagrebu tek u rujnu 2021. godine.

Kako je u svom uvodnom govoru na 10. jubilarnoj dodjeli priznanja Zaklade istaknuo predsjednik Zakladne uprave dr. sc. Zoran Pičuljan, svaka svečanost nosi svoja obilježja i neke posebnosti.

„Ovogodišnja dodjela, prvi put u deset godina u svojoj punini usmjerava nas na važnu, no ne uvijek dovoljno istaknutu i priznatu sastavnicu pravne struke – odvjetništvo. I skreće nam pozornost da hrvatski odvjetnici, dosljedno se držeći neovisne ustavne pozicije, svojim znanjem daju nesumnjiv i velik doprinos razvitku prava u nas. Tako se laureatima, dobitnicima najviše nagrade Zaklade, pridružuje uvaženi odvjetnik i istaknuti pravnik Ratko Žurić čije je ime u posljednjim desetljećima u hrvatskom pravu ostavilo neizbrisiv trag. Uz

njega, i drugo ovogodišnje priznanje, ono za knjigu od značenja za pravnu struku, odlazi u ruke vrsnog odvjetnika iavnog pisca dr. sc. Tina Matića“, rekao je Pičuljan. „Vjerovanje u pravo koje teži pravедnosti i uvijek ostaje na razini visokih zahtjeva svoga povijesnog bića, zadaća je istinskih pravnika. Zadaća je ove Zaklade, istovremeno i ugodna i teška, prepoznavati ljude kojima su pravni ideali vodilja i životni *credo* i nagraditi ih iskrenom zahvalnošću struke. Slijedeći svoj *credo*, Zaklada je Ratka Žurića i Tina Matića s punim uvjerenjem i ponosom uvrstila na popis laureata i dobitnika priznanja pravne struke“, kazao je predsjednik Zakladne uprave, te dodao kako se svečanost dodjele simbolično poklopila sa sastankom predsjedništva Vijeća odvjetničkih komora Europe – CCBE-a u Trogiru, zbog čega predsjednik Hrvatske odvjetničke komore Josip Šurjak svečanoj dodjeli nije mogao prisustvovati. Ratka Žurića i Tina Matića za priznanja predložila je Hrvatska odvjetnička komo-

Piše:
Nataša Barac,
izvršna urednica
„Odvjetnika“

ra, a odluku o dodjeli priznanja donijela je Zakladna uprava u sastavu akademik Jakša Barbić, mr. sc. Dražen Jakovina, Damir Kontrec, dr. sc. Zoran Pičuljan i Robert Travaš na sjednici održanoj 30. lipnja 2020. godine.

Za pravnu struku knjige imaju posebnu vrijednost i važnost, istaknuo je Robert Travaš obrazlažući odluku Zakladnog vijeća da se priznanje za objavljenu knjigu od značenja za

unapređenje pravne struke dodijeli Tinu Matiću.

„Priznanje ide u ruke doktora pravnih znanosti Tina Matića, uvaženog odvjetnika, vrsnog pravnika koji znalački povezuje pravnu teoriju i praksu. Kolega Matić, uz svoj samostalni odvjetnički angažman koji neprekidno traje od 1989. godine i to u području trgovačkog, međunarodnog trgovačkog prava i arbitraže, djeluje i kao predavač na visokim učilištima, domaćim i međunarodnim savjetovanjima, arbitar je pri Stalnom arbitražnom sudištu Hrvatske gospodarske komore, savjetnik vladinih tijela pri izradi zakona iz područja trgovine i elektroničke trgovine. Posebno valja istaknuti da je čak 24 godine bio glavni i odgovorni urednik 'Odvjetnika'. I u tom dijelu svog djelovanja zadužio je cjelokupnu odvjetničku zajednicu“, rekao je Travaš, dodajući da nagrađena knjiga vrlo iscrpno, pregledno i precizno hrvatskoj pravnoj publici prvi put predstavlja Konvenciju UN-a o elektroničkoj komunikaciji kao najznačajniji pravni akt globalnog unifikacijskog

karaktera u području elektroničkih komunikacija.

Travaš je također istaknuo da je kao predstavnik HOK-a u Zakladnoj upravi „posebno ponosan i sretan što za 2019. godinu i nagrada Zaklade za cjeloživotni doprinos i iznimna postignuća u pravnoj struci i promociji vladavine prava u Republici Hrvatskoj, kao i godišnje priznanje za objavljenu knjigu od značenja za unapređenje pravne struke, zaslužno idu u ruke odvjetnika od formata koji su cijeli svoj život proveli u odvjetništvu i time dokazali da odvjetništvo znatno doprinosi pravnoj struci povezujući praksu i teoriju u cjelinu prava“.

Tin Matić u svom je govoru zahvalio izdavaču, urednicima i recenzentima knjige, kao i HOK-u koji ga je predložio za nagradu.

„I samo nekoliko rečenica, ova knjiga prikazuje da pravo kao takvo traži promjene u shvaćanju njega samog. Pravo danas nastaje kao univerzalno, a ne kao nacionalno i kao regulator potpuno novih i nepoznatih odnosa kojima pomaže u nastanku i opstanku. Pravo kao takvo prestaje biti, kako se to često govorilo, matematička ili suhoparna obrada problema, (jer je pravo prije refleksivna poezija nego li matematika) i traži više no ikada maštu i kreativnost, slobodu misli i stvaranja i po tome može barem podsjetiti na poetsko izražavanje. Jer pravo, pravna djela, jednako kao i poezija, ne živi od velikih pravnika već upravo od onih koji ga čitaju i primjenjuju i oblikuju, a zapravo vole...“, rekao je Tin Matić, ističući kako se Zaklada dr. sc. Jadranko Crnić trudi sačuvati da „papir sa zapisima prava ne bi bio prebrzo zapaljen i kako vatra ne bi odnijela taj sadržaj“.

Zoran Pičuljan u svom je govoru i obrazloženju odluke o dodjeli nagrade Ratku Žuriću govorio o bogatoj i dugoj odvjetničkoj karijeri koju je Žurić ostvario, te pritom

posebno istaknuo: „Ratku Žuriću, jednom od naših odvjetničkih prvaka, povjerenje stranke temeljni je postulat odvjetništva, a neovisnost odvjetništva jedan je od stupova demokratskog društva. Ratku Žuriću, iznimnom pravniku, promocija ljudskih prava i dobrobit Domovine neizostavna je sastavnica njegova profesionalnog i ljudskog djelovanja“.

O tome da je riječ o odvjetniku najviše klase, istaknuo je Pičuljan, dobro govori i podatak da je kroz odvjetničke urede Ratka Žurića prošlo čak 85 vježbenica i vježbenika, „od kojih su mnogi danas uspješni odvjetnici, ali i priznati pravni eksperti izvan odvjetničkog miljea.“

Laureat Žurić na početku svog govora rekao je kako je uzbuđen „jer ovo priznanje doživljam priznanjem kolega iz struke, a još i više jer ovo priznanje nosi ime mog dobrog prijatelja, pokojnog Jadranka Crnić“. „Kada razmišljam čime sam zaslužio današnje priznanje, čini mi se da pretežu dva razloga“, nastavio je Žurić, te objasnio da se prvi razlog odnosi na njegov mandat predsjednika HOK-a, kada je skraćen predsjednički mandat.

„Novom praksom sljedećih smo devet godina dobili u Komori tri bivša predsjednika koji su bili upoznati s problemima odvjetništva i radom Komore pa smo na taj način uspostavili potreban kontinuitet u radu što se pokazalo kao dobra praksa, želeći osigurati nekolicinu ljudi u radu organa Komore koji su upoznati s problemima Komore“, kazao je te dodao da je u svom predsjedničkom mandatu napravio još jednu važnu stvar, a to je bilo formiranje Skupštine HOK-a na delegatskom principu čime je osigurano sudjelovanje svih odvjetnika Hrvatske u radu Komore.

„Ove dvije stvari čine mi se najvažnijim što sam učinio u svom mandatu jer smo na taj način anticipirali budući razvoj odvjetniš-

Ratko Žurić prvi je odvjetnik koji je dobio najviše priznanje Zaklade dr. sc. Jadranko Crnić. Ova nagrada dodjeljuje se od 2010. a do sada su je primili ugledni pravni stručnjaci: Mladen Žuvela (2010.), akademik Vladimir Ibler (2011.), prof. dr. sc. Petar Novoselec (2012.), prof. dr. sc. Mirjan Damaška (2013.), mr. sc. Hrvoje Momčinović (2014.), dr. sc. Ivo Grbin (2015.), Ana Garačić (2016.), prof. dr. sc. Nikola Gavella (2017.) i prof. dr. sc. Nina Vajić (2018.). Dobitnik ove ugledne nagrade za 2020. godine je Mihajlo Dika.

Zaklada dr. sc. Jadranko Crnić osnovana je 2009. godine u spomen na vrsnog pravnog znalca, prvog predsjednika Ustavnoga suda samostalne i neovisne Republike Hrvatske i jednog od ključnih ljudi hrvatske pravne struke posljednjih desetljeća. Glavna svrha Zaklade je dodjela Nagrade dr. sc. Jadranko Crnić vrsnim pravnicima za njihov cjeloživotni doprinos i iznimna postignuća u pravnoj struci i vladavini prava u Hrvatskoj. Zaklada dodjeljuje i godišnje priznanje za knjigu ili objavljeni članak od značenja za unapređenje pravne struke te priznanje uredniku, nakladniku ili organizatoru za dugogodišnji uspješni uređivački rad odnosno izdavanje knjiga, radova i publikacija u području prava ili organizaciju pravnih skupova. Hrvatska odvjetnička komora dobila je ovo priznanje 2016. godine za višegodišnju organizaciju Dana hrvatskih odvjetnika.

tva i organizaciju Komore koja je mogla osigurati vršenje bitnih prerogativa neovisnosti i slobode odvjetništva, to jest da samostalna i neovisna Komora vodi Imenik odvjetnika, vodi samostalno disciplinske postupke protiv odvjetnika zbog povrede etike odvjetništva, da samostalno donosi tarifu o naknadama za rad odvjetnika i da vodi brigu o odvjetničkom podmlatku i stručnom usavršavanju odvjetnika“, istaknuo je Žurić.

Drugi razlog za dobivanje nagrade, kazao je laureat, jest činjenica da je kroz njegove odvjetničke urede prošlo 85 vježbenika.

U ime Hrvatske odvjetničke komore laureatima su čestitali dopredsjednik HOK-a Mario Janković i Mladen Klasić.

Uvođenje digitalne edukacije Odvjetničke akademije HOK-a ili kako obrazovanje učiniti što dostupnijim

Pišu:
dr. sc.

Laura Valković,
odvjetnica u Zagrebu,
predsjednica
Odvjetničke
akademije HOK-a

i

mr. Agnes
Milovan-Solter,
tajnica Odvjetničke
akademije HOK-a

1. Uvod

O važnosti i značaju edukacije i cjeloživotnog obrazovanja gotovo je sve već rečeno i napisano pa je teško reći bilo što novo. Stoga se u ovom radu daje prikaz na koji je način Hrvatska odvjetnička komora uvela digitalizaciju obrazovanja odvjetnika i odvjetničkih vježbenika.

2. Pretpostavke za uvođenje digitalne edukacije

Pretpostavke na temelju kojih je Odvjetnička akademija HOK-a pristupila digitalizaciji obrazovanja odvjetnika i odvjetničkih vježbenika su sljedeće:

- Odvjetnici svojim djelovanjem u zaštiti prava i interesa stranaka najbrojniji su pokretači pravosudnog sustava. Trajno osposobljavanje i edukacija odvjetnika elementaran je preduvjet kvalitetnog djelovanja odvjetnika, osobito danas u pripremi na izazove koje za cijeli pravosudni sustav nosi 21. stoljeće.
- Niti jedan odvjetnik ne bi trebao pretpostaviti da je njegovo obrazovanje završeno u bilo kojem trenutku njegove karijere, a zasigurno ne nakon završetka studija na pravnom fakultetu. Tada uistinu počinje pravo obrazovanje o tome što je potrebno za uspješnog odvjetnika. Uspješni odvjetnici, poput uspješnih ljudi u svim sferama života, doživotni su učenici koji ne prestaju rasti. Neprestano učenje u profesionalnom okruženju odnosi se na proširenje znanja i sposobnosti kao odgovor na promjene i nova zbivanja u svijetu. Te vještine mogu, ali i ne moraju uvijek biti izravno povezane s odvjetništvom. Radi se o stjecanju znanja koja će biti od pomoći u prilagodbi budućim vremenima.
- Pravna se profesija mijenja i zahtijeva nove vještine, zahtijeva učinkovitost i tehnologiju. Postala je duboko internacionalna. U svjetlu sveukupne i sveprisutne digitalizacije, na čiju je potrebu dodatno ukazala i pandemija bolesti COVID-19, jasno je da pravosudni sustav treba pratiti digitalni razvoj.
- Digitalizaciju u pravosudnom sustavu nije moguće ostvariti a da se pritom ne osigura sustavna i trajna edukacija i osposobljavanje svih sudionika u pravosuđu.
- Edukacija mora obuhvatiti kontinuirano usvajanje stručnih znanja općenito, svladavanje novih digitalnih vještina i korištenje digitalnih alata, ali i korištenje umjetne inteligencije. Pri tome se nikada ne smiju izgubiti iz vida sva ograničenja koja istodobno proizlaze iz obveze poštivanja temeljnih prava.

Sastav Stručnog vijeća Odvjetničke akademije HOK-a u mandatnom razdoblju 2018. - 2021. i 2021.-2024.:

dr. sc. Laura Valković, odvjetnica u Zagrebu,
predsjednica Odvjetničke akademije

mr.sc. Ive Brkić, odvjetnik u Zadru, član SV

dr.sc. Davor Bubalo, odvjetnik u Zagrebu, član SV

Davor Drugović, odvjetnik u Zagrebu, glavni tajnik HOK-a, član SV po položaju

Danijel Klobučar, odvjetnik u Zagrebu, član SV

Lovro Kovačić, odvjetnik u Zagrebu, član SV

Ingrid Mohorović-Gjanković, odvjetnica u Zagrebu, članica SV

3. Pokretanje LMS platforme za učenje na daljinu

U svijetu kao i u Europskoj uniji provode se brojni projekti modernizacije i digitalizacije pravosudnih sustava, među kojima posebno mjesto zauzima uspostava Europske platforme za osposobljavanje (*European Training Platform – ETP*)¹, koja je još u testnoj fazi, a na kojoj će pravosudni stručnjaci moći pretraživati programe osposobljavanja o pravu EU- a.

Na nacionalnoj razini, spomenutim je izazovima digitalizacije Odvjetnička akademija HOK-a odgovorila već na početku 2020. godine kad je pokrenula projekt digitalne edukacije uspostavom digitalne platforme – LMS sustava učenja na daljinu².

Platforma LMS internetsko je sučelje koje omogućuje da odvjetnici pogledaju i prouče predavanje koje ih zanima u bilo kojem trenutku, jer je građa trajno dostupna. Sva se predavanja zadržavaju na platformi određeno vrijeme te se odgovarajućom dinamičkom dodaju u sustav, i/ili uklanjaju iz njega. Uspostavom ove platforme i objavom obrazovnih materijala, edukacija je postala dostupna svakom odvjetniku u Republici Hrvatskoj u svakom trenutku. Realizacija tog zahtjevnog projekta, koji je danas poznat svakom odvjetniku i odvjetničkom vježbeniku, odvijala se po pojedinim fazama koje se u nastavku predstavljaju:

Na početku 2020. godine postavljen je i konfiguriran LMS sustav učenja na daljinu vodeći računa o potrebama za edukaciju odvjetnika i odvjetničkih vježbenika. Funkcionalnost sustava testirana je provedbom pilot-projekta iz e-kolegija Tehnika pisanja kaznene presude, a 11. svibnja 2020. pokrenuti su prvi interaktivni e-kolegiji iz tehnike pisanja kaznene, građanske i upravne presu-

1 vidi: <https://e-justice.europa.eu/european-training-platform/>

2 LMS: kratica za Learning Management System

Upute za otvaranje korisničkog računa na LMS-u

1. Na mrežnoj poveznici <http://www.hok-cba.hr/hr/prijava-za-pristup-lms-sustavu> potrebno je ispuniti obrazac radi otvaranja korisničkog računa na LMS-u. Unutar par dana od dostave obrasca, na adresu e-pošte koju ste naveli, dobit ćete pristupne podatke za LMS, odnosno korisničko ime i lozinku. Potrebno je provjeravati i spam/neželjenu poštu.
2. Nakon što ste zaprimili pristupne podatke, potrebno je prijaviti se na LMS sustav koji je dostupan na mrežnoj poveznici: <https://odvjetnicka-akademija.hok-cba.hr>
3. Klikom na "Prijava" (u gornjem desnom uglu) (FOTO 1)

4. Potrebno je unijeti zaprimljene pristupne podatke: (FOTO 2)

5. Nakon uspješne prijave, na LMS sustavu možete trajno u bilo kojem trenutku pregledavati sve dostupne obrazovne materijale. (FOTO 3)

de. Navedeni se interaktivni e-kolegiji od svibnja 2020. kontinuirano održavaju na LMS-u za potrebe pripreme odvjetničkih vježbenika za polaganje pravosudnog ispita.

Uz pokretanje interaktivnih e-kolegija istodobno je pokrenuta izrada obrazovnih materijala za teorijske e-kolegije prema grupama predmeta kako se ispituju na pravosudnome ispitu. Ukupna građa objavljena je na LMS-u u studenome 2020. Teorijski e-kolegiji obuhvaćaju video predavanja strukturirana po pitanjima koja kandidatima na pravosudnome ispitu zadaju najviše poteškoća, a koja odvjetnički vježbenici mogu pregledavati neograničen broj puta, a dostupna im je i *power point* prezentacija koja obuhvaća cijelo gradivo pojedinog e-kolegija.

Finalna faza realizacije projekta, koja je predviđala provođenje edukacije namijenjene odvjetnicima, ostvarena je također u studenome 2020. objavom prvih e-kolegija iz Programa obrazovnih aktivnosti Odvjetničke akademije HOK-a za vrijeme od 1. rujna 2020. do 31. siječnja 2021.

4. Sadržaj i posjećenost e-kolegija na LMS platformi

Na LMS sustavu od njegova pokretanja u svibnju 2020. do danas kreirano je 26 obrazovnih sadržaja, odnosno tri edukacije u kojima je predviđeno izdavanje potvrde, jedanaest e-predavanja, devet teorijskih i tri interaktivna e-kolegija namijenjena odvjetničkim vježbenicima radi pripreme za polaganje pravosudnog ispita. Tako je iz opsega obavezne edukacije tijekom 2020. godine predavanje iz područja sprječavanja pranja novca i financiranja terorizma putem LMS-a pohađalo više od 3.200 odvjetnika. Edukaciju namijenjenu braniteljima u kaznenim postupcima koji uključuju djecu i maloljetnike u prvih je tjedan dana objave pohađalo 188 odvjetnika, a edukaciju za odvjetnike – opunomoćenike žrtava kaznenih djela s posebnim osvrtom na žrtve trgovanja ljudima pohađao je 121 odvjetnik. Dodatno, edukacija o osnovama forenzičke psihijatrije priređena je na LMS-u te će se objaviti u predstojećem razdoblju. Time će sve edukacije za ona područja

prava iz kojih je ta edukacija obvezna biti trajno dostupna na LMS-u svakom odvjetniku.

Da je edukacija odvjetnicima korisna u svakodnevnome radu nedvojbeno pokazuju podaci o posjećenosti LMS-a, a broj pregleda za pojedina e-predavanja naveden je u nastavku:

- Revizija prema noveli ZPP-a
4.312 pregleda
- Bračna stečevina na poslovnom udjelu
505 pregleda
- Bitne povrede odredaba kaznenog postupka
290 pregleda
- Diskriminacija u radnim odnosima kroz sudsku praksu
250 pregleda
- Nasljeđivanje u EU-u kroz sudsku praksu
120 pregleda

Predavanje s temom „Izbor odluka VSRH-a u kojima je dopuštena revizija – pregled prakse s primjerima“, koje je objavljeno na LMS-u u trenutku pisanja ovoga rada, u prvih je 24 sata od objave imalo već ostvarenih 108 pregleda.

5. Umjesto zaključka

Hrvatska odvjetnička komora uspješno je implementirala digitalizaciju edukacije putem LMS sustava učenja na daljinu, koji je neovisno o ograničenjima digitalnog oblika, omogućio puno fleksibilniji pristup edukaciji. U sljedećim se fazama očekuje daljnji razvoj LMS platforme, rast broja korisnika kao i obrazovnih sadržaja, a time će se znatno pridonijeti sustavu e-učenja među članovima HOK-a.

Nedvojbeno je da je cjeloživotna edukacija temeljni preduvjet napretka svakog odvjetnika, a time i pravosuđa u cjelini kroz odvjetništvo kao jedne od njegovih značajnih sastavnica. Uvođenje digitalne edukacije Odvjetničke akademije HOK-a u velikoj je mjeri pridonijelo i olakšalo ostvarenje toga cilja kao i spremni odgovor svih odvjetnika koji su uspješno ovladali potrebnim tehničkim znanjem i vještinama za korištenje ovoga sustava učenja na daljinu.

Izmjene Kodeksa odvjetničke etike (objavljene u NN 83/2021, datum tiskanog izdanja 21. srpnja 2021. godine)

HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA

Na temelju članka 42. stavka 1. Zakona o odvjetništvu (»Narodne novine«, broj 9/94, 117/08, 50/09, 75/09 i 18/11) i članka 7. stavka 1. točke 1. Statuta Hrvatske odvjetničke komore (»Narodne novine«, broj 115/13, 64/18 i 67/19), Skupština Hrvatske odvjetničke komore, održana 10. srpnja 2021. godine, usvojila je i donijela

IZMJENE KODEKSA ODVJETNIČKE ETIKE

Članak 1.

Pravilo 80. Kodeksa odvjetničke etike (»Narodne novine« broj: 64/07, 72/08, 64/18 i 52/21), mijenja se i glasi:

»80. Odvjetnik je dužan savjesno ispunjavati svoje obveze prema Komori i zboru te poštivati, čuvati i podizati njihov ugled i pridonositi njihovom što uspješnijem radu, a posebice uredno izvršavati odluke tijela Komore i zbora, dostavljati istinite izvještaje tim tijelima i uredno izvršavati materijalne obveze prema Komori i zboru te je dužan suzdržavati se od svakog uvredljivog ponašanja u kontaktima s tijelima Komore i zbora.«

Članak 2.

Pravilo 39. Kodeksa odvjetničke etike mijenja se i glasi:

»39. Odvjetnik kao zastupnik socijalno ugrožene osobe i žrtve Domovinskog rata ne smije zahtijevati od nje ili od treće osobe, u vezi s navedenim zastupanjem, po bilo kojoj osnovi, nagradu prije pravomoćnog završetka zastupanja.«

Članak 3.

Pravilo 122. Kodeksa odvjetničke etike mijenja se i glasi:

»122. Obavljanje vježbe nije spojivo s istodobnim obavljanjem drugog zvanja. Odvjetnički vježbenik dužan je vježbu obavljati s punim radnim vremenom, a ne povremeno niti privremeno. Nije dopušteno bilo kakvo pogodovanje fiktivnom obavljanju vježbe.«

Članak 4.

Pravilo 77. Kodeksa odvjetničke etike briše se.

Članak 5.

Ove Izmjene Kodeksa odvjetničke etike stupaju na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«.

Broj: 4100/2021
Zagreb, 10. srpnja 2021.

HRVATSKA ODVJETNIČKA KOMORA

Predsjednik
Josip Šurjak, v. r.

Ustav u sudskoj praksi

Piše:
Ivica Crnić,
dipl. iur.

I. Uvod uredništva

U izdanju „Organizatora“ d. o. o. iz Zagreba objavljena je knjiga Ivica Crnić „Ustav Republike Hrvatske u praksi“.

Autor prikazuje praksu kako Ustavna suda Republike Hrvatske (dalje: Ustavni sud), tako i Vrhovna suda Republike Hrvatske (dalje: Vrhovni sud) i drugih redovnih sudova, u primjeni i tumačenju Ustava Republike Hrvatske¹, ponajprije i najopsežnije kroz sentencije to jest izvratke iz odluka Ustavnoga suda i redovnih sudova koje su povezane s člancima u Ustavu, ali i kroz uvodne napomene o tim institutima i upućivanjem na dio literature o ustavnom pravu.

Knjiga je, kako kaže autor, nastala i s ciljem da se pokaže koliko, naoko apstraktne i od realnog svijeta „daleke“, vrednote i načela Ustava itekako prožimaju naše živote i utječu na pravne i životne sudbine.

U knjizi je autor to učinio na način da je ustavnopravna stajališta iz oduka Ustavnoga suda, ali i Vrhovna suda i drugih redovnih sudova, povezao s brojnim pravnim područjima poput vlasništva i drugih stvarnih prava, obveznog, kaznenog, radnog, medijskog, trgovačkog, obiteljskog, upravnog, poreznog, socijalnog – osobito mirovinskog, stečajnog, prekršajnog, zemljišnoknjižnog prava i drugih.

Autor na isti način prikazuje i postupak pred Ustavnim sudom to jest odredbe Ustavnoga zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (dalje: UZUSRH) i s njima

1 Narodne novine, br. 85/10. – pročišćeni tekst i odluka Ustavnoga suda Republike Hrvatske – Narodne novine, br. 5/14. – dalje: Ustav.

povezanu sudsku praksu.

Ustav i njegova primjena nisu samo pravno štivo, kaže autor. U njemu ima politike, etike, ekonomije, kulture, etnike... Zato je ozbiljnost tema kojima se bavi pokušao relaksirati u uvodnim napomenama kroz rubrike *Iz pravne baštine* i *Mudre (ili barem zanimljive) izreke*. U rubrici *Mudre (ili barem zanimljive) izreke* riječ je o pogledu na Ustav i njegovu praktičnu primjenu iz drugog, manje obvezujućeg kuta.

Smatrajući da takav pristup ovoj materiji može biti zanimljiv odvjetnicima, osobito kroz **prikaz sudske prakse**, uredništvo časopisa „Odvjetnik“ u dogovoru s autorom izdvojilo je iz te knjige dio materije povezan sa zaštitom ljudskih prava i temeljnih sloboda odnosno institute zabrane diskriminacije i jednakosti svih pred zakonom. To je učinjeno tako da je ta materija prikazana, u skraćenom obliku, ali na način kako to autor čini u knjizi u odnosu na sve pravne institute koje prikazuje, kako bi čitatelj ovog teksta mogao steći potpuniju sliku što od te knjige može očekivati.

Slijedi izvadak iz knjige „Ustav Republike Hrvatske u praksi“, prilagođen potrebama časopisa „Odvjetnik“.

II. Zabrana diskriminacije

Članak 14.

Svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama.

Svi su pred zakonom jednaki.

1. Uvodne napomene

Prema čl. 3. Ustava, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštovanje prava čovjeka su među najvišim su vrednotama ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj su za tumačenje Ustava. U tom smislu odredba čl. 14. Ustava provedbena je (instrumentalna) norma za primjenu najviših vrednota ustavnog poretka.

Ustavni sud u svojoj praksi od početka djelovanja, interpretirajući načela i odredbe Ustava, gradi stajališta o pravnoj jednakosti. Poznavanje ustavnopravnih standarda o jednakosti iznimno je važno za sve koji sudjeluju u stvaranju prava i njegovoj primjeni. Jedini način da se ti standardi upoznaju i primijene je proučavanje ustavnosudske prakse.²

Ljudska prava definiraju se kao zahtjevi koje ima pravo postavljati svaki čovjek već samom činjenicom što je ljudsko biće.³

Ustavna jamstva o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda obuhvaćaju više od trećine ustavnog teksta. U glavi III. Ustava zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda sistematizirana je u tri skupine:

1. Zajedničke odredbe (čl. 14. do 20. Ustava)
2. Osobne i političke slobode i prava (čl. 21. do 47. Ustava)
3. Gospodarska, socijalna i kulturna prava (čl. 48. do 70. Ustava).

Temeljne ustavne slobode i prava čovjeka i građanina načelno su neograničeni: puni opseg njihova ostvarivanja je pravilo. Ogra-

ničenje koje je određeno zakonom smije biti samo iznimka koja se temelji na izričitoj ustavnoj ovlasti i na legitimnom cilju ograničavanja koji je određen Ustavom.⁴ S tim u vezi važno je i načelo razmjernosti ograničenja iz čl. 16. st. 2. Ustava.

Mnogo je institucionalnih zaštitnika ljudskih prava – puno babica, kilavo dijete. Postoje, naime, brojne institucije (u zemlji i inozemstvu) koje se bave ljudskim pravima. Nekima od njih građani Republike Hrvatske mogu se obratiti tražeći zaštitu svojih ljudski prava. Primjerice: Europski sud za ljudska prava, Ustavni sud, redovni sudovi, razna državna tijela poput Ureda za ljudska prava, Centra za ljudska prava, Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina⁵, pučki pravobranitelj i pravobranitelji za posebna područja, Europski ombudsman i drugi. Dio tih institucija plod je europske pravne i socijalne prakse odnosno utjecaja institucija (birokrata) Europske unije. Mnogina institucija za zaštitu ljudskih prava, ne samo u Hrvatskoj i Europskoj uniji, nego i u tzv. „starim demokracijama“, kad je riječ o stvarno djelotvornoj zaštiti ljudskih prava pojedinca, jako me asocira na poslovice: ako ne želiš riješiti problem, osnuj povjerenstvo (komisiju) ili još izravnije: puno babica, kilavo dijete. Je li tome tako i kad treba zaštititi ljudska prava u Hrvatskoj, neka prosudi svatko za sebe.

Uvažavanje različitosti. Jedna od bitnih

2 Račan, Agata, *Jednakost u ustavnosudskoj praksi*, u *Liber amicorum in honorem Jadranko Crnić*, Novi informator, Zagreb, 2009. (gl. urednica D. Foretić, urednici H. Kačer, H. Momčinović i M. Žuvela), str. 99.

3 Pravni leksikon (gl. urednik V. Pezo, zamjenik gl. urednika M. Dika), Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2007. str. 682.

4 Ustavni sud, U-I-4853/2008 i druge odluke od 31. siječnja 2012. Izbor Us 2012/6. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 17/12., i U-I-884/97 od 3. veljače 2000., objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 20/00.

5 Vidjeti: Uredbu o Uredu za ljudska prava (*Narodne novine*, br. 22/01., 70/01., 3/06., 100/07., 29/08., 15/09. i 40/11.), Uredbu o osnivanju Centra za ljudska prava (*Narodne novine*, br. 65/05. i 119/10.) i Uredbu o Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (*Narodne novine*, br. 42/12.).

značajki demokratskog društva je uvažavanje različitosti. Različitost ne isključuje i ne može u socijalnom smislu isključivati onog drugog samo zato što je pripadnik drukčije opcije.

Upravo suprotno, civilizacijski doseg isključuje onoga tko protupravnim ponašanjem ugrožava život i zdravlje drugih ljudi te javnu i privatnu imovinu.⁶ Različitost nikako ne smije biti osnova diskriminacije. Povreda prava na različitost dovodi do povrede prava osobnosti, kao „drugog prava“, iz čl. 19. Zakona o obveznim odnosima. U potiranju ljudskog prava na različitost ružnu ulogu imaju predrasude prema drugima ili drugih prema nama.

Terorizam i ropstvo su jezivi načini negiranja ljudskog prava na različitost odnosno na pravo biti drukčiji.

Zabrana diskriminacije. Članak 14. st. 1. Ustava sadržava ustavno jamstvo zabrane diskriminacije u ostvarenju nekog konkretnog prava na bilo kojoj osnovi odnosno načelo nediskriminacije.

Predrasude su jedan od važnih uzroka negativnih diskriminacija na bilo kojoj osnovi. Beskorisno je čovjeku s predrasudama dokazivati neopravdanost njegovih predrasuda.⁷

Ustavni je i konvencijski standard da se prava i slobode, zajamčene Ustavom i Konvencijom te drugim mjerodavnim međunarodnim aktima, moraju ostvarivati bez diskriminacije te da zaštita prava na jednakost, kao i zabrana diskriminacije mora biti djelotvorna.^{8, 9}

Od stupanja na snagu Zakona o suzbijanju diskriminacije ustavna tužba u svim predme-

tima vezanima uz zaštitu prava na jednako postupanje odnosno zaštitu od diskriminacije dopuštena je samo nakon što navodna žrtva diskriminacije prethodno iscrpi dopušteni pravni put propisan tim Zakonom.¹⁰

Konvencijsko pravo

Prema čl. 14. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹¹ (dalje: Konvencija), uživanje prava i sloboda koji su priznati u Konvenciji osigurat će se bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi, kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijed, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, pripadnost nacionalnoj manjini, imovina, rođenje ili druga okolnost.

Konvencija je prihvaćena 1950. Stupila je na snagu 1953. Od 5. studenoga 1997., kada je stupila na snagu u Republici Hrvatskoj, Konvencija je dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj je snazi iznad hrvatskih zakona (čl. 141. Ustava).

Konvencija je dopunjena s 15 dopunskih međunarodnih ugovora – protokola, kojima su proširena jamstva obuhvaćena prvobitnim tekstom, odnosno reformiran sustav zaštite zajamčenih sloboda i prava. *Corpus* konvencijskog prava za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ne čini samo tekst Konvencije, nego sve odluke i pravna mišljenja (jurisprudencija, *case-law*) Europske komisije i Europskog suda za ljudska prava – dalje: ESLJP) akumulirane tijekom djelovanja tih institucija.¹²

Sustav je nadopunjen Europskom socijalnom

¹⁰ Ustavni sud, U-III-5444/2011 od 2. listopada 2012. Izbor Us 2012/269.

¹¹ U praksi se ta konvencija naziva i Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ili Europska konvencija o ljudskim pravima. Literatura: Omejec, Jasna, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u praksi Europskog suda za ljudska prava*, Novi informator, Zagreb, 2013.

¹² Smerdel, Branko, *Ustavno uređenje europske Hrvatske*, Narodne novine, Zagreb, 2013., str. 110. i 111.

⁶ Tako Ustavni sud u odluci U-I-2186/2008 od 29. 5. 2012. Izv. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 68/12.

⁷ Ivan Sergejevič Turgenjev.

⁸ Ustavni sud, U-I-4170/2004 od 29. rujna 2010. Izv. objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 123/10.

⁹ Vladušić, Julia, *Opravdanja države za diskriminaciju*, Godišnjak broj 21 iz 2014., naklada Organizatora, Zagreb, str. 421–429.

poveljom iz 1961. i Konvencijom o sprječavanju mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja iz 1957.

Hrvatska je u listopadu 1997. ratificirala i europsku Okvirnu konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina i europsku Povelju o lokalnoj samoupravi.

Iz pravne baštine

Neminem laede! Nikoga ne vrijeđaj! Poštuj svačija prava!

Nemo est extra legem. Nitko nije izvan (dohvata) zakona. Svi su podložni zakonima. Svi su jednaki pred zakonom.

Lactura paucorum servat multos. Žrtva malobrojnih spašava mnoge.

Mudre (ili barem zanimljive) izreke

Nesreća nije u nejednakosti, već u ovisnosti. (Voltaire)

Kad želite postati tolerantni, najbolji učitelj vam je neprijatelj. (Dalai Lama)

Znate li kako se zove mišljenje o nekome bez dokaza? Predrasuda. (Michael Crichton)

Jedina stabilna država je ona u kojoj su sve osobe jednake pred zakonom. (Aristotel)

Nikada ne čini drugome ono, što ne bi želio da drugi učini tebi. (Konfucije)

2. Praksa

2.1. Temeljna prava i slobode

1. Temeljne ustavne slobode i prava čovjeka i građanina načelno su neograničeni. Puni opseg njihova ostvarivanja je pravilo, a ograničenje koje je određeno zakonom smije biti samo iznimka.

Ustavni sud, U-III-4997/2013 od 29. studenoga 2016. Izbor odluka Ustavnog suda¹³ iz 2016/str. 303, U-I-4853/2008 i druge odluke od 31. 1. 2012. Izbor Us 2012/6. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 17/12., i U-I-

884/97 od 3. veljače 2000. Izv.¹⁴ Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 20/00.

2. Dužnost je Ustavnoga suda osigurati da sudovi tumače i primjenjuju pravo tako da svojim odlukama ne dovode do povrede ljudskih prava i temeljnih sloboda stranaka zajamčenih Ustavom.

Ustavni sud, U-III-2747/2008 od 15. ožujka 2012. Izbor Us 2012/207. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 41/12., i U-III-1422/2006 od 6. lipnja 2012. Izbor Us 2012/253. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 68/12.

3. O ustavno nedopuštenom zadiranju u ljudska prava i temeljne slobode zajamčene Ustavom bila bi riječ onda kad bi neko zajamčeno ustavno pravo podnositelju bilo povrijeđeno u postupovnom ili materijalnopravnom smislu u mjeri koja opravdava sumnju da je osporena sudska odluka bila donesena arbitrarno ili samovoljno. Primjerice, to postoji kada bi u osporenoj odluci redovni sud:

- a) previdio da su ustavna prava utjelovljena u zakonskoj normi koju je primijenio ili nije relevantnu ustavnu normu pri tome pravilno protumačio
- b) doduše, ispravno protumačio relevantnu ustavnu normu, ali u slučaju kolizije različitih ustavnih prava pogrešno ocijenio koje će ustavno pravo i kako ograničiti u odnosu prema drugom ustavnom pravu
- c) dokazivanje važnih činjenica nije proveo sigurno od samovolje procesnih tijela (npr. zanemarivanjem procesnih načela kao što su obostrano saslušanje stranaka, jednakost oružja)
- d) primijenio materijalno pravo tako što je bez ikakvih ili bez valjanih razloga odstupio od ustaljene prakse ili je za mjero-davnu pravnu normu primijenio pogrešne metode pravnog tumačenja, što je dovelo do arbitrarnog miješanja u ustavna prava.

¹³ Dalje: Izbor Us. Prvi broj označuje godinu tiskanja Izbora, a broj iza kose crte je broj stranice u toj publikaciji.

¹⁴ Oznaka za odluke koje je izvorno pregledao i zatim u obliku sentencije uredio autor.

Ustavni sud, U-III-2026/2010 od 30. lipnja 2011. Izv.

4. Po naravi stvari nije moguće da državi budu povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode. Zato država nema ovlast podnijeti ustavnu tužbu (čl. 62. UZUSRH-a).

Ustavni sud, U-III-2119/2010 od 18. ožujka 2015. Izbor Us 2015/135. objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 44/15.

2.2. Zabrana diskriminacije¹⁵

5. Članak 14. st. 1. Ustava sadržava ustavno jamstvo nediskriminacije, odnosno zabranu diskriminacije¹⁶ u ostvarenju nekog konkretnog prava na bilo kojoj osnovi.

Ustavni sud, U-III-252/2011 od 2. srpnja 2014., U-III-3121/2005 od 18. listopada 2006., U-III-1011/2011 od 2. srpnja 2014., i U-III-2778/2006 od 5. veljače 2009. Izv.

6. Diskriminacija je različito postupanje, bez objektivnog i razumnog opravdanja, prema osobama u relativno sličnim situacijama. Razlika u postupanju (*difference of treatment*) bit će diskriminatorna ako „nema nikakvo objektivno i razumno opravdanje“, što znači ako ne postiže „legitiman cilj“ ili ako ne postoji „razuman odnos razmjernosti¹⁷ između uporabljanih sredstava i cilja koji se nastoji postići“.

Ustavni sud, U-I-4170/2004 od 29. rujna 2010. Izv.; U-5418/2008 i druge odluke od 30. siječnja 2014. Izbor Us 2014/6. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 22/14., i U-III-3054/2009 od 6. ožujka 2013. Izv. objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 34/13.

7. U recentnijoj praksi Ustavnoga suda diskriminacija (na osnovi čl. 14. st. 1. Ustava) nije samostalna pravna osnova za ustavnu tužbu ako nije bila istaknuta zajedno s nekim dru-

15 Literatura: Pavlović, Šime, *Komentar Zakona o suzbijanju diskriminacije*, Organizator, Zagreb, 2009.

16 O zabrani diskriminacije prema propisima radnog prava vidjeti čl. 7. i 134. ZR-a.

17 Institut razmjernosti uređuje čl. 16. st. 2. Ustava.

gim (materijalnim) ustavnim pravom koje jamči Ustav.

Ustavni sud, U-III-3054/2009 od 6. ožujka 2013. Izv. objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 34/13.

8. Propustivši ispitati podnositeljeve tvrdnje o postojanju diskriminacije, sud je postupio suprotno načelu dobrog rada pravosuđa, što je u konkretnom slučaju imalo za posljedicu povredu prava na pravično suđenje zajamčeno čl. 29. st. 1. Ustava.

Ustavni sud, U-III-3273/2014 od 13. srpnja 2016. Izbor Us 2016/262, i U-III-4778/2008 od 1. ožujka 2012. Izbor Us 2012/183. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 36/12.

2.3. Teret dokazivanja¹⁸ diskriminacije

9. Iz prakse ESLJP-a proizlazi da na osobi koja tvrdi da je diskriminirana leži teret dokazivanja (*burden od proof*) da je diskriminirana. Dostatno je da takva osoba pokaže da je postupanje prema njoj bilo nepovoljnije nego prema nekom drugom u usporedivoj (analognoj) situaciji, a da je ta razlika u postupanju utemeljena na jednoj od zabranjenih osnova. Nakon što podnositelj zahtjeva to pokaže, teret dokazivanja prebacuje se, u pravilu, na drugu stranu (državu u postupcima pred ESLJP-om) koja treba pokazati da postoji objektivno i razumno opravdanje takvog različitog postupanja. Subjektivna procjena podnositeljice da zavređuje napredovanje, sama po sebi, nije dostatna za utvrđenje nejednakog postupanja u konkretnom slučaju.

Ustavni sud, U-III-7490/2014 od 13. travnja 2016. Izv.

10. U pogledu tereta dokazivanja, čl. 20. st. 1. Zakona o suzbijanju diskriminacije određuje da ako stranka u sudskom ili drugom postupku tvrdi da je povrijeđeno njezino pravo na jednako postupanje prema odredbama tog Zakona, dužna je učiniti vjerojatnim da je

18 Izraz „teret dokazivanja“ jezična je konceptualna metafora.

došlo do diskriminacije, a u tom slučaju teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije leži na protivnoj strani.

Županijski sud u Bjelovaru, Gžn-920/12 od 14. lipnja 2012. i Ustavni sud, U-III-280/2015 od 22. ožujka 2017. Izv.

III. Svi su pred zakonom jednaki

Svi su pred zakonom jednaki. (čl. 14. st. 2. Ustava)

Temeljna ustavna vrednota jednakosti iz čl. 3. Ustava razrađuje se načelima sadržanim u odredbama čl. 14., 26. i 51. st. 2. Ustava. Jednakost građana pred zakonom neprikosnovena je građanska sloboda, koja čini samu osnovu demokracije.¹⁹

Članak 14. st. 2. Ustava sadržava načelo jednakosti svih pred zakonom. Misija prava jest osiguravati kvalitetan cjeloviti društveni razvoj čijim se oblikovanjem osiguravaju (pod) jednaki izgledi za sve ljude i krajeve.²⁰

No, ako itko ogoljuje institut jednakosti do njegove srži u stvarnom životu, daleko od velikih filozofskih fraza i drugih učenih i mudrih misli, kao i propisa koji lijepo žive samo na papiru, to čini Honoré de Balzac kad kaže: „Jednakost je možda temeljno pravo, no ne postoji sila na Zemlji koja je može pretvoriti u činjenicu.“

Unatoč tome vrijedi boriti se i za svaku mrvicu ili gram jednakosti.

Iz sudske prakse povezane s čl. 14. st. 2. Ustava navodimo:

1. Jednakost je jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske koja služi za tumačenje Ustava.

¹⁹ Šegvić, Saša i Bašić Mia, *Parlamentarni imunitet – teorija, pravna regulativa i praksa u suvremenim demokratskim državama*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 3/12., Split, 2012., str. 485.

²⁰ Lauc, Zvonimir, *Načelo vladavine prava u teoriji i praksi*, Pravni vjesnik, Osijek, 3-4/16., str. 46.

Ustavni sud, U-I-2362/2001 od 5. svibnja 2005. Izv.

2. Domet i učinci ustavnog jamstva jednakosti ne određuju se pukim „mehaničkim“ podvođenjem stanja stvari pod mjerodavne zakonske odredbe, nego uvažavanjem i drugih najviših vrednota ustavnog poretka kao što su socijalna pravda, poštovanje prava čovjeka i nepovredivost vlasništva. Te su vrednote temelj za tumačenje cjeline ustavnog teksta i njegovih pojedinih odredbi te kao takve natkriljuju mjerodavne zakonske norme, ne dopuštajući njihovu primjenu na pogrešan način.

Ustavni sud, U-III-1925/2005 od 19. prosinca 2007. Izbor Us 96-09/306. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 11/08., i U-III-344/2002 od 8. prosinca 2005. Izbor Us 96-09/297.

3. U pravnom poretku utemeljenom na vladavini prava zakoni moraju biti opći i jednaki za sve, a zakonske posljedice trebaju biti izvjesne za one na koje će se zakon primijeniti.

Ustavni sud, U-I-6904/2010 od 27. rujna 2016.; Ustavni sud, U-I-659/1994 i druge odluke od 15. ožujka 2000. Izv.

4. Načelo ravnopravnosti stranaka u postupcima (pred sudovima odnosno državnim tijelima s javnim ovlastima – nap. a.) jedan je od elemenata šireg pojma pravičnog suđenja.

Ustavni sud, U-III-3395/2007 od 15. ožujka 2012. Izbor Us 2012/215-216. Objavljeno u *Narodnim novinama*, br. 42/12.

5. Ustavni sud već godinama uporno ponavlja da su nadležna tijela, uključujući sudove, dužna tumačiti i primjenjivati mjerodavno pravo, uvijek i bez iznimaka, u svjetlu osobitih okolnosti svakog konkretnog slučaja.

Ustavni sud, U-III-5989/2013 od 9. veljače 2016. i U-III-6288/2016 od 20. travnja 2017. Izv.

Opsežniju sudsku praksu i napomene odnosno komentare o ovdje navedenoj pravnoj materiji moguće je, dakako, vidjeti u navedenoj knjizi.

Izazovi europskog nasljeđivanja

Piše:
**Nives Grubišić
 Đogić,**
 predsjednica
 Odjela za praćenje
 europskih propisa i
 sudske prakse Suda
 Europske unije
 i Europskoga suda
 za ljudska prava,
 sutkinja Općinskoga
 suda u Novom
 Zagrebu

I. Uvod

Velika migracija ljudi unutar Europske unije nije zaobišla ni Republiku Hrvatsku. Jedinstveno tržište rada odvelo je mnoge državljane Republike Hrvatske preko njenih granica u potrazi za profesionalnim izazovima u druge države članice EU-a. Također, državljani drugih država članica preselili su se u Republiku Hrvatsku, što radi njenih ljepota i uživanja u mirovini, tako i zbog profesionalnih razloga. Time se povećao broj međunarodnih brakova i prekogranične kupnje nekretnina i stjecanja druge imovine. Ne treba zaboraviti ni zajedničko akademsko tržište koje se očituje kroz veliku migraciju mlađih građana EU-a s ciljem stjecanja visokoškolskog obrazovanja u inozemstvu. Usporedno s takvim pojavama koje su uslijedile od pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, dešavao se i proces implementacije Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu Uredba o nasljeđivanju). Uredba je uvela znatne promjene u prekograničnom nasljeđivanju s ciljem da olakša i ubrza postupke međunarodnog nasljeđivanja. Pravna složenost Uredbe čini ju nerazumljivom za osobe koje ne raspolažu pravnim znanjem. Iz navedenog razloga postoji odgovornost odvjetnika i pravnih stručnjaka da upozore svoje stranke koje žive u inozemstvu da unaprijed uredite nasljeđivanje kako bi se nakon smrti izbjegle štetne posljedice koje mogu

nastupiti za njima bliske osobe. S obzirom na složenost ove tematike i nerazumljivost pojedinih pravnih instituta nametnula se potreba sveobuhvatne edukacije pravnih stručnjaka. U tom je pravcu Europäische Rechts Akademie¹ organizirala brojne seminare u razdoblju od donošenja Uredbe (2012.) do njene implementacije (2015.).

Kad govorimo o izazovima koje je Uredba o nasljeđivanju nametnula u fazi implementacije, treba spomenuti probleme s tumačenjem pojedinih pravnih instituta. Lista spornih pravnih instituta s vremenom se povećava, a što je vidljivo iz prakse Suda EU-a i sve većeg broja zahtjeva za njihovim tumačenjem. Kao neke od njih valja izdvojiti pojmove uobičajenog boravišta, prekograničnog elementa, 'Suda' i 'sudske odluke'. Također su se pojavili problemi s ispravnim tumačenjem pravne prirode isprava koje se izdaju i donose u postupcima nasljeđivanja te probleme kod izdavanja i upotrebe Europske potvrde o nasljeđivanju. Razumijevanje tako složene materije zahtijeva ne samo pravno znanje, nego i intenzivnu pravosudnu suradnju u tom području. Pravni stručnjaci koji se profesionalno bave zastupanjem stranaka u tom sustavu čine jednako važan element jer svojim stručnim znanjem, stavom i pravnim shvaćanjima mogu pridonijeti stvaranju prakse u tumačenju Uredbe o nasljeđivanju.

U ovom radu autor će prikazati neke praktične probleme koji su se pojavili u primjeni Uredbe o nasljeđivanju u Republici Hrvatskoj i drugim državama članicama EU-a.

¹ ERA je međunarodna akademija za obrazovanje odvjetnika sa sjedištem u Njemačkoj

II. Općenite značajke

Uredba sadrži odredbe kojima uređuje međunarodnu nadležnost, mjerodavno pravo, priznanje, izvršenje sudskih odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi, prihvaćanje dokazne snage javnih isprava i uvodi jedinstveni unificirani instrument za dokazivanje prava stečenih nasljeđivanjem – Europsku potvrdu o nasljeđivanju. Kad govorimo o općim značajkama Uredbe, važno je napomenuti njen doseg u teritorijalnom, vremenskom i materijalnom aspektu.

Uredba se primjenjuje na postupke nasljeđivanja u kojima je ostavitelj umro 17. kolovoza 2015.² ili nakon tog dana, a primjenjuje na sve države članice Europske unije, osim Irske, Ujedinjenog Kraljevstva³ i Danske⁴. Što se tiče njenog materijalnog dosega, Uredba se primjenjuje na sve prekogranične postupke nasljeđivanja i to neovisno o tome nalazi li se prekogranični element u drugoj državi članici ili u trećoj državi. U kasnijem dijelu ovog rada autor će se baviti problematikom „prekograničnog elementa“ čije utvrđivanje je jedan od preduvjeta primjene Uredbe.

Kad govorimo o općenitim značajkama, treba spomenuti da Uredba, osim 84 članka u normativnom dijelu, sadrži i 83 točke preambule. Preambula Uredbe važan je izvor tumačenja pojedinih instituta jer sadrži pojašnjenja pojedinih odredbi koje se nalaze u normativnom dijelu. Vrlo često će primjenjivač Uredbe upravo u preambuli pronaći odgovore na pitanja tumačenja pojedinih

odredaba. Ne treba zaboraviti da je Uredba europski instrument i da se njene odredbe ne smiju tumačiti kopiranjem sadržaja koje pojedini institut ima u nacionalnom pravu. Tumačenje pravnih instituta i odredbi treba biti autonomno, što znači da se treba polaziti od cilja i svrhe zbog kojih je pojedina odredba unesena u Uredbu, tako i od cilja kojima Uredba općenito teži. Ti ciljevi su taksativno navedeni u njenoj preambuli te se protežu kroz cijelu Uredbu. Kao neke od njih valja spomenuti promicanje slobode kretanja ljudi kroz države članice EU-a, omogućavanje budućim ostaviteljima da unaprijed planiraju svoje nasljeđivanje, olakšavanje položaja nasljednika, legatara i drugih osoba bliskih ostavitelju, vjerovnika itd⁵, veća pravna sigurnost u unutarnjem tržištu EU-a, onemogućavanje donošenja različitih odluka, ubrzanje postupaka nasljeđivanja, smanjenje troškova itd. Jedna od ideja Uredbe je da se nasljeđivanje provede pred jednim tijelom koje će raspraviti cijelu ostavinu i pri tome po mogućnosti primijeniti svoje pravo (*lex fori*)⁶. Konačno, iz pravila o nadležnosti vidljiva je intencija zakonodavca da se u što većem broju slučajeva uspostavi nadležnost države članice, ali i iznimke od te nadležnosti kad god se pokaže bojazan da donošenje odluke u državi članici ne bi bilo učinkovito⁷. Uredba

5 Točka 7. i 8. preambule

6 Točka 27. preambule

7 Tako Uredba prepoznaje slučajeve tzv. uskrate pravosuđa kad dozvoljava odstupanja od opće nadležnosti u situaciji da postoji bojazan da se takva odluka neće izvršiti u trećoj državi. Tada predviđa tzv. *forum neccessatis*, kao sud treće države kojem ustupa predmet radi raspravljanja imovine koja se nalazi u toj trećoj državi. Također, predviđa mogućnosti supsidijarne nadležnosti države članice kad se uobičajeno boravište ostavitelja nalazi na teritoriju treće države pod uvjetom da se u njoj nalazi imovina ostavitelja i da je taj ostavitelj

2 Čl. 83. st. 1. Uredbe

3 Prijelazno razdoblje kojim se Ujedinjeno Kraljevstvo obvezalo primjenjivati zakonodavstvo Europske unije uspostavljeno je člankom 126. Sporazuma o povlačenju Ujedinjene Kraljevine Velike Britanije i Sjeverne Irske iz Europske unije i Europske zajednice za atomsku energiju SL EU, L 029, 31. siječnja 2020.

4 Čl. 82. i 83. preambule Uredbe

vodi računa i o volji ostavitelja pa predviđa potpuna odstupanja od općih pravila nadležnosti kad je to volja ostavitelja⁸.

Radi ujednačene primjene Uredbe donesena je Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju⁹. Njome su uspostavljeni obrasci za priznanje i izvršenje sudskih odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi i izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. Treba spomenuti i Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: Zakon o provedbi Uredbe)¹⁰ kojim se na nacionalnoj razini popunjavaju određene praznine u primjeni Uredbe.

bio njen državljanin ili barem imao svoje prethodno uobičajeno boravište u toj državi unazad pet godina.

8 Čl. 5. Uredbe

9 Commission Implementing Regulation (EU) No 1329/2014 of 9 December 2014 establishing the Forms referred to in Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession, SL EU, L 359, 16. prosinca 2014., <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32014R1329> (6. 9. 2019.) (u daljnjem tekstu: Provedbena uredba br. 1329/2014)

10 Narodne novine Republike Hrvatske, br. 152/14.

III. Složenost problematike utvrđivanja prekograničnog elementa

Kao što je spomenuto u prethodnom poglavlju ovog rada, preduvjet primjene Uredbe je da je nasljednopravni predmet u njenom teritorijalnom, vremenskom i materijalnom doseg. Jedan od odlučnih čimbenika je da predmet ima prekogranični karakter. Uredba ne daje definiciju „prekograničnog elementa“ pa se to pitanje mora utvrđivati ovisno o okolnostima svakog konkretnog slučaja. U nekim će predmetima taj prekogranični aspekt biti evidentan, kao npr. kad je ostavitelj imao državljanstvo jedne države a godinama je živio i radio u drugoj državi, ili kad je imao imovinu na području različitih država. Međutim, utvrđivanje prekograničnog elementa ponekad će biti složeno. Zamislimo situaciju kad državljanin Republike Hrvatske s imovinom u Republici Hrvatskoj premine na grčkom otoku na koji se preselio i na kojem je živio u razdoblju pandemije izazvane koronavirusom. Tu se postavlja nekoliko pitanja od kojih zavisi primjena Uredbe. Prvo je pitanje je li ostavitelj imao uobičajeno boravište u Grčkoj ili je njegovo uobičajeno boravište u Republici Hrvatskoj. O tome ovisi i ima li predmet prekogranični element pa time i hoćemo li primijeniti Uredbu. Dakle, na ovom zamišljenom primjeru vidimo da se pitanja prekograničnog elementa i uobičajenog boravišta ostavitelja međusobno isprepliću i da ćemo pitanje materijalnog dosega Uredbe moći razriješiti tek kad odgovorimo na oba. Pojam uobičajenog boravišta pokazao se kao sporan i u praksi Suda EU-a, ali i u domaćoj sudskoj praksi. Kad govorimo o uobičajenom boravištu, moramo reći da je taj pojam bio predmet tumačenja Suda EU-a, pa je u sudskoj praksi već donekle uobličen njegov sadržaj. Uredba o nasljeđivanju prepoznala je veću složenost

kod utvrđivanja pojma uobičajenog boravišta ostavitelja nego kod primjene drugih europskih instrumenata europskog prava. Naime, ostavitelj, čije se uobičajeno boravište utvrđuje u postupcima nasljeđivanja je preminuo. Stoga su izvor podataka često osobe koje nemaju potpune informacije, ili prilagođavaju ili iskrivljuju informacije radi vlastitih interesa. Zbog toga je Uredba dala vrlo eksplicitne smjernice u preambuli¹¹ s ciljem pomoći tijelima koja provode nasljeđivanje kod utvrđivanja uobičajenog boravišta ostavitelja tijekom zadnjih godina njegovog života i u trenutku smrti. U pravilu bi se trebalo raditi o državi s kojom je taj ostavitelj imao trajnu i stabilnu vezu pri čemu treba uzeti u obzir okolnosti kao što su trajanje i učestalost boravka u toj državi, razlozi i uvjeti boravka, obiteljski, društveni status u toj državi, zaposlenje, stambeni status i sl. Kao izuzetke Uredba navodi dvije situacije i to kad se ostavitelj često selio iz jedne države u drugu, odnosno situaciju kad je ostavitelj u nekoj državi živio iz čisto ekonomskih razloga. Ovdje se uobičajeno boravište može utvrđivati primjenom kriterija državljanstva ili mjesta gdje se nalazi imovina.

IV. Uobičajeno boravište u praksi sudova Republike Hrvatske i Suda EU-a

Kad govorimo o primjeni i tumačenju Uredbe u praksi naših sudova, naići ćemo uglavnom na odluke koje su se bavile utvrđivanjem uobičajenog boravišta¹². Iz tih odluka možemo izvesti nekoliko zaključaka. Prvi je taj da je sudska praksa prilično formalna kod utvrđivanja uobičajenog bora-

višta jer kriterij boravka u odnosnoj državi uzima kao odlučan parametar. U pojedinim odlukama vidljivi su primjeri gdje su sudovi utvrdili uobičajeno boravište samo na temelju podataka iz smrtnog lista ili na temelju navođenja nasljednika da je ostavitelj živio u odnosnoj državi¹³. Takvo je tumačenje domaćih sudova pomalo restriktivno, ako ne i paušalno, imajući u vidu da Uredba kod utvrđivanja ovog pojma traži da se polazi od čitavog niza okolnosti na strani ostavitelja (kao npr. razlozi boravka u odnosnoj državi, ukupnost obiteljskog i društvenog statusa itd.). Nadalje, uočava se da su se sudovi kod utvrđivanja uobičajenog boravišta vodili raspravnim načelom te nisu primijenili inkvizitorne ovlasti kod utvrđivanja svih relevantnih okolnosti¹⁴. Čini se da su sudovi izgubili iz vida da od utvrđenja uobičajenog boravišta zavisi materijalni doseg Uredbe pa time i međunarodni karakter samog predmeta. Stoga se provjera ovih okolnosti na strani ostavitelja ukazuje nužnom i potrebnom pri čemu sudovi imaju sve *ex officio* ovlasti kako bi provjerili informacije dobivene od nasljednika.

¹³ Rješenje Županijskoga suda u Rijeci poslovni broj GŽ-482/2018 od 11. studenoga 2019. kojim je taj sud potvrdio odluku prvostupnijskoga suda kojom se ovaj oglašio nenadležnim jer je utvrdio da se uobičajeno boravište ostavitelja nalazi u Italiji, a što je utvrdio podacima iz smrtnog lista.

¹⁴ Rješenje Županijskoga suda u Bjelovaru GŽ-392/2018 od 29. kolovoza 2019. kojim je potvrđena odluka suda prvoga stupnja kojom se isti oglašio nenadležnim jer je utvrdio da je uobičajeno boravište ostavitelja u Njemačkoj. Interesantno je da je žalitelj u žalbi isticao da je ostaviteljica živjela u Njemačkoj samo radi ostvarenja socijalnih subvencija pa se tu otvara se pitanje može li žalitelj takav prigovor istaknuti tek u žalbi i o dužnostima suda da ispituje svoju nadležnost *ex officio* i do kojih je granica dužan utvrđivati okolnosti relevantne za utvrđivanje uobičajenog boravišta.

¹¹ točka 23. preambule

¹² Rješenje Županijskoga suda u Rijeci poslovni broj GŽ-482/2018 od 11. studenoga 2019., rješenje Županijskoga suda u Bjelovaru poslovni broj GŽ 392/2019 od 29. kolovoza 2019., rješenje Županijskoga suda u Splitu poslovni broj GŽ-2067/2019 od 19. prosinca 2019.

Radi lakšeg razumijevanja ove problematike, u nastavku se daje pregled odluke Suda EU-a gdje je isti odgovorio na zahtjev litvanskog suda oko tumačenja pojma „prekogranični element“. U predmetu pred Europskim sudom broj C-89/19¹⁵ ostaviteljica je bila litvanska državljanka koja je oporukom ostavila svu svoju imovinu sinu, također litvanskom državljaninu. Nekoliko godina prije smrti ona se udala za njemačkog državljanina i odselila u Njemačku gdje je i preminula. Nakon njene smrti njen sin zatražio je od litvanskog javnog bilježnika izdavanje potvrde o nasljeđivanju. Javni bilježnik odbio je izdavanja potvrde o nasljeđivanju jer je smatrao da predmet ima prekogranični karakter s obzirom na to da je ostaviteljica živjela i preminula u Njemačkoj. Nasljednik je u postupku po pravnim lijekovima tvrdio da ovo nije predmet koji treba raspravljati po Uredbi o nasljeđivanju jer nema prekogranični karakter. Naime, tvrdio je da su svi elementi relevantni za nasljeđivanje u Republici Litvi, pri čemu je osobito relevantnim smatrao okolnost da ostaviteljica ni nakon preseljenja u Njemačku nije prekinula svoje veze s Litvom. Dodatno je dostavio Izjavu supruga ostaviteljice u kojoj on navodi da nema zahtjeva prema imovini i da je suglasan da se nasljeđivanje provede u Litvi i po litvanskom pravu. Sud EU-a u svojoj je odluci zauzeo stav da se radi predmetu s prekograničnim elementom kad je državljanin jedne države članice imao boravište u drugoj državi članici na dan svoje smrti iako nije prekinuo svoje veze s prvom od tih država u kojoj se nalazi imovina koja

čini ostavinu, dok njegovi nasljednici imaju svoje boravište u tim dvjema državama. Sud smatra da u takvoj situaciji tijelo koje provodi postupak nasljeđivanja treba utvrditi posljednje uobičajeno boravište ostaviteljice samo u jednoj od tih država. Dakle, Sud EU-a ovdje nije ulazio u pitanje nadležnosti, odnosno hoće li se ono utvrđivati primjenom uobičajenog boravišta ili državljanstva i drugih okolnosti koje upućuju na zemlju državljanstva ostaviteljice. Međutim, postavljena je jasna distinkcija između materijalnog dosega Uredbe koji postoji uvijek kad predmet ima prekogranični element i utvrđivanja nadležnosti primjenom sekundarnih kriterija navedenih u Uredbi.

V. Cirkulacija odluka u nasljednopravnim stvarima

Različitost između pravnih uređenja država članica očituje se i u razlikama između odluka koje one donose u nasljednim stvarima i tijelima koja ih donose. Precizno definiranje pravne prirode odluke koja je donesena u državi članici od iznimnog je značenja, jer ako neka odluka nema značenje i karakter sudske odluke u širem smislu, onda ta odluka ne potpada pod pravila o izvršenju sudskih odluka. Daljnja je reperkusija da se na temelju takve odluke ne može tražiti izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. S druge strane, na takvu odluku i postupak njenog donošenja ne primjenjuju se odredbe Uredbe o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju i izvršenju odluka, već država članica tu zadržava djelić nadležnosti. Također, navedene odluke mogu cirkulirati državama članicama samo prema pravilima o javnim ispravama¹⁶.

Odlučan kriterij za utvrđenje pravne prirode odluke donesene u nasljednopravnom predmetu jest ima li tijelo koje ju je donijelo status „Suda“ u smislu Uredbe. Uredba

15 Predmet C-80/2019, EC-LI:EU:C:2020:569 16 srpnja 2020. <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=650%252F2012&docid=230689&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=14821115#ctx1>

16 Točka 22. preambule

je uzela u obzir da su različita tijela u državama članicama nadležna u nasljednim stvarima te je dala široko određenje pojmu „Sud“¹⁷. Tako pod pojmom „Suda“ u širem smislu smatra i druga tijela (javne bilježnike, registarske urede i sl.) ako se ispune određeni uvjeti. Prvi je uvjet da tijelo izvršava pravosudne funkcije ili su na njega prenesene ovlasti od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom tog tijela. Drugi je uvjet da ta tijela u postupku koji provode jamče nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje. Treći je uvjet da njihove odluke mogu biti predmet pravnih lijekova (žalbe, revizije) i da imaju sličnu valjanost i učinak kao odluka pravosudnog tijela u istoj stvari¹⁸. Svi ti uvjeti moraju biti kumulativno ispunjeni.

Tijela koja ne ispunjavaju ove pretpostavke nisu „Sud“ u smislu ove Uredbe i njih ne vežu njena pravila o nadležnosti¹⁹ i odluke koje ona donose nemaju status sudskih odluka. Ovdje valja napomenuti da su čl. 78. i 79. Uredbe, Vlade država članica obvezane dostavljati Komisiji popis tijela koji se smatraju „Sudom“ u smislu Uredbe koji je objavljen na mrežnim stranicama Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima²⁰. Međutim, iz prakse Suda EU-a koja se iznosi u daljnjem dijelu ovog rada proizlazi da okolnost da je neko tijelo na popisu Komisije nema konstitutivni učinak u odnosu na utvrđenje da to tijelo ima status „Suda“. Drugim riječima, tijelo koje nije na tom popisu može imati status „Suda“ ako ispunjava sve gore navedene uvjete, jednako kao što tijelo koje ne ispunjava navedene uvjete nema status „Suda“ samo zato što se

nalazi na odnosnom popisu. U predmetima pred Sudom EU-a koje su donesene odluke u povodu pitanja koje su postavila nadležna tijela Litve i Poljske, Sud je iznio pravno shvaćanje da izostanak Obavijesti države članice o tome da javni bilježnici izvršavaju sudske funkcije nije odlučujuća za kvalifikaciju tih javnih bilježnika kao „Suda“. Također, sud je rekao da samo odluke tijela koje imaju status „Suda“ mogu cirkulirati po pravilima o sudskim odlukama. S druge strane, tijela koja nemaju status suda nisu dužna primjenjivati pravila o nadležnosti propisana Uredbom, a njihove odluke cirkuliraju po pravilima o javnim ispravama.

U predmetu *Oberle*²¹, ostavitelj je bio francuski državljanin koji je preminuo u Francuskoj, a bio je vlasnik nekretnina u Francuskoj i Njemačkoj. Na zahtjev nasljednika sud u Francuskoj donio je potvrdu o nasljeđivanju kojom je za njegove nasljednike proglasio njegova dva sina, V. Oberlea i njegova brata. V. Oberle je prenio na sebe svoj suvlasnički dio nekretnine u Francuskoj i isto je želio napraviti i s nekretninom u Njemačkoj. U njemačkom zakonodavstvu postojala je odredba po kojoj su se njemački i strani državljani mogli obratiti određenom sudu u Njemačkoj radi donošenja nacionalne potvrde o nasljeđivanju koja se mogla koristiti isključivo na području Njemačke za imovinu na njemačkom području. Ta odredba je ostala u njemačkom zakonodavstvu i nakon stupanja na snagu Uredbe o nasljeđivanju. V. Oberle se obratio sudu u Schönebergu sa zahtjevom za izdavanje takve potvrde. Taj je sud odbio izdati tu potvrdu pozivajući se na pravila o nadležnosti iz Uredbe o nasljeđivanju. Postupak je po pravnim lijekovima došao pred sud koji je želio znati je li takav nacionalni propis koji propisuje nadležnost sudova za izdavanje nacio-

17 Točka 20 preambule

18 Čl. 3. st. 2.

19 Točka 21. preambule i čl. 4. st. 1.

20 Europski portal e-pravosuđa, https://e-justice.europa.eu/content_adapting_rights_in_rem-486-hr.do (9. 9. 2019.).

21 C-20/2017, *Oberle*, ECLI:EU:C:2018:485

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=650%252F2012&docid=203223&pageIndex=0&doclang=HR&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=14822323#ctx1>

nalnih potvrda o nasljeđivanju samo za korištenje unutar odnosne države članice, a u predmetima s prekograničnim elementom, protivno odredbi čl. 4. Uredbe koja propisuje opću nadležnost sudova država članica u predmetima s prekograničnim elementom. Sukus pitanja je bio da li sudovi država članica mogu zadržati djelić nadležnosti za izdavanje nacionalnih potvrda o nasljeđivanju u onom dijelu koji se tiče imovine i djelovanja unutar vlastitog teritorija. Pritom je sud koji je podnio zahtjev naglasio da potvrda o nasljeđivanju o kojoj je riječ u postupku nije „odluka“ u smislu Uredbe jer se izdaje u izvanparničnom postupku te sadrži samo činjenice, zbog čega ne može postati pravomoćna²².

Sud EU-a izrazio je stav da se čl. 4. Uredbe protivi takav nacionalni propis te je zaključio da pravila o nadležnosti iz Uredbe obvezuju sudove u postupcima prekograničnog nasljeđivanja bez obzira na pravnu prirodu odluka koje donose i bez obzira na to jesu li te odluke donesene u parničnom ili izvanparničnom postupku. Dakle, iz ovog slučaja je razvidno da su definicijom „Suda u širem smislu“ uvijek obuhvaćeni sudovi u užem smislu i da se njihove odluke o postupcima nasljeđivanja uvijek smatraju „sudskim odlukama“ u smislu Uredbe, i to bez obzira na vrstu postupka i naziv same odluke. Također, iz odluke proizlazi da sudovi u užem smislu uvijek moraju primjenjivati Uredbu kad odlučuju u nasljednopravnom predmetu s prekograničnim implikacijama te da države članice ne mogu zadržati niti djelić nadležnosti kad su u pitanju sudovi i odluke koje oni donose.

Ovdje valja skrenuti pažnju i na odluku Suda EU-a u predmetu *Pula Parking*²³ koja

22 Uredba o nasljeđivanju kroz praksu suda Europske unije, Portal ius info 26. 11. 2020., Nives Grubišić Đogić

23 C-551/15, Pula Parking d. o. o. ,

je donesena u povodu zahtjeva hrvatskog suda za tumačenjem pojma „Sud“ u smislu Uredbe Brisel I bis²⁴. Iako navedena Uredba nije tema ovog rada, pravno shvaćanje pojma „Sud“ izneseno u toj odluci pokazuje da se definicije tog pojma dane u nacionalnom pravu i odluci Suda EU-a nužno ne moraju preklapati. Nedvojbeno je da su u našem zakonodavstvu i sudskoj praksi pravomoćna rješenja o ovrsi na temelju vjerodostojne isprave koju donesu javni bilježnici izjednačena po svojim učincima (u pogledu izvršivosti) s ostalim sudskim odlukama. Međutim, ta činjenica nije bila dostatna da Sud EU-a uključi javne bilježnike u definiciju „Suda u širem smislu“.

VI. Europska potvrda o nasljeđivanju u sudskoj praksi

Jedno je od najznačajnijih normativnih rješenja Uredbe uspostava Europske potvrde o nasljeđivanju, jednoobrazne međunarodne isprave čija je svrha olakšavanje pravnog položaja nasljednika, legataru, izvršitelja oporuke ili upravitelja ostavine kad se u drugoj državi članici moraju pozvati na svoj status ili izvršavati svoja prava i/ili ovlasti. Europska potvrda o nasljeđivanju u desetogodišnjoj se primjeni Uredbe pokazala kao značajan i iznimno često korišteni instrument²⁵. Međutim, uočeni su i brojni problemi u njezinom izdavanju i korištenju.

Europska potvrda o nasljeđivanju služi za dokazivanje jedne ili više sljedećih stvari:

EU:C:2017:193

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=188749&pageIndex=0&doclang=hr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13031495>

24 Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima

25 Točka 67. preambule

status i /ili pravo nasljednika ili legatarata i njihove ostavinske/nasljedne dijelove; pripadnost ostavinske imovine nasljednicima odnosno legatarima; ovlasti osobe navedene u Potvrdi za izvršavanje oporuke ili upravljanje ostavinom. Korištenje Europske potvrde o nasljeđivanju nije obvezatno i zainteresirana osoba može predočiti odluku o nasljeđivanju. Ako je Potvrda izdana u drugoj državi članici, tijelo kojem je ona predložena nije ovlašteno zahtijevati podnošenje odluke o nasljeđivanju (čl. 69. preambule)

Na 81. videokonferencijskom sastanku Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima održanom 7. svibnja 2021., predstavnici država članica suglasili su se da se i nakon deset godina od početka primjene Uredbe uočava otpor nadležnih tijela kod provođenja Europske potvrde o nasljeđivanju u pojedinim registrima. Primijećeno je da tijela traže dodatne informacije i isprave što ukazuje da postoji nepovjerenje vezano uz podatke navedene u Europskoj potvrdi o nasljeđivanju. Također postoji problem i s izvršenjem u pogledu banaka koje nisu upoznate s Europskom potvrdom o nasljeđivanju. U planu je provođenje informacijske kampanje u državama članicama kako bi se nadležna tijela upoznala s Europskom potvrdom o nasljeđivanju.²⁶

U Republici Hrvatskoj uočen je problem s provođenjem Europske potvrde o nasljeđivanju u zemljišnim knjigama kad ona ne sadrži točan opis nekretnine²⁷. Postoji ra-

zličita sudska praksa u takvim slučajevima pa je uočeno da neki sudovi²⁸ zauzimaju pravno shvaćanje da bi Potvrda i bez točnog opisa nekretnine trebala biti temelj za upis u zemljišne knjige ako bi se nekretnina mogla identificirati na temelju (dodatno) podnesene isprave (poput izvotka iz zemljišne knjige)²⁹. S druge strane, uočen je slučaj da sud zahtijeva da stranka uz Europsku potvrdu o nasljeđivanju predoči zapisnik javnog bilježnika o posvjedočenju činjenica, a radilo se o činjenicama da je ostavitelj vlasnik točno određenih nekretnina koje su bile opisane u skladu s našim zemljišnoknjižnim pravom.³⁰ Na 72. Sastanku Kontakt točaka Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima održanom u Beču 13. i 14. prosinca 2018., Europska komisija oštro je osudila takvo postupanje hrvatskih sudova navodeći da navedeno rješenje nije u duhu Uredbe te da se time nepotrebno dupliciraju isprave i stvaraju nepotrebni troškovi za građane EU-a.³¹

Uvažavajući svrhu i ciljeve Uredbe i potrebu za njenom što efikasnijom provedbom, a ne gubeći iz vida strogi formalizam zemljišnoknjižnog postupka i pravila o točnom opisu

28 Općinski građanski sud u Zagrebu i Općinski sud u Novom Zagrebu dopuštaju upis na temelju Europske potvrde o nasljeđivanju kad nekretnina nije opisana u Potvrdi na način koji zahtijeva *lex fori*.

29 Vodič za primjenu Uredbe (EU) broj 650/2012 o nasljeđivanju, izdanje Hrvatskog pravnog centra 2020, autori Kramar, Vučko

30 Rješenje Općinskoga suda u Puli o prihvatanju prijedloga za uknjižbu poslovni broj Z-9215/2019 od 17. lipnja 2019. na temelju Europske potvrde o nasljeđivanju i Zapisnika o posvjedočenju činjenica

31 Bilješka 72. Sastanka Kontakt točaka Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima održanog u Beču 13. i 14. prosinca 2018., Ministarstva pravosuđa Klasa: 018-02/18-01/7 od 21. prosinca 2018.

26 Bilješka s 81. Sastanka Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima, 7. svibnja 2021. napravljena od Ministarstva pravosuđa i uprave Klasa: 910-02/21-01/46 od 7. svibnja 2021.

27 Najčešće se radilo o Europskim potvrdama o nasljeđivanju koje su izdane u Republici Njemačkoj jer se u njima u pravilu ne navodi poimenično imovina koja je sastav ostavine već se navodi da osoba nasljeđuje „svu imovinu ostavitelja“

nekretnine, smatram da bi sudovi trebali prihvatiti Europsku potvrdu o nasljeđivanju kao dostatan temelj za upis u zemljišne knjige pod pretpostavkom da se nekretnina može identificirati. Pritom ne treba zaboraviti obvezu tijela koje izdaje Potvrdu da prilikom njenog popunjavanja uzme u obzir formalnosti koje se zahtijevaju za registraciju nepokretne imovine u državi članici u kojoj se vodi upisnik³². Međutim, izostanak takvog postupanja tijela koje izdaje Potvrdu ne bi trebao imati nepovoljne i negativne reperkusije za osobe koje zahtijevaju upis. Osim toga, Uredba počiva na načelu povjerenja između država članica pa bi u tom duhu trebalo i koristiti i provoditi Europsku potvrdu o nasljeđivanju.

Europska potvrda o nasljeđivanju izdaje se na obrascu koji je dio Provedbene Uredbe broj 1329/2014, a izdaju je sudovi ili druga nadležna tijela u državi izdavanja. U Republici Hrvatskoj to su javni bilježnici i općinski sudovi³³. Aktivnu legitimaciju za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju imaju nasljednici, legatari, izvršitelji oporuke i upravitelji ostavine. Vjerovnici ostavine nisu navedeni u krugu osoba koje bi imale pravo na izdavanje potvrde. Međutim, uvažavajući točku 45. preambule po kojoj Uredba ne bi trebala spriječiti vjerovnike u ostvarivanju i zaštitu njihovih prava u skladu s relevantnim instrumentima EU-a, moglo bi biti otvoreno za raspravu pitanje bi li aktivnu legitimaciju za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju trebalo proširiti i na vjerovnike.

Također se među pravnim praktičarima i teoretičarima postavilo pitanje korištenja cjelovitih obrazaca kod izdavanja Europske potvrde o nasljeđivanju, kao i pitanje prijevoda takvog obrasca, a sve s obzirom na

kompleksnost obrasca Potvrde. Ustalila se praksa da se Potvrda izdaje na cjelovitom obrascu (ispunjavaju se svi dijelovi obrasca) iako pojedini njegovi dijelovi uopće nisu relevantni. U Republici Hrvatskoj insistira se i na prijevodu cjelovitog obrasca iako neki njegovi dijelovi uopće nisu ispunjeni. Navedeno utječe na troškove samog postupka. Imajući u vidu da je sadržaj obrasca Europske potvrde o nasljeđivanju jednoobrazan i dostupan na svim jezicima država članica, dovoljno bi bilo insistirati na prevođenju dijelova obrasca koji su ispunjeni na nacionalnom jeziku. Također, kod izdavanja Potvrde ne bi trebalo popunjavati cjeloviti obrazac, već samo dijelove koji su relevantni.³⁴

Konačno, u državama članicama pokazali su se i određeni problemi ograničenog važenja Europske potvrde o nasljeđivanju. Naime, tijelo koje izdaje Potvrdu zadržava izvornik, a podnositelju zahtjeva i drugim osobama koje imaju pravni interes izdaje ovjerene preslike³⁵ koje vrijede šest mjeseci³⁶, a iznimno može tijelo izdavanja odrediti dulje razdoblje važenja³⁷. Kad to razdoblje protekne, osoba koja posjeduje presliku Potvrde mora tražiti produljenje važenja ovjere preslike ili zatražiti novu ovjerenu presliku³⁸. U sudskoj praksi zabilježen je jedan slučaj zahtjeva za produljenjem Europske potvrde o nasljeđivanju. Javni je bilježnik postupajući po tom zahtjevu izdao novu presliku i naplatio nagradu, pristojbu i troškove Potvrde. Dakle, vidljivo je da je pitanje produljenja Europske potvrde o nasljeđivanju, odnosno izdavanja nove preslike Potvrde značajno s aspekta troškova postupka.

34 Vodič za primjenu Uredbe (EU) broj 650/2012 o nasljeđivanju, izdanje Hrvatskoga pravnog centra 2020, autori Kramar, Vučko

35 Čl. 70. st. 1. i 2. Uredbe

36 Čl. 70. st. 3. Uredbe

37 Čl. 70. st. 3. Uredbe

38 Čl. 70. st. 3. Uredbe

32 Točka 68. preambule

33 Čl. 6. st. 1. Zakona o provedbi Uredbe

Naime, čl. 5. Pravilnika o visini nagrade i naknadi troškova javnog bilježnika propisana je jedinstvena nagrada za izdavanje, ispravak, izmjenu, opoziv ili obustavu učinaka Europske potvrde o nasljeđivanju, ali ne i za produljenje njenog važenja. Stoga se postavlja pitanje je li javni bilježnik postupajući po zahtjevu za produljenjem važenja imao pravo izdati novu Potvrdu i naplatiti nagradu.³⁹

Kad govorimo o vremenskom ograničenju važenja ovjerene preslike Europske potvrde o nasljeđivanju, a treba spomenuti i najnoviji postupak pred Sudom EU-a u predmetu C-301/2020 koji još nije dovršen ali je u njemu nezavisni odvjetnik dao mišljenje od 29. travnja 2021⁴⁰. U navedenom predmetu austrijski je sud zatražio tumačenje čl. 70. st. 3. Uredbe kojim se propisuje ograničeno važenje Europske potvrde o nasljeđivanju u razdoblju od šest mjeseci. Naime, pred austrijskim sudom postavilo se pitanje važenja Potvrde koju je izdalo španjolsko nadležno tijelo na kojoj je bilo naznačeno da ona traje neograničeno vrijeme. Stoga je austrijski sud htio znati kako postupati po takvoj Potvrdi, odnosno treba li ju tretirati kao Potvrdu koja vrijedi šest mjeseci ili kao Potvrdu koja vrijedi neograničeno. Ili uopće ne uzeti u obzir takvu Potvrdu. Također, postavilo se pitanje postoje li pretpostavke za postupanje po Potvrdi ako je ona vrijedila u trenutku predočanja, ali ne i u trenutku odlučivanja (postupanja po njoj). Nezavisni odvjetnik zauzeo je pravno shvaćanje da

takvu Potvrdu trebao tretirati kao valjanu ispravu koja vrijedi šest mjeseci, s time da ona proizvodi pravne učinke i tijelo po njoj treba postupiti ako je vrijedila u trenutku predočanja bez obzira na to je li njena valjanost istekla do trenutka odlučivanja. Za očekivati je da će Sud EU-a prihvatiti mišljenje nezavisnog odvjetnika s obzirom na to da je njegovo tumačenje u skladu s načelima i duhom Uredbe.

VII. Zaključak

Iako je prošlo gotovo deset godina od stupanja na snagu Uredbe o nasljeđivanju i iako je ona već gotovo šest godina u primjeni, u državama članicama Europske unije, stječe se dojam da su tek nedavno započele teškoće s njezinom primjenom. U prvih pet godina Sudu Europske unije postavljeno je tek nekoliko pitanja, dok je unazad godine dana Sud „zatrpan“ zahtjevima za tumačenjem njenih odredbi. To se može shvatiti pesimistično na način da su sudovi i drugi akteri u prekograničnim nasljeđivanjima izgubljeni u razumijevanju njenih odredbi. No, sklonija sam stvari promatrati s nešto više optimizma te zaključiti da je to potvrda činjenice da je njena primjena sve šira i da postoji sve veća informiranost pravnih stručnjaka na području Europske unije o njenom postojanju i djelovanju. Nedvojbeno je da je Uredba o nasljeđivanju bila veliki uspjeh i napredak za građansko sudovanje i pomoć građanima u nasljednim stvarima. U tom kontekstu posebno je značajna uspostava jedinstvene Europske potvrde o nasljeđivanju. Međutim, bez konkretnije i opsežnije kampanje informiranja svih nadležnih tijela i osoba koje na bilo koji način dolaze u kontakt s Europskom potvrdom o nasljeđivanju neće se u potpunosti postići efikasna primjena Uredbe. Ne treba zaboraviti niti izazove koji nas čekaju u budućnosti. Društvene mreže imaju milijune

39 Vodič za primjenu Uredbe (EU) broj 650/2012 o nasljeđivanju, izdanje Hrvatskoga pravnog centra 2020, autori Kramar, Vučko

40 Predmet C-301/20, *Manuel Camposa Sanchez-Bordone*, ECLI:EU:C:2021:351 <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=240556&pageIndex=0&doclang=hr&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=13031495>

korisnika koji razmjenjuju velike količine digitalnog sadržaja. Gotovo svaki korisnik posjeduje barem neku digitalnu imovinu kao slike, glazbu ili filmove. U novije vrijeme sve je intenzivnije i trgovanje kriptovalutama. Digitalna imovina je nasljedna jer kao svaka druga imovina i ona je najčešće osnovana na temelju ugovora između pružatelja internetskih usluga i korisnika. To znači da nakon smrti korisnika, njegovi nasljednici imaju pravo pristupiti profilu pokojnika na društvenim mrežama. Gotovo sva ta imovina zaštićena je lozinkama, pinovima i drugim oblicima „ključeva“. Za očekivati je da će se pružatelji internetskih usluga protiviti neograničenom pristupu nasljednika i da će se pritom pozivati na zaštitu podataka i poštivanje želje pokojnika da njihov profil ostane tajan. Sva ta pitanja također će trebati urediti kolizijskim pravilima kako bi se spriječile zlouporabe i omogućilo nasljednicima korištenje njihovih prava. Pitanje digitalne imovine samo je jedan od izazova s kojim će se morati prije ili kasnije suočiti europski zakonodavac i nacionalni sudovi te akteri koji sudjeluju u europskim nasljednim stvarima. Ne trebamo zaboraviti niti trenutnu situaciju izazvanu koronavirusom koja je opet raselila stanovništvo Europske unije iz razloga koji nisu postojali u vrijeme donošenja Uredbe. Stoga će nacionalni sudovi biti suočeni s novim okolnostima koje će trebati cijeliti kod utvrđivanja uobičajenog boravišta ostavitelja. U budućnosti može se očekivati sve veći priljev zahtjeva Sudu Europske unije s pitanjima karakterističnim za vrijeme u kojem živimo, a možda i za prvim noveliranjem postojećeg instrumenta.

Literatura

Kramar, Vučko, Vodič za primjenu Uredbe (EU) broj 650/2012 o nasljeđivanju, izdanje Hrvatskoga pravnog centra 2020.

Grubišić Đogić, Nives, Uredba o nasljeđivanju kroz praksu Suda Europske unije, Portal ius info 26. studenoga 2020.

Bilješka s 81. Sastanka Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima, 7. svibnja 2021. napravljena od Ministarstva pravosuđa i uprave, Klasa:910-02/21-01/46 od 7. svibnja 2021.

Bilješka 72. Sastanka Kontakt točaka Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima koji je održan u Beču 13. i 14. prosinca 2018., Ministarstva pravosuđa Klasa: 018-02/18-01/7 od 21. prosinca 2018.

Pravni izvori

Zakon o provedbi Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (Narodne novine Republike Hrvatske, br. 152/14).

Uredba (EU) br. 1215/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima

Uredba (EU) br. 650/2012 Europskoga parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju
Provedbena uredba Komisije (EU) br. 1329/2014 od 9. prosinca 2014. o uspostavi obrazaca iz Uredbe (EU) br. 650/2012 o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju

IUS-INFO®

Uvijek se možete odlučiti za izvrsnost!

Najveća, sveobuhvatna zbirka propisa, sudske prakse i pravne literature u RH

OBRASCI

Predlošci i službeni obrasci s poveznicama na zakonodavstvo i literaturu

JAVNA NABAVA

Odluke Državne komisije za kontrolu postupaka javne nabave

EU SADRŽAJI

Zakonodavstvo i sudska praksa Europske unije s poveznicama na nacionalno zakonodavstvo

E-OGLASNA PLOČA

Presude, rješenja i druge javne objave svih sudova u Republici Hrvatskoj

INSOLVENCIJSKI POSTUPCI

Sve objave o stečajnim i likvidacijskim postupcima te predstečajnim nagodbama

ZAKONODAVSTVO

Propisi RH, EU i međunarodno pravo

SUDSKA PRAKSA

Odluke hrvatskih i europskih sudova

STRUČNA LITERATURA

Stručni članci, mišljenja i tumačenja nadležnih tijela, radni dokumenti Sabora

DOGAĐAJI

Pravni praktikumi iskusnih i stručnih predavača

- Sustavno uređeni pravni sadržaji
- Najveći broj poveznica između zakonodavstva, sudske prakse, stručnih mišljenja i članaka
- Sve verzije redakcijski pročišćenih tekstova propisa u određenom vremenskom periodu
- Usporedan prikaz dviju odabranih verzija zakona u bilo kojem vremenskom razdoblju
- Informiranje o odabranim promjenama u svim dokumentima na portalu
- Jednostavan pristup i učinkovito traženje informacija

Sadržaje svakodnevno ažurira pravna redakcija portala IUS-INFO čime omogućavamo stručne i pouzdane informacije.

LEXPERA d.o.o.
pravne i poslovne informacije

Tuškanova 37, Zagreb

www.iusinfo.hr

e-mail: info@iusinfo.hr

Telefon: 01 599 9918

Praksa Europskoga suda za ljudska prava i domaćih sudova o pravu na dom u privatnopravnim odnosima

Piše:
mr. sc.
Iris Gović Penić,
sutkinja
Županijskoga suda
u Zagrebu

Pravo na dom jedno je od temeljnih ljudskih prava. Posljednjih godina, a po uzoru na praksu Europskoga suda za ljudska prava, i u praksi hrvatskih sudova sve se češće pojavljuje pitanje dopuštenosti iseljenja ili ovrhe na nekretninama koje predstavljaju „dom“ osobe koju se iseljava odnosno čija je nekretnina predmet ovrhe. Iako je u predmetima iz javnopravnih odnosa mijenjanje u pravo na dom ili oduzimanje doma u korist države ili neke druge osobe javnog prava znatno ograničeno, u privatnopravnim odnosima, odnosima između osoba privatnog prava, rijetko se ispune pretpostavke za davanje prednosti pravu na dom spram nekog imovinskog interesa suprotne strane. O razlozima i pravnoj argumentaciji različitog pravnog tretmana bit će govora u ovom radu.

Ključne riječi: privatni život, osobni život, pravo na dom, privatnopravni odnosi, javnopravni odnosi, test opravdanosti, test razmjernosti

1. Uvod

Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje u tekstu Konvencija) međunarodni je ugovor kojim se države članice Vijeća Europe obvezuju osigurati zaštitu temeljnih građanskih i političkih prava i sloboda.

Sve zemlje članice Vijeća Europe stranke su Konvencije te se i od novih članica Vijeća zahtijeva njena ratifikacija.

Konvencija je donesena 4. studenoga 1950., a stupila je na snagu 3. rujna 1953.

Republika Hrvatska (dalje u tekstu RH) Konvenciju je ratificirala 5. studenoga 1997.¹ i od tada je kod nas u primjeni.

U skladu s čl. 141. Ustava Republike Hrvatske² (dalje u tekstu Ustav RH), Konvencija je postala dio našeg unutarnjeg pravnog poretka. Kao međunarodni ugovor koji je sklopljen i potvrđen u skladu s Ustavom RH i objavljen, a koji je na snazi, čini dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske, te je po svojoj pravnoj snazi iznad zakona. To znači da ima prednost u primjeni spram zakona.

U prvom dijelu Konvencije obrađena su osnovna građanska i politička prava i slobode, a jedno od njih je i pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života (čl. 8. Konvencije). Jedan od aspekata tog prava je i pravo na dom.

U sudskim postupcima pred hrvatskom sudovima stranke sve više traže ostvarivanje prava na dom pozivanjem na praksu Europskoga suda za ljudska prava u Strasbourgu (dalje u tekstu ESLJP ili Sud).

- 1 Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s protokolima 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15 objavljena je u Narodnim novinama – Međunarodni ugovori br. 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17.
- 2 Narodne novine, br. [56/90](#), [135/97](#), [113/00](#), [28/01](#), [76/10](#), [5/14](#).

No, ipak, kada je riječ o pravu na dom u privatnopravnim odnosima, u praksi često dolazi do nerazumijevanja.

Upravo zbog toga potrebno je prikazati relevantnu praksu i ukazati na specifičnosti prava na dom u privatnopravnim odnosima, jer su ishodi postupaka koji proistječu iz privatnopravnih odnosa često znatno različiti od onih koji proistječu iz javnopravnih odnosa.

2. Pojam 'dom'

U praksi Suda 'dom' predstavlja samostalan pojam koji nije ovisan o klasifikaciji prema domaćem pravu. Predstavljaju li neki prostori 'dom' koji uživa zaštitu prema čl. 8. st. 1. Konvencije ovisi o okolnostima konkretnog slučaja. Pri tome je odlučno postojanje li dovoljna i kontinuirana (trajna) veza s konkretnim mjestom. Dom nije ograničen na tradicionalne stambene objekte. Tako, domom su se u praksi Suda smatrali npr. stambena prikolica, koliba ili bungalov na zemljištu, pri čemu niti zakonitost stanovanja prema domaćem pravu nije pravno odlučna. Naime, može li se neki prostor smatrati 'domom' ili ne, činjenično je pitanje koje ne ovisi o zakonitosti korištenja tog prostora prema domaćem pravu.

Pravo na dom, osim kroz čl. 8. Konvencije, zaštićeno je i kroz čl. 34. Ustava RH.

2.1. Pojam 'dom' u praksi domaćih sudova

I u praksi hrvatskih sudova za definiciju pojma 'dom' razmatra se postojanje konkretnih i postojanih veza. To se može vidjeti iz sljedećih odluka:

„Prigovor podnositelja o povredi prava na dom iz članka 34. Ustava Ustavni sud ocjenjuje očito neosnovanim budući da podnositelj nije dokazao da uživa konkretne i postojane veze s tom imovinom, a niti takve

okolnosti (o postojanju dovoljnih i neprekidnih veza s određenim mjestom) ne proizlaze iz utvrđenja konkretnog predmeta.“

Ustavni sud RH, U-III-646/2018 od 1. srpnja 2020.

„Konačno, bespredmetnim se čini prigovor tužiteljice da bi pobijanom presudom njoj bilo povrijeđeno i Ustavom Republike Hrvatske zaštićeno pravo na obiteljski život i pravo na dom, a kod nesporne činjenice da predmet ugovora o doživotnom uzdržavanju čiji raskid je tužiteljica zahtijevala u ovom postupku nije bio stan u kojem tužiteljica živi, već naprotiv stan u kojem je nekada stanovao pok. J. P. pok. P. a u kojem sada živi I. tuženik.“

Vrhovni sud RH, Rev-3952/19 od 3. ožujka 2020.

„Ustavni sud podsjeća da se domom ne može smatrati imovina u kojoj podnositelj nije stanovao neko dulje vrijeme te se time može smatrati da su veze s tom imovinom preslabe i ne predstavljaju dovoljno konkretnu vezu da bi je se smatralo domom. To stajalište zauzelo je i veliko vijeće ESLJP-a u predmetu *Demopoulos i drugi protiv Turske* (br. 46113/99 i dr., odluka od 1. ožujka 2010).

Ustavni sud podsjeća da je podnositelj bio vrlo mlad kada je prestao živjeti u predmetnom stanu 1994. godine, te da više od dvadeset godina sa svojom obitelji živi u Zagrebu. Nadalje, Ustavni sud posebno naglašava da je podnositelj na ročištu održanom 5. srpnja 2011. izjavio da u predmetnom stanu boravi za vrijeme praznika, a da kada je isti prazan u njemu znaju boraviti njegovi roditelji.

Dakle, nije dostatno da podnositelj tvrdi da je određeno mjesto ili imovina njegov dom, on mora pokazati da uživa konkretne i postojane veze s tom imovinom, dok se pojam "dom" ne može interpretirati kroz sinonim

pojma "obiteljski korijeni". Pojam dom u smislu članka 8. Konvencije ne proteže se na činjenicu da neka osoba vuče podrijetlo iz nekog određenog područja, stoga se ne bi mogla primijeniti niti na stan koji služi za povremeno korištenje (predmet ESLJP-a *Loizidou protiv Turske*, br. 15318/89, presuda od 18. prosinca 1996.)."

Ustavni sud RH, U-III-1862/2014 od 15. studenoga 2017.

„Iz prigovora koji je podnositeljica podnijela protiv rješenja o ovrši Općinskog suda u Jastrebarskom broj: Ovr-255/13-5 od 30. rujna 2013. razvidno je da nekretnine koje su predmet konkretnog ovršnog postupka čine vikend kuća i zemljište u Klinča Selu. U tom prigovoru je podnositeljica, između ostalog, navela: "Ovršenica ističe da je kao bračni drug saznala tek naknadno da je njezin pok. M. Š. založio vikend kuću i zemljište. Vikendicu su gradili zajednički i trebala je biti upisana kao zajedničko vlasništvo u idealnom dijelu od 1/2 za svakoga".

Stoga iz navedenog slijedi da predmet spora u konkretnom parničnom postupku koji je prethodio ustavnosudskom postupku nije bio iseljenje podnositeljice iz stana u kojem živi, već je naložena javna prodaja nekretnina u vlasništvu podnositeljice na kojima je upisana hipoteka u korist tužitelja, a radi namirenja njegovog potraživanja osiguranog tom hipotekom."

Ustavni sud RH, U-III-3666/2015 od 11. svibnja 2016.

3. Test opravdanosti u praksi Ustavnoga suda Republike Hrvatske

Po uzoru na praksu ESLJP-a, u primjeni čl. 34. Ustava Republike Hrvatske, Ustavni sud ističe da u oživotvorenju ustavnih i konvencijskih jamstava poštivanja obiteljskog života (s kojim je u uskoj svezi i pravo na dom, shvaćeno kao jedna od pretpostav-

ki obiteljskog života i jedinstva obitelji) država ima pozitivne i negativne obveze.

Pozitivne obveze obuhvaćaju dužnost države da aktivno djeluje radi ostvarivanja pretpostavki za poštovanje i djelotvornu zaštitu obiteljskog života svojih građana (pa i onda kad to pretpostavlja uređivanje privatnih odnosa među njima).

Negativne obveze obuhvaćaju dužnost države da se suzdrži od miješanja u obiteljski život pojedinca, osim u slučajevima propisanim zakonom (čl. 61. st. 2. Ustava RH) i u skladu s načelom razmjernosti (čl. 16. Ustava RH), koje se primjenjuje u svjetlu pravila koja vrijede u demokratskoj državi i društvu (čl. 1. Ustava RH).

U provođenju testa opravdanosti, u kojem središnje mjesto zauzima test razmjernosti, Ustavni sud RH tada traži odgovore na sljedeća pitanja:

1. može li se sporna nekretnina smatrati domom podnositelja ustavne tužbe
2. jesu li se nadležne vlasti umiješale u ostvarivanje prava podnositelja na poštovanje njihova doma
3. je li miješanje bilo opravdano:
  - a) je li miješanje bilo 'u skladu sa zakonom'
  - b) je li imalo legitimni cilj
  - c) je li bilo 'nužno u demokratskom društvu'
  - d) je li bilo razmjerno cilju koji se želio postići odnosno je li bilo razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u konkretnom slučaju.

Konkretna primjer primjene testa opravdanosti najzornije se može vidjeti iz sljedeće odluke:

„6.1. Stoga je Ustavni sud, uzimajući u obzir sadržaj ustavne tužbe koja se, u biti, koncentrira samo na povredu prava iz članka 8. Konvencije vezanih uz dom podnositelja, taj prigovor iako se po prvi put iznosi

u ustavnoj tužbi, “meritorno” razmotrio kako bi utvrdio je li presudama nadležnih sudova došlo do miješanja u pravo na dom podnositelja ustavne tužbe. Kako bi to utvrdio, Ustavni sud proveo je test opravdanosti, u kojem središnje mjesto zauzima test razmjernosti, tražeći odgovor na sljedeća pitanja:

a) Može li se sporna nekretnina (kuća) smatrati domom podnositelja ustavne tužbe?

7. U postupku koji je vođen pred Općinskim sudom u Rijeci pod bojem Pob126/09 pravomoćno je utvrđeno da I.-podnositeljica nije suvlasnica spornog stana te da on ne predstavlja bračnu stečevinu nakon okončanja braka nje i tužitelja. Podnositelji ustavne tužbe sporni stan od tada koriste bez valjane pravne osnove, no nesporna je činjenica da ju podnositelji koriste za stanovanje neprekidno dulji niz 6 godina jer je I.-podnositeljica bila u braku s tužiteljem dok mu je II.-podnositelj sin. Iz spisa predmeta (točka 2.4. obrazloženja ove odluke) proizlazi da I.-podnositeljica ima u vlasništvu drugu nekretninu, no u postupku nije utvrđeno je li ta nekretnina podobna za stanovanje i useljiva. Stoga se sporni stan može smatrati domom podnositelja ustavne tužbe u smislu članka 34. stavka 1. Ustava i članka 8. Konvencije.

b) Jesu li se nadležne vlasti umiješale u ostvarivanje prava podnositelja na poštovanje njihova doma?

8. Ustavni sud primjećuje da je pravomoćnom prvostupanjskom presudom, koja je osporena u ovom ustavnosudskom postupku, naloženo podnositeljima iseljenje iz sporne nekretnine. Ustavni sud utvrđuje da sudski nalog za iseljenje podnositelja iz sporne nekretnine predstavlja miješanje u njihovo pravo na poštovanje doma.

c) Je li miješanje bilo opravdano?

9. U odgovoru na to pitanje, Ustavni sud dužan je ispitati: – je li miješanje bilo ‘u skladu sa zakonom’, – je li imalo legitimni cilj, – je li bilo ‘nužno u demokratskom društvu’, – je li bilo razmjerno cilju koji se želio postići odnosno je li bilo razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u konkretnom slučaju (članak 16. stavak 2. Ustava).

ca) U skladu sa zakonom

10. U konkretnom slučaju sudovi su utvrdili da podnositelji ustavne tužbe bez valjane pravne osnove koriste nekretninu u tužiteljevom vlasništvu, a što proizlazi iz izvotka iz zemljišnih knjiga i pravomoćne presude broj: Pob-126/09 te je stoga tužitelj kao vlasnik nekretnine ovlašten tražiti sudsku zaštitu prava vlasništva i njihovo iseljenje sukladno člancima 161. i 162. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, broj 91/96., 68/98., 137/99. – odluka USRH, 22/00. – odluka USRH i 73/00.; u daljnjem tekstu: ZV).

Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje da je miješanje u pravo na dom podnositelja provedeno u skladu sa zakonom.

cb) Legitimni cilj

11. U odgovoru na pitanje koji se legitimni cilj želio ostvariti osporenim sudskim mjerama (iseljenjem podnositelja ustavne tužbe iz sporne nekretnine), Ustavni sud primjećuje da su sudovi naveli da je tužitelj ovlašten tužbom, kao vlasnik sporne nekretnine, traži zaštitu svojeg prava vlasništva, a zaštita kojeg je zajamčena kako mjero-davnim odredbama ZV-a, tako i Ustavom. Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje da je miješanje u pravo na dom podnositelja težilo ostvarivanju legitimnog cilja.

cc) Razmjernost i nužnost u demokratskom društvu

2. Konačno, ostaje odgovoriti na pitanje je li miješanje u pravo podnositelja na poštovanje njihova doma razmjerno legitimnom

cilju koji se njihovim prisilnim iseljenjem nastoji postići.

12.1. Ustavni sud utvrđuje da je u konkretnom slučaju riječ o predmetu u kojem su suprotstavljena dva pojedinačna privatna prava. To su, s jedne strane, tužiteljevo pravo vlasništva sporne nekretnine, a s druge strane, pravo na dom podnositelja ustavne tužbe. Stavlajući u međusobni odnos ta dva pojedinačna prava, ocjena je Ustavnog suda da u konkretnom slučaju pravo vlasnika sporne nekretnine preteže nad pravom podnositelja ustavne tužbe, kao korisnika nekretnine. To stoga jer su podnositelji od dana završetka postupka pred Općinskim sudom u Rijeci broj: Pob126/09 u predmetu bračne stečevine, znali da je razdoblje korištenja sporne nekretnine ograničeno te da se moraju iz nje iseliti. Uz to za njezino korištenje nisu plaćali nikakvu naknadu. Na navedeno utvrđenje ne utječe ni činjenica što su ju i nakon proteka tog roka nastavili (bez valjane pravne osnove) koristiti. Nadalje, znali su da je sporna nekretnina vlasništvo tužitelja, ali su, pozivajući se na svoje pravo vezano uz ponavljanje navedenog parničnog postupka (koje nije ničim dokumentirano ni u sudskom, a ni u ustavnosudskom postupku) i ne pokušavajući na neki drugi način riješiti svoje stambeno pitanje, i nakon njegova zahtjeva da se isele mirnim putem, to odbili učiniti i nastavili ju koristiti na isti način kao i prije. Ustavni sud također smatra da nema osnove po kojoj se može zaključiti da je na odluku sudova utjecao element proizvoljnosti ili da su bile drugačije očigledno nerazumne. Slična stajališta u vezi diobe i prodaje bračne imovine zauzeo je i ESLJP u predmetu Zrilić protiv Hrvatske (presuda, 3. listopada 2013., zahtjev br. 46726/11) kada je utvrdio da nije došlo do povrede članka 8.

Konvencije u vezi doma tamošnje podnositeljice zahtjeva. Stoga, Ustavni sud ocjenjuje da osporenim presudama podnositeljima nije povrijeđeno pravo na dom⁴.

Ustavni sud RH, U-III-3317/2015 od 10. prosinca 2015.

4. Praksa ESLJP-a o pravu na poštovanje obiteljskog života u predmetima povezanim uz pravo na dom u privatnopravnim odnosima

Pred ESLJP-om vodilo se nekoliko predmeta protiv Hrvatske u kojima se Sud izjasnio o povredi prava na dom u privatnopravnim odnosima.

Najznačajniji od njih su predmeti *Frlan protiv Hrvatske* i *Vrzić protiv Hrvatske*.

U nastavku slijedi prikaz činjenica iz tih predmeta kao i ocjena Suda.

4.1. *Frlan protiv Hrvatske*³

Zahtjev br. 2545/14, odluka od 20. rujna 2016.

Činjenice

Dana 28. veljače 1995. podnositelj je uzeo kredit u iznosu od 193.400 njemačkih maraka. Kao instrument osiguranja koristio je kuću, dopuštajući banci da na njoj upiše založno pravo. S obzirom na to da podnositelj nije vraćao kredit, banka je pokrenula ovršni postupak protiv podnositelja radi oduzimanja i prodaje njegove kuće. Sud je prihvatio prijedlog banke i donio rješenje o ovrši na nekretnini. Podnositelj je podnio žalbu, ali županijski je sud žalbu odbio kao neosnovanu, smatrajući da su zakonski uvjeti za provedbu ovrhe ispunjeni.

Dana 8. ožujka 2011. sud je održao drugu javnu dražbu za prodaju kuće. Kuća je prodana jedinom ponuditelju.

³ <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-183036%22%5D%7D>

Podnositelj je podnio više prijedloga za ovrhu. Prijedlozi nisu prihvaćeni.

Dana 16. travnja 2013. podnositelj i njegova obitelj bili su iseljeni.

Tužbom koju je podnio protiv kupca nekretnine pred Općinskim građanskim sudom u Zagrebu, podnositelj je tražio utvrđivanje suvlasništva nad garažom i dvorištem uz kuću, navodeći da je kupac na usmenoj javnoj dražbi kupio samo kuću. Općinski građanski sud u Zagrebu odbio je podnositeljevu tužbu, navodeći da je kupac kupio imanje u cijelosti i u dobroj vjeri. Postupak u povodu podnositeljeve žalbe još je bio u tijeku kada je ESLJP odlučivao.

Pozivajući se na čl. 8. Konvencije (pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života), podnositelj je prigovarao da je prodajom njegove kuće u ovršnom postupku povrijeđeno njegovo pravo na poštovanje doma.

Ocjena suda

Sud je utvrdio da je podnositelj dobrovoljno koristio kuću kao instrument osiguranja kredita te da je izričito pristao da, u slučaju neisplate kredita, vjerovnik naplati nepodmireni dug prodajom njegove kuće. Nadalje, Sud je utvrdio da podnositelj nije pokrenuo odgovarajuće postupke radi preispitivanja ugovora o kreditu koji su mu bili dostupni pred nacionalnim sudovima. Podnositelj je slobodno sklopio ugovor o kreditu te pristao da se njegova isplata osigura kućom kao instrumentom osiguranja. Podnositelj je stoga morao biti svjestan da će kuća biti prodana radi isplate nepodmirenih dugovanja.

Sud je smatrao da je prodaja podnositeljeve kuće u ovršnom postupku bila posljedica neispunjavanja njegovih ugovornih obveza. Štoviše, to je bila posljedica na koju je podnositelj izričito pristao.

Zbog svega navedenoga, Sud je zaključio da

je podnositeljev zahtjev očigledno neosnovan.

4.2. *Vrzić protiv Hrvatske*

Zahtjev br. 43777/13, presuda od 12. srpnja 2016.

Činjenice

Tužitelji su tvrdili da je Republika Hrvatska povrijedila njihovo pravo vlasništva jer je njihova kuća prodana u ovršnom postupku za trećinu njezine vrijednosti. Također su tvrdili da im je povrijeđeno pravo na poštivanje doma jer je Općinski sud u Poreču naložio njihovo iseljenje iz kuće u kojoj su stanovali i za koju su tvrdili da je zadovoljavala njihove osnovne potrebe.

Ocjena Suda

Sudska prodaja kuće ili stana podnositelja zahtjeva i njegovo ili njezino iseljenje treba smatrati miješanjem u pravo na poštivanje njegovog ili njezinog doma.

U ovome je predmetu kuća podnositelja zahtjeva prodana u ovršnom postupku i njihovo iseljenje naloženo je u kontekstu tih postupaka.

Iako podnositelji zahtjeva još nisu bili iseljeni, izdan je nalog za iseljenje koji se mogao izvršiti u bilo kojem trenutku.

Obveza podnositelja zahtjeva da napuste kuću u kojoj žive predstavlja miješanje u njihovo pravo na poštivanje doma.

Nacionalni sudovi naložili su podnositeljima zahtjeva da se iseles iz svoje kuće. Prema hrvatskom zakonu koji uređuje ovršni postupak, kupac koji je kupio nekretninu na ročištu za dražbu postaje vlasnikom te nekretnine.

Odluku o prijenosu vlasništva nad kućom na kupca, M. G.-a, donijeli su nacionalni sudovi sukladno hrvatskim zakonima koji uređuju prodaju nekretnina u ovršnom postupku. Ti zakoni propisuju da kad sud do-

sudi nekretninu kupcu, ovršenik gubi vlasništvo na njoj. Odluka nacionalnih sudova da se podnositeljima zahtjeva naloži iseljenje temeljila se na čl. 120. Ovršnog zakona. Sud je, uzimajući u obzir da je njegova ovlast za preispitivanje poštivanja domaćeg prava ograničena utvrdio da su odluke domaćih sudova kojima je naloženo iseljenje podnositelja zahtjeva bile u skladu s domaćim pravom. Stoga je predmetno miješanje težilo legitimnom cilju zaštite zakonitog prava kupca na kući podnositelja zahtjeva.

Središnje pitanje u ovome predmetu stoga jest: je li miješanje bilo razmjerno cilju koji se nastoji ostvariti te stoga 'nužno u demokratskom društvu'.

Sud smatra da bi svakoj osobi kojoj prijete rizik od miješanja u pravo na njegov ili njezin dom načelno trebalo biti omogućeno da nezavisni sud ocijeni razmjernost mjere s obzirom na mjerodavna načela sadržana u čl. 8. Konvencije, bez obzira na to što je prema domaćem pravu njegovo ili njezino pravo posjeda prestalo.

U nekoliko predmeta protiv Hrvatske Sud je utvrdio povredu prava podnositelja zahtjeva na poštivanje njihovog doma zato što nacionalni sudovi nisu proveli test razmjernosti prilikom izdavanja naloga za iseljenje.

U svim tim predmetima podnositelji zahtjeva živjeli su u stanovima u državnom ili društvenom vlasništvu i važan aspekt utvrđivanja povrede bila je činjenica da nije postojao drugi privatni interes. Nadalje, podnositelji zahtjeva u navedenim predmetima nisu potpisali nikakav sporazum kojim riskiraju gubitak svoga doma.

Situacija u ovome predmetu drukčija je utoliko što su ostale stranke u ovršnom postupku bile ili fizička osoba, konkretno M. G., ili privatna trgovačka društva, odnosno banka i društvo. Sudska praksa institucija

Konvencije ukazuje na to da je pristup u takvim slučajevima donekle drukčiji i da se mjera propisana zakonom u cilju zaštite prava drugih može smatrati nužnom u demokratskom društvu.

Podnositelji zahtjeva u ovome predmetu prigovaraju što je naplata njihovih dugova izvršena prodajom njihovog doma.

Podnositelji zahtjeva su dobrovoljno koristili svoj dom kao osiguranje za zajam. Izričito pristali da ukoliko oni i njihovo društvo ne otplate nenamirena potraživanja do 1. svibnja 2009. zajmodavci imaju pravo tražiti naplatu u ovršnom postupku prodajom njihove kuće.

Dug je bio značajan, odnosno otprilike 250.320 eura. Rizik svojstven posuđivanju tako visokog iznosa je taj da ga dužnik možda neće biti u mogućnosti otplatiti. Podnositelji zahtjeva izričito su pristali preuzeti takav rizik.

Podnositelji zahtjeva nisu osporili niti jedan ugovor o zajmu pred nacionalnim sudovima u odgovarajućim postupcima. Na primjer, mogli su pokrenuti postupak tražeći da se ugovor proglašni ništetnim ili da se poništi. To podrazumijeva da su podnositelji zahtjeva slobodnom voljom sklopili te ugovore i slobodnom voljom odredili da se zajmovi mogu osigurati zalaganjem njihove kuće. Podnositelji zahtjeva su stoga morali biti svjesni da će njihova kuća biti prodana kako bi se ostvarilo plaćanje svih nepodmirenih dugova nakon isteka roka utvrđenog za otplatu zajma. Kad je određena ovrha na njihovoj kući, podnositelji zahtjeva nisu osporili rješenje o ovrši podnošenjem žalbe, kako je predviđeno u čl. 11. Ovršnog zakona. Ne žaleći se na rješenje o ovrši, koje se konkretno odnosilo na prodaju njihove kuće, podnositelji zahtjeva prešutno su pristali na njezinu prodaju u ovršnom postupku.

Prodaja kuće podnositelja zahtjeva u ovrš-

nom postupku bila je posljedica neispunjanja ugovornih obveza podnositelja zahtjeva. Štoviše, bila je to posljedica na koju su podnositelji zahtjeva izričito pristali.

Stoga se može zaključiti da su podnositelji zahtjeva pristali i prihvatili da se plaćanje njihovih nepodmirenih dugova izvrši prodajom njihove kuće.

Prethodna su razmatranja dovoljna da bi Sudu omogućila zaključak kako nije došlo do povrede čl. 8. Konvencije.

5. Praksa domaćih sudova o pravu na poštovanje obiteljskog života u predmetima povezanim uz pravo na dom u privatnopravnim odnosima

Kao što je to slučaj i s ESLJP-om, i u praksi domaćih sudova razina sudske zaštite prava na dom ovisi o tome je li riječ o pravu na dom u javnopravnom ili privatnopravnom odnosu.

U sljedećoj odluci jasno se vidi kako se ispituju predmeti u kojima se radi o javnopravnom odnosu:

„Tuženik u reviziji postavlja pravno pitanje primjene čl. 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori“, broj: 18/97, 6/99, 8/99, 14/02 i 1/06 – dalje: Konvencija), odnosno pitanje prava na poštivanje doma.

Tuženik u reviziji postavlja pravno pitanje koje u bitnom glasi:

„Je li sud koji odlučuje povodom tužbe tužitelja države (osobe javnog prava) za iseljenje dužan prilikom donošenja odluke temeljem čl. 8. Konvencije ispitati je li miješanje (iseljenje) nužno u demokratskom društvu, odnosno je li prihvaćanje tužbenog zahtjeva razmjerno legitimnom cilju koji se teži ostvariti“.

Tuženik kao razlog važnosti za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni navodi da je

pravno pitanje važno jer je odluka drugostupanjskog suda u suprotnosti s presudom Europskog suda za ljudska prava od 21. lipnja 2011. broj 48833/07 (predmet Orlić protiv Republike Hrvatske).

Ovaj sud prvenstveno prihvaća da je navedeno pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni, jer su ispunjeni razlozi iz čl. 382. st. 2. toč. 3. ZPP, odnosno Europski sud za ljudska prava donio je pored ostalih i odluku u predmetu Orlić protiv Republike Hrvatske od 21. lipnja 2011. koja traži preispitivanje dosadašnje prakse ovoga suda i sudova u Republici Hrvatskoj u svezi tužbi za iseljenje koje su podnijele osobe javnog prava, prvenstveno država.

Ovaj sud prihvaća da se tuženik tijekom prvostupanjskog postupka u biti pozivao i na pravo poštivanja njegovog doma iz čl. 8. Konvencije, jer je tijekom prvostupanjskog postupka isticao da se u spornom stanju nalazio od 1991. sa svojom obitelji, a prije toga je bio podstanar, da je tužba protiv njega pokrenuta protekom pet godina od useljenja. Prema presudi Europskog suda za ljudska prava broj 48833/07 od 21. lipnja 2011. u predmetu Orlić protiv Republike Hrvatske, a koja se odnosi na činjenično i pravno vrlo sličan slučaj, radi se o povredi čl. 8. Konvencije ukoliko se tuženik u postupku za iseljenje poziva na to svoje pravo, te ukoliko su ispunjene određene pretpostavke. Te pretpostavke su da se mora raditi o pravu koji štiti čl. 8. Konvencije (pravo na dom), mora zaista doći do miješanja u pravo na dom tuženika, miješanje mora biti propisano zakonom i mora težiti ostvarenju legitimnog cilja, te miješanje mora biti nužno u demokratskom društvu.

Pravno pitanje koje postavlja tuženik odnosi se zapravo na pretpostavku koja proizlazi iz odluke Europskog suda za ljudska

prava i znači da sudovi koji odlučuju po tužbama osoba javnog prava radi iseljenja, protiv neke osobe, ako se na pravo na dom tuženik pozove, moraju ispitivati je li takav zahtjev u konkretnom slučaju, obzirom na sve konkretne okolnosti nužna i razmjerna legitimnom cilju koji se teži ostvariti. To znači da bez obzira na osnovanost zahtjeva sukladno domaćem pravu potrebno je ispitati je li iseljenje tuženika nužno i je li legitimno obzirom na sve okolnosti konkretnog slučaja.

Pritom sudovi trebaju imati u vidu da dom čine prostorije s kojima je pojedinac ostvario dovoljno jaku, stvarnu i trajnu povezanost, bez obzira na to da li ih nastanjuje zakonito ili bez ovlaštenja (odluka Europskog suda za ljudska prava Bjedov protiv Republike Hrvatske). Stoga dom nije ograničen samo na prostorije koje su u zakonitom posjedu i koje su zakonito nastanjene. S druge strane miješanje jest svaki čin državne vlasti kojim se pravo na dom ograničava ili oduzima, ali i propust države da zaštiti prava pojedinca od miješanja trećih osoba. Miješanje je u načelu zabranjeno, ali ako su ispunjene određene pretpostavke, miješanje neće predstavljati povredu čl. 8. Konvencije.

Tek ako ima elemenata da se na strani tuženika radi o domu u smislu prakse Europskog suda za ljudska prava treba ispitati i provesti test razmjernosti da bi se dobio odgovor na pitanje je li u konkretnom slučaju došlo do povrede čl. 8. Konvencije, odnosno je li zahtjev za iseljenje neovlaštenog korisnika predstavlja neopravdano miješanje u njegovo pravo na dom. Test razmjernosti provodi se pomoću tri eliminacijska pitanja, kod čega je samo jedan negativan odgovor dovoljan da se radi o povredi prava na dom iz čl. 8. Konvencije.

Pored utvrđenja je li miješanje utemelje-

no na zakonu, je li miješanje usmjereno na postizanje legitimnog cilja, potrebno je utvrditi i je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu. To znači da sud mora utvrditi je li se kod opravdanog cilja isti mogao postići blažom mjerom i ispitati je li miješanje (iseljenje) razmjerno potrebi tužiteljice kao osobe javnog prava u odnosu na potrebe tuženika.

Obzirom da zbog pogrešnog pravnog pristupa drugostupanjski sud prilikom odlučivanja o žalbi tužiteljice nije uzeo u obzir praksu Europskog suda za ljudska prava u vezi s povredom prava na dom iz čl. 8. Konvencije, ostvaren je revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava iz čl. 395. st. 2. ZPP.

U ponovljenom postupku drugostupanjski sud će uzeti u obzir navedenu praksu Europskog suda za ljudska prava u svezi povrede prava na dom i ponovno odlučiti o žalbi tužiteljice.

Stoga je odgovor na postavljeno pitanje revidenta koji se pozvao na povredu prava na dom iz čl. 8. Konvencije da su sudovi dužni kod tužbi za iseljenje kad je tužiteljica država odnosno osoba javnog prava provesti test razmjernosti uključujući i odgovor na pitanje je li miješanje (iseljenje) nužno i potrebno obzirom na sve okolnosti slučaja.“

Vrhovni sud RH, Rev x-1050/12 od 10. rujna 2014.

Dakle, naš revizijski sud u ovoj je odluci zauzeo pravno shvaćanje da kod tužbi za iseljenje kad je tužiteljica država odnosno osoba javnog prava sud uvijek treba provesti test razmjernosti ako se suprotna strana pozove na pravo na dom.

S druge strane, o pravu na dom u privatnopravnim odnosima, posebno o odmjeravanju suprotstavljenih privatnih interesa (najčešće prava na zaštitu imovinskih prava i prava na dom) govore sljedeće odluke:

„S obzirom na to da se u konkretnom predmetu radi o sporu između privatnopravnih osoba te da su u takvim slučajevima mehanizmi vaganja suprotstavljenih privatnih interesa stranaka, u pravilu već utjelovljeni u domaćem zakonodavstvu koje propisuje odgovarajuće pravne lijekove i postupke koje je privatna osoba dužna poduzeti odnosno pokrenuti radi zaštite prava na dom (vidi npr. odluku Ustavnog suda broj: U-III-2930/2019 od 14. studenoga 2019., www.usud.hr), u takvom postupku nije nužno da neovisni sud važe te interese.

8. Iz sadržaja donesenih presuda i dostavljenog parničnog spisa razvidno je da su nadležni sudovi utvrdili da je sporni stan bio dom podnositeljice, te da iseljenje koje se zahtijeva tužbom u ovom postupku predstavlja miješanje u to ustavno pravo. Prvostupanjski sud je pri donošenju prvostupanjske presude, kojom je odbio tužbeni zahtjev tužiteljice za iseljenjem, ocijenio da s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja preteže privatni interes podnositeljice (kao tužene) u odnosu na privatni vlasnički interes tužiteljice. Prvostupanjski sud je zaključio da podnositeljica nema u vlasništvu drugu nekretninu te da nije u mogućnosti osigurati drugi smještaj u mjestu stanovanja. Drugostupanjski sud je pri donošenju osporene presude, kojom je preinačio prvostupanjsku presudu na način da je usvojio tužbeni zahtjev tužiteljice za iseljenjem, s obzirom na okolnosti konkretnog predmeta i utvrđene odlučne činjenice i okolnosti ocijenio da je interes tužiteljice kao vlasnice sporne nekretnine pretežiti u odnosu na interes podnositeljice ustavne tužbe koja je istaknula povredu prava na dom. Osporenom presudom zaključeno je da se zahtijevano iseljenje (koje predstavlja miješanje u pravo podnositeljice na dom) temelji na

zakonu te da je razmjerno legitimnom cilju kojem teži.

Donoseći osporenu presudu drugostupanjski sud uzeo je u obzir primanja tužiteljice kao i njezine obveze te ovlaštenja koja joj pripadaju prema mjerodavnim propisima kao vlasnici nekretnine, ali i činjenicu da je među strankama došlo do narušenja međusobnih odnosa na način da iste više ne komuniciraju. Nasuprot toga, u odnosu na podnositeljicu (kao tuženu) sud je ocijenio iznos njezina novčanog mjesečnog primanja, pravo s osnove uzdržavanja koje je ovlaštena ostvariti od svog bivšeg izvanbračnog supruga za maloljetno dijete, te mogućnost pronalaska adekvatnog smještaja unatoč okolnosti da se radi o turističkom mjestu.

9. Imajući u vidu kako je u postupku pred redovnim sudovima nesporno utvrđeno da podnositeljica stan koristi bez pravne osnove slijedom čega je vlasnica stana ovlaštena zahtijevati njezino iseljenje, kao i stajalište izneseno u točki 7. obrazloženja ove odluke, te zaključak kako u primjeni i tumačenju mjerodavnog prava nije utvrđena arbitrarnost ili samovoljnost, Ustavni sud ocjenjuje neosnovanim prigovor podnositeljice o povredi prava na dom iz članka 34. stavka 1. Ustava, odnosno članka 8. Konvencije.“

Ustavni sud RH, U-III-4836/2019 od 16. prosinca 2020.

„9.1. Ustavni sud ponavlja stajalište da se svakoj osobi, ako tijekom postupka pred građanskim sudovima istakne prigovor miješanja (zadiranja, uplitanja) u njezino pravo na poštovanje doma mjerom prisilnog iseljenja, mora omogućiti da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost takve predložene mjere. Drugim riječima, na redovnim sudovima je, koji najbolje poznaju činjenice predmeta, zadaća da ispitaju razmjernost i nužnost predložene mjere,

te polazeći od osobitih okolnosti konkretnog slučaja ocijene može li se miješanje u pravo na dom opravdati razlozima javnog interesa odnosno postoji li za njega prijevika društvena potreba. Navedeno stajalište Ustavni sud zauzeo je u odlukama broj: U-III-2073/2010 od 4. ožujka 2014. objavljenj u Narodnim novinama, broj 41/14. i U-III-5917/2012 od 23. svibnja 2014. (www.usud.hr).

10. Razmotrivši razloge i navode ustavne tužbe i spis predmeta te imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja, Ustavni sud primjećuje da se podnositeljica u konkretnom slučaju u ovršnom postupku pred redovnim sudovima pozvala na povredu prava na dom, jer tu povredu nije mogla istaći u parnici koja je prethodila ovrsi (u njoj se nije odlučivalo o domu podnositeljice).

Međutim, Ustavni sud je polazeći od specifičnih okolnosti konkretnog slučaja razmotrio obrazloženje osporenog drugostupanjskog rješenja u odnosu na navedeni prigovor podnositeljice i utvrdio da je u konkretnom slučaju riječ o predmetu u kojem su suprotstavljena dva pojedinačna prava – pravo na zaštitu imovinskih prava ovrhovoditelja i pravo na dom podnositeljice ustavne tužbe. Stavljajući u međusobni odnos ta dva pojedinačna prava, ocjena je redovnih sudova da u konkretnom slučaju pravo vjerovnika/ovrhovoditelja preteže nad pravom podnositeljice ustavne tužbe, kao vlasnika nekretnine. To stoga jer je podnositeljica u prethodno vođenom parničnom postupku osuđena na plaćanje iznosa od 2.763.699,27 kuna s troškovima i kamatama, nakon što je revizijski sud preinačio presude na temelju kojih je ishodila isplatu tog iznosa od ovrhovoditelja.

Podnositeljica je, znajući za taj dug, krajem 2018. prodala drugi stan koji je imala u vlasništvu u Lovranu, a stan u Mukinjama

opteretila dobrovoljnim založnim pravom u korist treće osobe.

Stoga je ocjena Ustavnog suda, posebno uzevši u obzir postupke podnositeljice, da je iz obrazloženja osporene odluke razvidno da je nadležni sud razmotrio postojanje neodgodive društvene potrebe koja čini opravdanim ostvarenje legitimnog cilja u javnom interesu kao i zaštitu drugog pojedinačnog prava (prava na naplatu tražbine vjerovnika) za koju je ocijenio da je takvog značenja da, u konkretnom slučaju, preteže nad pravom podnositeljice na dom, iako pri tome nije proveden test razmjernosti u skladu s metodologijom Ustavnog suda.

Ustavni sud, slijedom svega navedenog, smatra da osporenim rješenjima podnositeljici nije povrijeđeno pravo na dom zajamčeno člankom 34. stavkom 1. Ustava. Iz istih razloga Ustavni sud smatra da osporenim presudama podnositeljici nije povrijeđen ni članak 8. Konvencije.“

Ustavni sud RH, U-III-20/2020 od 26. studenoga 2020.

„... na redovnim sudovima je, koji najbolje poznaju činjenice predmeta, da ispituju razmjernost i nužnost miješanja, te polazeći od okolnosti konkretnog slučaja, ocijene može li se miješanje u pravo na dom opravdati razlozima javnog interesa odnosno postoji li za njega prijevika društvena potreba... Međutim, navedena stajališta nisu apsolutno primjenjiva u slučajevima u kojima je druga stranka u ovršnom postupku privatna fizička ili pravna osoba. Ovo zato jer su u takvim slučajevima mehanizmi vaganja suprotstavljenih privatnih interesa stranaka u pravilu već utjelovljeni u domaćem zakonodavstvu koje propisuje odgovarajuće pravne lijekove i postupke koje je privatna osoba dužna poduzeti odnosno pokrenuti radi zaštite prava na dom (usporedi s predmetima Europskog suda za ljudska prava,

u daljnjem tekstu: ESLJP, Vrzić protiv Hrvatske, br. 43777/13, § 67., presuda od 12. srpnja 2016. i F.J.M. protiv Ujedinjenog Kraljevstva, br. 76202/16, §§ 37. – 40., odluka od 6. studenoga 2018.). Stoga u takvom postupku nije nužno da neovisni sud važe te interese.

7.1. U konkretnom slučaju druga stranka u ovršnom postupku je privatna pravna osoba, odnosno banka. Ustavni sud primjećuje da su podnositelji dobrovoljno koristili predmetnu nekretninu kao instrument osiguranja kredita te su na taj način izričito pristali da banka svoju tražbinu može namiriti prodajom založene nekretnine. Iz provedenog postupka ne proizlazi da bi podnositelji pred redovnim sudovima pokrenuli postupak radi ispitivanja ugovora o kreditu na temelju kojega je doneseno rješenje o ovrši pa se može zaključiti da su slobodno sklopili taj ugovor i pristali da se kredit osigura njihovom nekretninom kao instrumentom osiguranja te da su bili svjesni mogućnosti pokretanja ovršnog postupka ukoliko taj kredit ne otplate (usporedi s predmetima ESLJP-a Vrzić protiv Hrvatske, naprijed citirano, §§ 68. i Frlan protiv Hrvatske, br. 2545/14, § 32. i 33., odluka od 20. rujna 2016.).“

Ustavni sud RH U-III-2930/2019, 14. studenoga 2019.

8.3. Slijedom navedenog, ocjena je Ustavnog suda da je iz obrazloženja osporenih odluka razvidno da su nadležni sudovi razmotrili postojanje neodgodive društvene potrebe koja čini opravdanim ostvarenje legitimnog cilja u javnom interesu kao i zaštitu drugog pojedinačnog prava (prava vlasništva) za koju su ocijenili da je takvog značenja da, u konkretnom slučaju, preteže nad pravom podnositelja na dom, iako pri tome nisu proveli test razmjernosti u skladu sa standardom Europskog suda za

ljudska prava (u daljnjem tekstu: ESLJP) i Ustavnog suda.

Ustavni sud RH, U-III-1862/2014 od 15. studenoga 2017.

„14. Činjenica da je osporenim rješenjem u Republici Hrvatskoj (protivno članku 56. stavku 1. ZPP-a) priznata strana sudska odluka, kojom je ugovor o zamjeni nekretnina utvrđen ništavim, znači da taj ugovor nikada nije postojao i da podnositelj, prema tome, nije stekao vlasništvo zamijenjene nekretnine u Republici Hrvatskoj, to jest da će njegov upis prava vlasništva biti brisan pa će to vlasništvo izgubiti. Slijedom priznanja takve strane sudske odluke, protiv podnositelja je 2005. godine pokrenut i postupak radi iseljenja i predaje nekretnine u posjed bivšem vlasniku pa podnositelj, očekivano, gubi i posjed nekretnine.

Podnositelj je, međutim, vlasništvo nekretnine u Zagrebu stekao naplatno – dajući u zamjenu vlasništvo svoje nekretnine u Bosni i Hercegovini. Iako se može reći da su oba sudionika u ovom pravnom poslu u vrijeme sklapanja ugovora bila pod izvjesnim pritiskom općepoznatih teških političkih prilika, nije razvidno da bi kod samog zaključivanja pravnog posla postojao ijedan element koji bi upućivao, u subjektivnom smislu, na prijeverne namjere ili postupanje. Oba su sudionika dragovoljno pristupila pravnom poslu i dragovoljno stupila u posjed zamijenjenih nekretnina, s namjerom i legitimnim očekivanjem mirnog uživanja vlasništva tako stečenih nekretnina. Oba su sudionika mirno uživala stečene nekretnine, podnositelj od 1992. do danas (iako su od 2000. godine protiv njega u tijeku sudski postupci po zahtjevima M.T.), a M.T. od 1992. do 1996., kada je zamjenom stečenu nekretninu u Sanskom Mostu dragovoljno napustio.

Razmotrivši osporeno rješenje s aspekta zaštite prava vlasništva (članak 48. stavak 1.

Ustava, članak 1. stavak 1. Protokola broj 1), zasebno, kao i u vezi s člankom 16. Ustava, Ustavni sud je zauzeo sljedeće stajalište: Kao posljedica osporenog rješenja, u konkretnom je slučaju posrijedi potpuno i trajno lišavanje podnositelja njegovog vlasništva. Pritom se podnositeljevom pravu na mirno uživanje vlasništva sporne nekretnine objektivno ne suprotstavlja nikakav javni interes koji bi zahtijevao ograničavanje ili oduzimanje njegovog prava, a niti kakav pravno utemeljeni privatni interes, izuzev interesa samog tužitelja/predlagatelja iz prethodno provedenih postupaka (M.T.) da, potaknut promijenjenim okolnostima, pokuša ponovo stupiti u vlasništvo nekretnine koju je 1992. dragovoljno otuđio (a koji se interes s pravnog i etičkog gledišta ukazuje barem upitnim).

Iz svega naprijed izloženog razvidno je da, u konkretnom slučaju, nije ostvaren ni osnovni uvjet da miješanje javne vlasti u podnositeljevo pravo vlasništva bude zakonito (članak 29. stavak 1. Ustava, članak 6. stavak 1. Konvencije), dok (ne)postojanje javnog ili kakvog drugog interesa za bilo kakvo miješanje uopće nije razmotreno, niti su u tom smislu dati ikakvi, a napose ne "relevantni i dostatni" razlozi. Stoga ne može biti ni govora o razmjernosti zahvata u podnositeljevo pravo vlasništva, jer je potpuno jasno da je nerazmjerno miješanje koje podnositelju, bez ikakve razumne svrhe, nameće prekomjeran teret u vidu gubitka njegovog (praktično jedinog) vlasništva. Zbog navedenog Ustavni sud ocjenjuje da je u konkretnom slučaju riječ o gruboj povredi ustavnog i konvencijskog jamstva prava vlasništva.

...

Važna okolnost konkretnog slučaja jest da podnositelj u spornoj nekretnini živi već 20 godina i da je u njoj stvorio dom za sebe

i svoju obitelj, sve u smislu članka 34. stavka 1. u vezi s mjerodavnim dijelom članka 35. Ustava, kao i u smislu članka 8. Konvencije.

Nadalje, prijeporna nekretnina se nalazi u Republici Hrvatskoj, a podnositelj i svi članovi njegove obitelji su državljani Republike Hrvatske.

Činjenica da je u Republici Hrvatskoj obitelj proglašena ustavnopravnim subjektom osobite državne zaštite opravdava stoga zaključak da je u konkretnom slučaju trebalo voditi računa i o zaštiti jedinstva podnositeljeve obitelji i njihovog prava na dom, kao jedne od pretpostavki tog jedinstva.

Uz to, ako se imaju u vidu vrijeme, okolnosti i uvjeti u kojima je podnositelj došao iz Bosne i Hercegovine u Republiku Hrvatsku i tu se nastanio, stvorio novi život za sebe i svoju obitelj, ne mogu se ne uzeti u obzir i socio-ekonomski čimbenici konkretnog slučaja i ne može se zanemariti činjenica da je riječ o nekretnini u koju je podnositelj (u materijalnom i nematerijalnom smislu) mnogo uložio, da je to praktično sva njegova imovina i njegov jedini dom. Stoga je jasno da bi posljedice osporenog rješenja bile iznimno teške, to jest takve da bi se podnositelj i cijela njegova obitelj, lišavanjem vlasništva sporne nekretnine, našli u situaciji "prijeke socijalne potrebe", jer nisu vlasnici neke druge, alternativne nekretnine te bi im, osim podstanarskog odnosa, preostala još jedino mogućnost povratka u nekada njihov, a nakon iseljenja M.T. napušteni i devastirani objekt u drugoj državi, u kojoj (s obzirom na današnji njezin ustroj) nikada nisu ni živjeli.

Ustavni sud ocjenjuje da je s ustavnopravnog i konvencijskog gledišta, u Republici Hrvatskoj i u današnjem demokratskom društvu općenito, nedopustivo da nadležna tijela donose pojedinačne akte s takvim

učincima koji temeljito negiraju jamstva prava na obiteljski život i prava na dom, a da pritom ni na koji način ne razmotre i/ili ne obrazlože, relevantnim i dostatnim razlozima, svoje stajalište o tome je li takva mjera nužna, zbog čega je nužna i je li razmjerna u odnosu na (legitiman) cilj kojeg bi trebala postići.

Zaključno, Ustavni sud, slijedom svega naprijed navedenog ne može ne primijetiti kako je stajalište izraženo u osporenom rješenju Županijskog suda u Zagrebu isuviše formalističko, osobito imajući u vidu činjenicu koju valja još jednom posebno naglasiti, a to je, da je M.T. nakon četiri godine korištenja napustio nekretninu u Sanskom Mostu i preselio u Prijedor, zbog geopolitičke podjele BiH do koje je u međuvremenu došlo, a zbog koje nije želio nastaviti živjeti u Sanskom Mostu, dok je podnositelj nekretninu u Zagrebu, koju je dobio u zamjenu u nedovršenom stanju, dovršio, uredio i dvadeset godina kontinuirano u njoj živi s članovima svoje obitelji koji su svi državljani Republike Hrvatske. Stoga je Ustavni sud ocijenio da je osporenim rješenjem povrijeđeno i podnositeljevo pravo na dom i pravo na poštovanje obiteljskog života propisani člancima 34. i 35. Ustava.“

Ustavni sud RH, U-III-105/2012 od 8. ožujka 2017.

6. Praksa domaćih sudova o tome u kojoj se fazi postupka se mora istaknuti povreda prava na dom

Prema čl. 61. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 99/1999, 29/2002) ustavna tužba, uz ostalo, mora sadržavati dokaze o tome da je iscrpljen pravni put.

Ustavni sud RH u svojoj praksi, a vezano uz iscrpljivanje pravnog puta prije podnošenja

ustavne tužbe, u odnosu na prigovor koji se tiče prava na poštovanje doma, ističe da i onda kada se povreda prava na dom prvi put iznosi u ustavnoj tužbi, Ustavni sud RH može „meritorno“ razmotriti predmet kako bi utvrdio je li odlukama nadležnih sudova došlo do miješanja u pravo na dom podnositelja ustavne tužbe.

O tome govori sljedeća odluka:

„Podnositeljica povredu prava na dom prvi puta ističe u žalbi 18. lipnja 2018. (nakon što je ovrha provedena i nekretnina upisana na kupca) i u ustavnoj tužbi. Podnositeljica dakle nije omogućila redovnom sudu da ranije ispita je li u okolnostima ovog predmeta došlo do povrede njezinog prava na dom. U ustavnoj tužbi ističe da bi izvršenjem osporenog rješenja za nju mogle nastupiti teške i nepopravljive posljedice s obzirom da će ostati bez svog jedinog doma. Ističe da je osoba starije životne dobi i da je riječ o jedinoj nekretnini u njezinom posjedu, a koju ima za stanovanje. Navodi da prima mirovinu u mjesečnom iznosu od 2.725,00 kuna, da nema mogućnosti obavljati dodatne poslove i da nema financijsku pomoć drugih osoba. Zaključno, navodi da nema mogućnosti osigurati si drugi stambeni smještaj niti najam stana.

...

11.5. Ustavni sud ponavlja stajalište da se svakoj osobi, ako tijekom postupka pred građanskim sudovima istakne prigovor miješanja (zadiranja, uplitanja) u njezino pravo na poštovanje doma mjerom prisilnog iseljenja, mora omogućiti da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost takve predložene mjere. Drugim riječima, na redovnim sudovima je, koji najbolje poznaju činjenice predmeta, zadaća da ispitaju razmjernost i nužnost predložene mjere, te polazeći od osobitih okolnosti konkretnog slučaja ocijene može li se mije-

šanje u pravo na dom opravdati razlozima javnog interesa odnosno postoji li za nje-ga prijevika društvena potreba. Navedeno stajalište Ustavni sud zauzeo je u odlukama broj: U-III-2073/2010 od 4. ožujka 2014. (Narodne novine, broj 41/14.) i U-III-5917/2013 od 23. svibnja 2014. (www.usud.hr).

11.6. Ustavni sud primjećuje da je podnositeljica dobrovoljno koristila predmetnu nekretninu kao instrument osiguranja kredita te je na taj način izričito pristala da banka svoju tražbinu može namiriti prodajom založene nekretnine. Iz provedenog postupka ne proizlazi da bi podnositeljica pred redovnim sudovima pokrenula postupak radi ispitivanja ugovora o kreditu na temelju kojega je doneseno rješenje o ovrsi pa se može zaključiti da je slobodno sklopila taj ugovor i pristala da se kredit osigura njezinom nekretninom kao instrumentom osiguranja te da je bila svjesna mogućnosti pokretanja ovršnog postupka ukoliko taj kredit ne otplati (usporedi s predmetima ESLJP-a Vrzić protiv Hrvatske, br. 43777/13, §§ 68., presuda od 12. srpnja 2016. i Frlan protiv Hrvatske, br. 2545/14, § 32. i 33., odluka od 20. rujna 2016.). Isto tako podnositeljica rješenje kojim je pokrenuta ovrha broj: Ovr-552/2011 od 7. lipnja 2011. nije pobijala žalbom (str. 4. drugostupanjskog rješenja).

11.7. Ustavni sud je polazeći od specifičnih okolnosti konkretnog slučaja razmotrio obrazloženje osporenog drugostupanjskog rješenja u odnosu na navedeni prigovor podnositeljice i utvrdio da je u konkretnom slučaju riječ o predmetu u kojem su suprotstavljena dva pojedinačna prava – pravo na zaštitu imovinskih prava kupca i pravo na dom podnositeljice ustavne tužbe. Stoga je ocjena Ustavnog suda, posebno uzevši u obzir postupke podnositeljice, da je iz obra-

zloženja osporenih rješenja razvidno da je nadležni sud razmotrio postojanje neodgodive društvene potrebe koja čini opravdanim ostvarenje legitimnog cilja u javnom interesu kao i zaštitu drugog pojedinačnog prava (prava kupca) za koju je ocijenio da je takvog značenja da, u konkretnom slučaju, preteže nad pravom podnositeljice na dom, iako pri tome nije proveden test razmjernosti u skladu s metodologijom Ustavnog suda.

12. Zaključno, u sporovima o vlasništvu između privatnih stranaka može se otvoriti pitanje povrede ustavnog prava vlasništva ako podnositelj ustavne tužbe pokaže da postupak koji je posrijedi nije bio popraćen prikladnim postupovnim jamstvima ili da je primjena mjerodavnog prava u konkretnom slučaju bila proizvoljna (arbitrarna), odnosno očigledno nerazumna (vidi AnheuserBuschInc. protiv Portugala [Vv], br. 73049/01, § 86., presuda od 11. siječnja 2007.; Mindek protiv Hrvatske, § 78., navedeno). U konkretnom slučaju Ustavni sud nije utvrdio postojanje takvih okolnosti.

13. Ustavni sud, slijedom svega navedenog, smatra da osporenim rješenjima podnositeljici nije povrijeđeno pravo na dom zajamčeno člankom 34. stavkom 1. Ustava. Iz istih razloga Ustavni sud smatra da osporenim rješenjima podnositeljici nije povrijeđen ni članak 8. Konvencije.“

Ustavni sud RH, U-III-4701/2020 od 24. veljače 2021.⁴

No, osim prakse Ustavnoga suda RH važno je imati u vidu i praksu sudova redovne

⁴ Ipak treba imati u vidu da Ustavni sud RH u nekim slučajevima zauzima i drugačija pravna shvaćanja. O tome vidi npr. odluku U-III-4717/2019 od 23. lipnja 2021. u kojoj je naveo da neisticanjem povrede prava na dom tijekom parničnog postupka predstavlja neiscrpljivanje dopuštenog pravnog puta.

nadležnosti. Naime, i sudovi redovne nadležnosti razmatraju povredu prava na dom neovisno o tome u kojoj fazi postupka je istaknuta.

To se može vidjeti iz sljedećih odluka:

„6. Ovršenik u žalbi ističe povredu pravične ravnoteže između interesa ovrhovoditelja i ovršenika.

7. Kako je ovršenik prigovora da je narušena pravična ravnoteža između interesa ovršenika i interesa ovrhovoditelja u smislu čl. 80. b. st. 2. i 3. Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 112/12 i dr.) po prvi put iznio u žalbi, primjenom čl. 380. t. 2. Zakona o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 i 89/14 – dalje: ZPP), prvostupanjsko rješenje je ukinuto kako bi prvostupanjski sud u ponovljenom postupku ocijenio navode ovršenika i dao razloga je li (ili nije) došlo do narušavanja ravnoteže između interesa ovršenika i interesa ovrhovoditelja.“

Županijski sud u Zagrebu, Gž Ovr-764/2021 od 26. travnja 2021.

„Tuženica je žalbu podnijela zbog bitne povrede odredaba parničnog postupka, međutim, u žalbi ne navodi u čemu bi se sastojala eventualno počinjena bitna povreda iz kojeg razloga je ovaj sud ispitivao pobijanu presudu po službenoj dužnosti na temelju odredbe čl. 365. st. 2. ZPP-a, te je utvrđeno da je sud prvog stupnja počinio bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 11. ZPP-a. Naime, tuženica V. M. je već u odgovoru na tužbu navela da „nema gdje otići ako ih deložiraju iz stana jer nemaju za podstanarstvo“ na koji način je iznijela prigovor prava na dom. Sud prvog stupnja u obrazloženju pobijane presude nije naveo razloge o osnovanosti tog prigovora. Naime, pravo na dom štiti

čl. 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99, 8/99, 14/02 i 1/06 – dalje: Konvencija).

Zbog toga u slučaju kada sudovi odlučuju po tužbama osoba javnog prava radi iseljenja protiv neke osobe, ako se tuženik pozove na pravo na dom, sud je dužan ispitati je li takav zahtjev u konkretnom slučaju, obzirom na sve konkretne okolnosti, osnovan. Kako sud prvog stupnja u tom smislu nije dao razloge o odlučnim činjenicama, žalbu tuženice trebalo je uvažiti, a presudu suda prvog stupnja ukinuti primjenom odredbe čl. 369. st. 1. ZPP-a i predmet vratiti sudu prvog stupnja na ponovni postupak.

...

U ponovnom postupku sud prvog stupnja ocijenit će osnovanost prigovora prava na dom na način da će provesti test razmjernosti, ukoliko utvrdi da je nekretnina iz koje tužitelj traži da se tuženica iseli njezin dom u smislu prakse Europskog suda za ljudska prava prema kojoj dom čine prostorije s kojima je pojedinac ostvario dovoljno jaku, stvarnu i trajnu povezanost, bez obzira na to da li ih nastanjuje zakonito ili bez ovlaštenja. Ukoliko sud utvrdi da se radi o domu tada je u okviru testa razmjernosti potrebno doći do odgovora na pitanje je li zahtjev za iseljenje neovlaštenog korisnika neopravdano miješanje u njegovo pravo na dom.

Test razmjernosti provodi se pomoću tri eliminacijska pitanja od čega je samo jedan negativan odgovor dovoljan da se radi o povredi prava na dom iz čl. 8. Konvencije. Pored utvrđenja je li miješanje utemeljeno na zakonu, je li miješanje usmjereno na postizanje legitimnog cilja, potrebno je utvrditi i je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu, što znači da sud mora utvrditi je li se kod opravdanog cilja taj cilj mogao postići blažom mjerom i ispitati je li miješanje

razmjerno potrebama tužitelja, kao osobe javnog prava u odnosu na potrebe tuženice. Isto tako, u nastavku postupka potrebno je raspraviti i spornu činjenicu je li otkaz ugovora o najmu stana pravilan, obzirom da se tuženica u cijelosti protivila tužbenom zahtjevu, odnosno ocijenit će u smislu odredbe čl. 4. Odluke tužitelja o najmu stanova, je li se doista tuženica dovela u nepovoljan stambeni status prodajom stana površine 24,7 m², jer bi iz provedenih dokaza proizlazilo da je u stanu u vlasništvu tužitelja površine 74,60 m², iz kojeg tužitelj traži iseljenje, živjela osmeročlana obitelj.“ Županijski sud u Varaždinu, Stalna služba u Koprivnici, Gž-266/2018 od 17. siječnja 2019.

7. Zaključak

Jedan od aspekata prava na privatni i obiteljski život je i pravo na dom.

Gubitak doma najekstremniji je oblik miješanja u pravo na poštovanje doma, ali unatoč tome to pitanje ne nameće se automatski u svakom sporu vezanom uz gubitak doma, već je stranka dužna pozvati se (ukazati) na povredu tog prava. Ona to može učiniti u svakoj fazi postupka, pa čak prvi put i u ustavnoj tužbi.

Kada stranka tijekom postupka pred građanskim sudovima istakne prigovor miješanja (zadiranja, uplitanja) u njeno pravo na poštovanje doma, mora se osigurati da nezavisni sud ocijeni razmjernost i razumnost takve predložene mjere bez obzira na (ne)postojanje pravne osnove.

Sudovi su dužni ispitati te navode i onda kada stranka nije izrijekom navela mjerodavnu ustavnu odnosno konvencijsku odredbu (čl. 34. Ustava odnosno čl. 8. Konvencije), tj. i onda kada to proizlazi iz njezinih navoda koji u svojoj biti predstavljaju pozivanje na pravo na dom – primjeri-

ce, da u nekretnini boravi dugi niz godina, da joj je to jedina nekretnina u kojoj živi s obitelji, da ishod postupka predstavlja za nju egzistencijalno pitanje...

Nerazmatranje prigovora stranke o povredi prava na dom od strane sudova redovne nadležnosti, odnosno neutvrđivanje sudova može li se sporni prostor smatrati domom i je li došlo do miješanja u njeno pravo na dom te ovisno o tom utvrđenju neispitivanje je li miješanje bilo utemeljeno na zakonu i usmjereno na postizanje legitimnog cilja te konačno, ako jest imalo legitiman cilj, i je li mjera bila nužna u demokratskom društvu, samo po sebi predstavlja povredu prava na poštovanje doma zajamčeno čl. 34. st. 1. Ustava RH i čl. 8. Konvencije.

No, u postupku između privatnopravnih osoba mehanizmi vaganja suprotstavljenih privatnih interesa stranaka, u pravilu su već utjelovljeni u domaćem zakonodavstvu koje propisuje odgovarajuće pravne lijekove i postupke koje je privatna osoba dužna poduzeti odnosno pokrenuti radi zaštite prava na dom, pa u takvom postupku nije nužno da neovisni sud važe te interese. Potreba vaganja interesa ovisi o okolnostima svakog pojedinog slučaja.

Ipak, i onda kada se u privatnopravnim odnosima važu interesi, miješanje u pravo na poštovanje doma rijetko pada na testu opravdanosti odnosno za miješanje se najčešće utvrdi da je nužno u demokratskom društvu i da je razmjerno legitimnom cilju koji se miješanjem nastoji postići. U pravilu se zaključuje da preteže vlasnički privatni interes nad pravom na dom. No, ima i slučajeva da tomu nije bilo tako (npr. u predmetu Ustavnog suda RH U-III-105/2012 od 8. ožujka 2017.) kada se dalo zaključiti da mjera miješanja u pravo na dom nije bila nužna i/ili razmjerna u odnosu na (legitiman) cilj koji je trebala postići.

Iz novije prakse Europskoga suda za ljudska prava o odvjetničkoj tajni

Zakon o odvjetništvu (Narodne novine, br. 9/1994, 117/2008, 50/2009, 75/2009, 18/2011) člankom 13. propisuje dužnost odvjetnika (te drugih osoba koje su radile ili rade u odvjetničkom uredu) da čuva kao odvjetničku tajnu sve što mu je stranaka povjerala ili što je u zastupanju stranke na drugi način saznao. Jednako tako, člankom 17. Zakona o odvjetništvu posebno se, osim uređenja iz Zakona o kaznenom postupku, regulira pretraga odvjetnika i odvjetničkog ureda. Nadalje, Kodeks odvjetničke etike (Narodne novine, br. 64/2007, 72/2008, 64/2018, 52/2021, 83/2021) u glavi II. Odvjetnička tajna također detaljno razrađuje pitanja u vezi s odvjetničkom tajnom.

Odvjetnička tajna, kao središnji institut odvjetništva, zaštićena je i Konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija). Članak 8. Konvencije štiti, uz ostalo, dopisivanje između pojedinaca, ali jamči pojačanu zaštitu komunikaciji između odvjetnika i njihovih stranaka, i to zato što odvjetnici imaju temeljnu ulogu u demokratskom društvu koju ne mogu izvršavati ako strankama ne

mogu zajamčiti da će njihova međusobna komunikacija biti zaštićena (*Michaud protiv Francuske*, 12323/11, presuda od 6. prosinca 2012., § 118–119.). Odvjetnička je tajna stoga, iako nameće dužnosti odvjetnicima, posebno zaštićena člankom 8. Konvencije (citirana presuda *Michaud protiv Francuske*, § 119.).

Europski sud za ljudska prava (dalje: ESLJP) tako je u presudi *Saber protiv Norveške* (zahtjev br. 459/18, presuda od 17. prosinca 2020., § 51.) ponovno istaknuo odvjetničku tajnu kao temelj odnosa povjerenja između odvjetnika i stranke te naveo kako je u općem interesu da bilo koja osoba koja želi konzultirati odvjetnika to može učiniti pod uvjetima koji idu u prilog pune i neograničene rasprave. Navedena razmatranja o odvjetničkoj tajni nisu ograničena na postupke u tijeku, a odnose se i na građanske i na kaznene postupke, kao i na kontekst općeg pravnog savjetovanja – u svim tim kontekstima stranka može razumno očekivati da je njezina komunikacija s odvjetnikom privatna i povjerljiva (citirana presuda *Saber protiv Norveške*, § 51.).

Pripremila:
Marijana Konforta,
poslovna tajnica
HOK-a

S obzirom na navedeno, u nastavku se prezentiraju kratki sažeci triju novijih presuda ESLJP-a koje se s različitih aspekata bave pitanjima u vezi s odvjetničkom tajnom.

1. Klaus Müller protiv Njemačke, zahtjev broj 24173/18, presuda od 19. studenoga 2020.

Predmet *Klaus Müller protiv Njemačke*, zahtjev broj 24173/18, presuda od 19. studenoga 2020., odnosi se na odvjetničku tajnu. Europski sud za ljudska prava u predmetu je presudio da Njemačka nije povrijedila pravo odvjetnika Müllera iz članka 8. Konvencije. Nije bila povrijeđena odvjetnička tajna time što je izricanjem novčane kazne odvjetnik bio prisiljen iskazivati u kaznenom postupku protiv bivših direktora trgovačkih društava.

Naime, u razdoblju od 1996. do 2014. podnositeljevo odvjetničko društvo, a faktički upravo podnositelj, savjetovalo je četiri trgovačka društva koja su sva postala insolventna 2014. godine. Njemački Regionalni sud pokrenuo je kazneni postupak protiv bivših direktora tih trgovačkih društava koje su branili različiti odvjetnici. Trenutačni direktor svih četiriju trgovačkih društava podnositelja je oslobodio obveze čuvanja odvjetničke tajne, a njegovim svjedočenjem suglasio se i stečajni upravitelj.

Pred njemačkim sudovima i ESLJP-om bilo je sporno je li povrijeđena odvjetnička tajna prisiljavanjem odvjetnika da svjedoči u kaznenom postupku te jesu li ga obveze čuvanja tajne trebali osloboditi i bivši direktori, a ne samo trenutačni. Njemačka praksa u tom je pogledu bila različita.

Razmatrajući podnositeljev predmet, ESLJP je prvo ponovio da odvjetnička tajna obuhvaća samo odnos između odvjetnika i stranke i da u tom kontekstu zakon mora jasno propisati koja su pitanja povezana s radom odvjetnika obuhvaćena odvjetničkom tajnom, a koja nisu.

ESLJP je uzeo u obzir obrazloženje njemačkih sudova, kao i sljedeće elemente: stranke podnositeljevog odvjetničkog društva bila su samo četiri trgovačka društva, ali ne i njihovi direktori; podnositelj više nije imao pravo odbiti svjedočenje nakon što su ga trenutačni direktori oslobodili obveze; visina novčane kazne izrečene odvjetniku nije bila prekomjerna s obzirom na interese u pitanju, a potencijalno lišenje slobode koje je moglo prijetiti odvjetniku bilo je ograničenog trajanja i praćeno procesnim jamstvima; podnositelj sam nije bio izložen kaznenom progonu zbog odavanja odvjetničke tajne jer mu je sud naložio svjedočenje. ESLJP je obrazloženje njemačkih sudova ocijenio relevantnim i dostatnim.

Zaključio je kako je miješanje u odvjetnikovo pravo zajamčeno člankom 8. Konvencije bilo u demokratskom društvu nužno i opravdano u skladu s člankom 8. stavkom 2. Konvencije. Stoga je u ovom predmetu presuđeno da nije došlo do povrede podnositeljevog prava iz članka 8. Konvencije.

2. Saber protiv Norveške, zahtjev br. 459/18, presuda od 17. prosinca 2020. i Močuļskis protiv Latvije, zahtjev br. 71064/12, presuda od 17. prosinca 2020.

Obje presude, *Saber protiv Norveške*, (zahtjev br. 459/18, presuda od 17. pro-

sinca 2020.) te *Močuļskis protiv Latvije* (zahtjev br. 71064/12, presuda od 17. prosinca 2020.), odnose se na zaštitu odvjetničke tajne kod pretrage koja tu tajnu može dovesti pod znak pitanja. ESLJP je ovim presudama nastavio potvrđivati važnost odvjetničke tajne i njezin širok obuhvat.

U predmetu *Saber protiv Norveške*, Norveška je povrijedila pravo iz članka 8. Konvencije jer pretraga pametnog telefona podnositelja zahtjeva, koji je sadržavao prepisku obuhvaćenu odvjetničkom tajnom, nije bila zakonita u konvencijskom smislu. Naime, norveška tijela provodila su istragu protiv dviju osoba zbog urote da ubiju podnositelja zahtjeva. Podnositelj je stoga imao status oštećenika prema norveškom pravu. U okviru istrage navodnih planova da se ubije podnositelja, policija je oduzela podnositeljev pametni telefon i sačinila njegovu zrcalnu kopiju, kako bi pretragom te zrcalne kopije rasvijetlila moguće sukobe između podnositelja i dviju osumnjičenih osoba.

Za zaključak da pretraga nije bila zakonita u konvencijskom smislu bilo je dostatno što postupci povezani s filtriranjem podataka koji podliježu odvjetničkoj tajni nisu imali jasnu osnovu u Zakonu o kaznenom postupku od samog početka, oblik i tijek postupka nisu uopće bili predvidivi za podnositelja, posebice kad se uzme u obzir da je postupak u biti bio „reorganiziran“ nakon nove prakse Vrhovnoga suda. Najvažnije, nije bilo nikakvih jasnih i specifičnih postupovnih jamstava koji bi spriječili *ugrožavanje* odvjetničke tajne pretragom zrcalne kopije telefona. ESLJP je izrazio zabrinutost izostankom pravnog okvira za zaštitu od-

vjetničke tajne u sličnim slučajevima.

U predmetu *Močuļskis protiv Latvije* ESLJP je utvrdio da je odvjetniku povrijeđeno pravo iz članka 8. Konvencije. Utvrdio je da pretraga podnositeljevog *tablet* uređaja koja je izvršena bez dostatnih i učinkovitih jamstava koji bi osigurali povjerljivost podataka zaštićenih odvjetničkom tajnom, oduzimanje uređaja i njegovo zadržavanje do donošenja konačne odluke nisu bili „nužni u demokratskom društvu za postizanje legitimnog cilja.

ESLJP je naglasio:

- kako je policija dobro znala da je podnositelj odvjetnik, to je bilo vidljivo iz naloga o pretrazi i iz dokumentacije na temelju koje je nalog izdan

- irelevantno je što je odvjetnikov *tablet* pronađen u podnositeljevom domu i od tamo oduzet, a ne iz njegovog odvjetničkog ureda, a uzimajući u obzir da je uređaj korišten za pružanje odvjetničkih usluga. Već puko čuvanje od nacionalnih tijela govori u prilog tome da je došlo do miješanja u pravo podnositelja zahtjeva

- nisu bili osigurani odgovarajući zaštitni mehanizmi kako bi se spriječilo miješanje u odvjetničku tajnu, npr. zabrana uklanjanja materijala obuhvaćenog odvjetničkom tajnom ili prisutnost neovisnog promatrača

- nije relevantno to što podnositelj nije iznio primjedbe u vezi s oduzimanjem zaštićenih podataka jer je policija itekako znala da je on odvjetnik, a na državi je da osigura strog okvir za provođenje takvih pretraga

- odbijeni su argumenti da nije pristupano zaštićenom sadržaju na tabletu i da podnositelj svoje prigovore nije adekvatno iznio nacionalnim tijelima.

Kolokacije u jeziku prava

Je li *legal remedy* pravni lijek?

Piše:
Ivana Bendow,
prof.

*O autorici:
Ivana Bendow, profesorica engleskog jezika, autorica je dvaju rječnika u nakladi Školske knjige. Pisanje (novinarstvo i esejistiku) studirala je na University of Massachusetts u Sjedinjenim Američkim Državama. Podučava pravnički engleski jezik, prevodi stručne tekstove i sastavlja hrvatsko-engleski pravni rječnik.*

Odgovor na pitanje iz naslova započet ćemo protupitanjem: je li naknada štete pravni lijek? Sudeći po definiciji instituta pravnog lijeka u hrvatskom pravu (pravni lijek je parnična radnja stranke... kojom od nadležnog suda traži...) ne bismo rekli da je naknada štete pravni lijek, zar ne? E, a u engleskom naknada štete jest *a legal remedy*. *Legal remedies* su i sudski nalozi i zabrane (*mandatory and prohibitory injunctions*), koje mi obično zovemo mjerama, kao i deklaratorne presude (*declaratory judgements*). Za potvrdu rečenoga nije nužno posegnuti za jednojezičnim, englesko-engleskim, rječnikom prava; dovoljno je u svoj mrežni pretraživač upisati *legal remedy* i brzo ćemo zaključiti da je *legal remedy* (zove se još i *judicial remedy, judicial relief*) ono što u hrvatskome zovemo pravna (sudska) zaštita. A ono što mi nazivamo pravnim lijekovima u engleskom se zove *appeals and objections* – žalbe i prigovori. Dosljedno tome, naši izvanredni pravni lijekovi su – *surprise, surprise*, rekao bi Englez – *second appeals*, a ne *extraordinary legal remedies* kako se u nas obično prevode.

Već vas vidim kako sumnjičavo odmahujete glavom. Pa zar članak 13. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda ne govori o pravu na djelotvoran pravni lijek (*the right to an effective remedy*)? Pa zar Povelja Europske unije o temeljnim pravima ne govori u članku 47. o pravu na djelotvoran pravni lijek i na pošteno suđenje (*Right to an effective remedy and to a fair trial*)? Da, točno, upravo tako piše u službenom prijevodu spomenutih međunarodnih propisa. Točno tako piše – i to je netočno. Prijevod je pogrešan. Zašto? Zato jer tko god je prije sedamdesetak godina s engleskog na hrvatski prevodio Konvenciju i Povelju ignorirao

je temeljno pravilo prevođenja koje kaže da se pri prevođenju sparuju sadržaji, a ne riječi. Možemo reći i ovako: riječi (označitelji) se sparuju ovisno o sadržaju (označeni) koji označuju. Prevoditelj Konvencije i Povelje nije zastao i upitao se što je sadržaj pojma pravni lijek u hrvatskom pravu, a što sadržaj pojma *legal remedy* u angloameričkom pravu, nego je rezonirao ovako: aha, *remedy* znači lijek, dakle *legal remedy* je pravni lijek. Pučki rečeno, prevodio je doslovno. I sad zamislite koja se konfuzija rađa u glavama izvornih govornika engleskog jezika kad im kažete da hrvatski odvjetnik *drafts legal remedies*! Sastavlja pravnu zaštitu? Za koga taj odvjetnik radi, pita se stranac – za sud? Sastavlja presude, odluke o naknadi štete, izdaje sudske naloge i zabrane?

Doslovni a pogrešni prijevodi manje su opasni u obraćanjima pojedinaca, primjerice u stručnoj i akademskoj komunikaciji (naći ćete, primjerice, kontradiktorni postupak preveden kao *contradictory proceedings* umjesto *adversary proceedings*, ili ćete predavačicu, sveučilišnu profesoricu prava, čuti kako na nekom međunarodnom skupu govori o *material law* umjesto ispravnoga *substantive law*), ali su opasni u službenim prijevodima važnih međunarodnih propisa, jer se njima vjeruje. Njima poklanjamo vjeru – *we give credence to them* – i slijedimo ih, oponašamo. I onda zaglavimo, kao s pravnim lijekom. Uzgred, za razliku od hrvatske metafore (radi se, dakako, o metaforičkom izrazu preuzetom iz medicine i farmacije) engleski figurativni izraz dosljedno preslikava stvarnost područja ljudske aktivnosti iz kojega je preuzet. Naime, hrvatska metafora po kojoj je žalba lijek nije logična, jer povredu prava ne liječi žalba, nego odgovor suda na tu žalbu (dakako, ako je povoljan).

Žalba je samo bolni jauk stranke, a sud je taj koji vida rane.

Zaključimo priču o pravnim lijekovima i pravnoj (sudskoj) zaštiti zamišljenim razgovorom. Kada vas vaš engleski (američki, kanadski, australski) kolega upita *What remedies are available under Croatian law*, ne pita vas što nezadovoljna stranka može uložiti (žalbu, prigovor, reviziju, itd.), nego vas pita što može tražiti i realno očekivati od suda, tj. čime joj sud može pomoći. Dakako, u vašem će odgovoru biti mjesta za riječ žalba, pa ćete možda reći: *Well, we can appeal and seek a reversal* – možemo uložiti žalbu i tražiti ukidanje presude. Ili ćete u odgovoru reći: *we can seek damages* – možemo tražiti naknadu štete. Ili *we can seek an injunction* – možemo tražiti neku privremenu, prethodnu, sigurnosnu ili zaštitnu mjeru.

Jedan mali uzmak moram, ipak, napraviti na ovo mjestu. Jednu rezervu – *a caveat*. Polisemija (višeznačnost) nije rijetka jezična pojava, pa bi netko možda mogao tvrditi da izraz pravni lijek u hrvatskome ima više od jednog značenja (*more than one sense*), koja bi u hrvatsko-engleskom rječniku prava ovako trebala biti navedena:

pravni lijek 1. (žalba) an appeal 2. (pravna zaštita) a legal remedy

Ako bismo izrazu pravni lijek dodali značenje broj dva, time bismo zapravo legalizirali ono što je započelo nelegalno, kao neadekvatan prijevod izraza *legal remedy* u poveljama i konvencijama začetim i prevedenim prije sedamdesetak godina. Hoćemo li to učiniti? *Pro futuro* – možda, ako se pravnici i jezikoslovci tako dogovore. No, zasad ostajemo pri starom, jednom jedinom značenju (*only one sense*) pa, primjerice, krilaticu *For every right there is a remedy* prevodimo ovako: Sva subjektivna prava uživaju pravnu zaštitu.

U nastavku ovog priloga predlažem da se podvrgnete jednoj kratkoj samoprovjeri. Predložiti ću vam nekoliko englesko-hrvatskih i hrvatsko-engleskih prijevodnih ekvivalenata, a vi odaberite kojima biste poklonili vjeru. Vodite pritom računa o temeljnom načelu prevođenja: sparuju se sadržaji, a ne riječi. Svoja ćete rješenja – ili možda pitanja i nedoumice – uskoro moći provjeriti u dugo najavljivanom hrvatsko-engleskom kolokacijskom rječniku prava dvaju autora, jedne profesorice engleskog jezika i jednog hrvatskog pravnik-suca.

povreda tuđih prava (KZ čl.241) a violation of others' rights? fraudulent disposal? an information **informacija?** **optužni prijedlog?** contributory negligence **doprinos oštećenika vlastitoj šteti? kontributorna nepažnja?** unjust enrichment **nepravredno bogaćenje? stjecanje bez osnove?** a limited liability company **društvo s ograničenom odgovornošću? društvo kapitala?** debtor in possession, DIP **osobna uprava? dužnik u posjedu?** several counts resulting from a single criminal act **nekoliko točaka optužnice kao posljedica jedne radnje? idealni stjecaj?** community property **imovina zajednice? bračna stečevina?**

personal details **osobne pojedinosti? osobni podatci?** **povreda nužnog dijela** inofficious donation? a breach of necessary share? **idealni posjed** ideal possession? constructive possession? **očitanje volje konkludentnom radnjom** manifestation of will by conclusive act? manifestation of intent by conduct? **pouka o pravnom lijeku** instruction of legal remedy? notice of the right to appeal? insolvency estate **nesolventijska masa? stečajna masa?** statutory construction **konstrukcija statuta? tumačenje zakona?** a constructive refusal to deal **konstruktivno odbijanje poslovanja? konkludentno odbijanje poslovanja?**

Tekst treba biti jasan

Piše:
izv. prof. dr. sc.
Marko Alerić

O autoru:

Izv. prof. dr. sc. Marko Alerić diplomirao je na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu, a zatim magistrirao i doktorirao. Na Odsjeku za kroatistiku Filozofskog fakulteta u Zagrebu zaposlen je kao profesor. Stalni je stručni suradnik Radio Sljemena u emisiji „Hrvatski naš svagdašnji“. Suautor je knjige „Hrvatski u upotrebi“.

Da bi pošiljatelj primatelju uspješno prenio govorenu i/ili pisanu poruku, tekst poruke primatelju mora biti ne samo **razumljiv** nego i **jasan**. Samo ako je tekst poruke primatelju jasan, pošiljatelj poruke može biti siguran da će primatelj poruku pravilno shvatiti, tj. da će joj pridati isti sadržaj.

Uvjet **razumljivosti** poruke ispunjen je ako primatelj poruke razumije značenje svake riječi koja se u poruci nalazi. Svjetski priznati komunikacijski stručnjaci smatraju da je uvjet razumljivosti ispunjen samo ako primatelj razumije između 95 i 100 posto riječi navedenih u tekstu. Mnogi ističu da je tekst u cjelini ponekad primatelju nerazumljiv ako mu je nerazumljivo značenje i puno manjeg broja riječi, pa i samo jedne riječi ako upravo ta riječ u tekstu ima temeljno značenje. Naime, nerazumijevanje ili pogrešno razumijevanje i jedne riječi može promijeniti značenje ne samo rečenice u kojoj se ta riječ nalazi nego i cijelog teksta.

Uvjet **jasnoće** poruke ispunjen je ako je primatelj u potpunosti shvatio sadržaj poruke, ako, npr. zna koje su posljedice poruke za njega, npr. što u vezi s porukom treba učiniti i sl.

Razumjeti značenje pojmova ‘razumljivost’ i ‘jasnoća’ najbolje je na nekom konkretnom primjeru. Npr. rečenica „Pitao me o tome već više puta.“ razumljiva je svim izvornim govornicima hrvatskoga jezika jer svi razumiju značenje svake riječi navedene u rečenici. Međutim, ta je rečenica jasna, shvatljiva, samo onom primatelju koji zna na koga se odnose zamjenice ‘me’ i ‘tome’ (zamjenica ‘on’ može se, naime, odnositi na

bilo koju mušku osobu, a zamjenica ‘tome’ na bilo koji sadržaj).

Dakle, navedena je rečenica razumljiva svima, ali je jasna samo onima koji znaju na koga i na što se navedene zamjenice odnose. Općenito, jasna je poruka ona koju više osoba shvaća na isti način, nakon koje svi koji su poruku čuli ili pročitali čine isto, nakon koje nitko od primatelja ne traži pojašnjenja, tumačenja većih ili manjih dijelova teksta. Da poruka nije jasna, očito je ako je, npr. jedan primatelj istu poruku shvatio na jedan način i u vezi s njom učinio jedno, a drugi ju je primatelj shvatio na drugi način i u vezi s njom učinio nešto drugo.

Zašto je poruka nejasna?

1. podrazumijeva se sadržaj poruke (Jedan od najčešćih razloga nejasne poruke jest tzv. podrazumijevanje, tj. uvjerenost da će, zato što je jasna njezinu autoru, poruka biti jasna i onome kome je upućena.)

2. poruka je prekratka (nedorečena) ili preduga (Kako bismo uštedjeli misaoni i tjelesni napor, ponekad u poruci izostavljamo riječi za koje mislimo da su suvišne. Poruka ne smije biti ni prekratka, ali ni preduga jer i prekratke i preduge poruke otežavaju njezino razumijevanje i shvaćanje.)

3. podrazumijeva se upoznatost s određenim stručnim kontekstom (Vrlo je važno osvijestiti kome se obraćamo, kao i voditi računa o tome da ono što govorimo i pišemo nije poznato onima koji ne poznaju stručne nazive koji se u poruci javljaju i koji s pošiljateljem poruke ne dijele zajednički kontekst koji se odnosi na sadržaj poruke.)

4. temeljno značenje riječi (ono navedeno u rječniku) ne podudara se sa značenjem rije-

či koja ja navedena u nekoj rečenici.

Općenito se može zaključiti da poruka treba biti što preciznije i što detaljnije oblikovana ako je upućena primaatelju kojega manje poznajemo. Poruka može biti manje precizna, pa i nedorečena, nejasna ako je upućena manjem broju primatelja koje poznajemo i s kojima smo u bliskim odnosima, npr. članovima obitelji, prijateljima i sl. Oni se toliko dobro poznaju i dijele širok zajednički kontekst da je ponekad dovoljno da pošiljalatelj poruke izgovori samo jednu riječ ili učini neku gestu/mimiku pa da ostali članovi znaju njezino značenje.

Primjeri

Najmoprimac nema pravo davanja stana u podnajam ili bilo kojeg dijela stana bilo kojim trećim osobama, osim uz pisanu suglasnost najmodavca.

U rečenici nije jasno na koga se odnosi izraz 'treće osobe'. Bilo bi jasnije da je navedeno da najmoprimac nema pravo u podnajam dati stan ili bilo koji dio stana bilo kojim osobama.

U skladu sa Zakonom o osiguranju društvima za osiguranje dopuštena je obrada zdravstvenih podataka ispitanika (osiguranika) kada je s obzirom na samu vrstu osigurateljnog pokrivača zdravstveno stanje ispitanika nužno za sklapanje i izvršavanje Ugovora o osiguranju te ostvarivanje zakonskih prava Osiguratelja po nastupu osiguranog slučaja.

Za razumijevanje i shvaćanje navedene rečenice nužno je razumijevanje izraza: 'osiguranik', 'osiguratelj', 'pokriće'. Ako nismo sigurni razumije li primatelj značenje tih izraza, onda je nužno, kada se ti izrazi u tekstu prvi put jave, u zagradama navesti njihovo značenje.

...trajan i potpun gubitak ili bitnije oštećenje pojedinog organa ili dijela tijela osiguranika uzrokovano osiguranim nesretnim slučajem (nezgodom) ili bolešću...

Značenje riječi 'bitno' je 'ono što se odnosi na bit, što je temelj čega'. Zbog toga se ta riječ ne može stupnjevatiti jer nešto ne može biti 'bitnije' u odnosu na nešto drugo, kao što ne može biti ni 'najbitnije'. Značenje sintagme 'bitno oštećenje' je 'ozbiljno oštećenje, oštećenje koje mijenja bit

organa ili dijela tijela, nakon kojega organ ili tijelo više ne mogu uobičajeno funkcionirati. Dakle, pravilno bi bilo napisati ili 'bitno oštećenje' ili npr. oštećenje koje je 'znatnije', 'veće', ozbiljnije'.

Nesretni slučaj (nezgoda) – svaki iznenadni i od volje osiguranika neovisni događaj koji (...) ima za posljedicu njegovu smrt ili potpunu trajnu invalidnost.

U ovom se primjeru isti sadržaj označava dvama različitim pojmovima ('nesretni slučaj', 'nezgoda'), što je u stručnoj komunikaciji najbolje izbjeći, tj. za svaki je sadržaj najbolje upotrebljavati samo jedan pojam. Ipak, kada to zbog različitih razloga nije moguće izbjeći, nužno je navesti da je značenje pojmova koji se navode jednako. U prvoj je rečenici zato pravilno u zagradi navedeno da je značenja pojma 'nesretni slučaj' jednako značenju pojma 'nezgoda'.

...nije u obvezi isplatiti osigurani iznos ako je osigurani slučaj nastao zbog nekog ili u vezi s nekim od uzroka: nezgode ili bolesti za koje osiguranik odbija prihvatiti razuman i racionalan liječnički tretman...

Ova rečenica može postati nejasna jer su riječi 'razuman' i 'racionalan' zapravo istoznačne, tj. značenje im je isto. Naime, riječ 'razuman' prijevod je latinske riječi 'rationalis', što znači da je značenje riječi 'razuman' i 'racionalan' posve isto. Pojava dvije riječi istoga značenja, od kojih je jedna strana, a druga hrvatska, na osobu kojoj je poruka namijenjena može djelovati zbunjujuće, pogotovo ako zna da je značenje tih riječi isto. Problem može biti pretpostavka primatelja poruke da je autor poruke možda namjeravao upotrijebiti riječ nekog drugog značenja, tj. da je bio uvjeren da je značenje riječi 'racionalan' različito od značenja riječi 'razuman'.

Jasnoća teksta nužna je kako bi prijenos poruke bio točan. U suprotnom, ako je tekst u većem ili manjem dijelu nejasan, može doći do problema povezanih sa shvaćanjem teksta. Svakako je korisno, nakon što tekst napišemo, zamoliti jednu ili više osoba da tekst pročitaju i kažu nam ako im je u tekstu nešto nejasno ili ako nam u vezi s tekstom žele postaviti neka pitanja.

Dana 9. lipnja 2021. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

JELENA ARSIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANITA BILANDŽIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MATKO BOGDAN
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANTONIJA ČAR DERVENČIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u RIJECI.

ALMA HANDŽIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAPREŠIČU.

DORA HORVATOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ZRINKA IVANKOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

TANJA KRAŠOVEC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u NOVOM MAROFU.

HRVOJE LUKAVEC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

PETRA MARIJANOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

MARIO MIHALJEVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

NADA MILIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

IVANA OPAČAK
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 31. svibnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u SPLITU.

MARINA OSMANČEVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 3. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u SPLITU.

**MARIJA BENEDIKTA
OŽEGOVIĆ**
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

PAVAO PALAVERSIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u PULI.

**MIRNA PEĆINA
MILISAVLJEVIĆ**
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

IVANA PRIMORAC
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

SELMA SELIMOVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

IVA STOPIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u ZAGREBU.

HANA STRNIŠĆAK
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 31. svibnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u VARAŽDINU.

Zbog epidemioloških mjera vezanih uz pandemiju koronavirusa, nakon prisege nije snimana zajednička fotografija novih članova Hrvatske odvjetničke komore

Dana 7. srpnja 2021. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

HANA BOGOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Zagrebu.

ANDRIJANA CAPAN
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Dubrovniku.

ESTER FILIPAS
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Rijeci.

ŠIMO FILIPOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Vinkovcima.

NATAŠA GLAVAŠ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Puli.

DARIJO GOSPIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Zagrebu.

NIRA HAJDARBAŠIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Starom Gradu (Otok Hvar).

FRAN JEŽIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Varaždinu.

MORENA KARLOVIČAN
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Rijeci.

PETAR KRISTE
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Zagrebu.

JOSIP MAHMUTOVIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Trogiru.

SANDRO MARKOV
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 28. lipnja 2021. godine, sa sjedištem ureda u Murteru.

KREŠIMIR NOVOSELIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Osijeku.

MARIJA PALIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Zagrebu.

IRA PAVIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Rijeci.

STEFANO SEGNaN
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Rijeci.

ANJA STANIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Zagrebu.

ANDREA STOJŠIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Rijeci.

KRISTINA SUDARIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Ogulinu.

NENAD ŠČEKIĆ
Odobren upis na sjednici
Izvršnog odbora 28. lipnja
2021. godine, sa sjedištem
ureda u Zagrebu.

Zbog epidemioloških mjera vezanih uz pandemiju koronavirusa, nakon prisege nije snimana zajednička fotografija novih članova Hrvatske odvjetničke komore

Vinko Dizdar (1953. – 2021.)

Poštovana obitelji Dizdar, dragi prijatelji, kolegice i kolege, zapala me teška, ali i časna zadaća da se oprostim od našeg prijatelja, kolege odvjetnika Vinka Dizdara, i da ovom tužnom skupu uputim nekoliko riječi u ime obitelji, kolega i prijatelja te u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Sisačko-moslavačke županije čiji je naš Vinko bio dugogodišnji i predan član.

Vinko Dizdar rođen je 22. ožujka 1953. godine u mjestu Ivanjska kod Banja Luke. Diplomirao je na Pravnome fakultetu u Banja Luci 14. svibnja 1977. godine. Pravosudni ispit položio je 26. listopada 1980. godine. Nedugo nakon toga, 12. prosinca 1980. godine stupa na dužnost suca Općinskoga suda u Novskoj koju je obavljao sve do odlaska u odvjetništvo. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 1. ožujka 1998. godine sa sjedištem ureda u Novskoj, a u tom mjestu je, usprkos preseljenju u Zagreb, sve do dana svoje tragične smrti neprekidno više od dvadeset i tri godine obavljao odvjetnički poziv.

Vinko Dizdar u svom je profesionalnom radu obavljajući sudačku i odvjetničku dužnost te dužnosti shvaćao kao poziv i način života, uvijek pristupačan, kolegijalan, spreman pomoći. Zapravo, teško je opisati život Vinka Dizdara u nekoliko rečenica jer će ga svatko od nas koji smo ga osobno poznavali vidjeti na svoj način. Vinko Dizdar obitelji će biti suprug i otac i važan dio njihovoga života, nekima će biti prijatelj u dobru i zlu, rame podrške, nekima će biti sugovornik, duhovit i mudar, nekima će biti sportaš i sportski djelatnik ponajprije u kuglanju i nogometu te zaljubljenik u sport i rekreaciju. Ono po čemu ćemo ga trajno pamtiti je njegova dobrotu, njegov vedar duh, stalno prisutni smiješak i spremnost za šalu.

Vinko Dizdar kao odvjetnik svoje je stranke zastupao krajnje stručno i profesionalno djelujući uvijek u interesu svojih stranaka. Nikada nije prelazio granicu odvjetničke etike niti je postupao na način koji bi bio nedostojan obavljanja odvjetničkoga poziva i vlastite osobnosti. Svojim radom i odnosom prema kolegama i strankama, kako onima koje je zastupao tako i onima s protivne strane, zaslužio je poštovanje svih te nam je takvim svojim primjerom ukazao na nužnost stalne izgradnje i očuvanja digniteta našeg odvjetničkog poziva. Hvala mu za sve ono što je dao pravosuđu, a još puno više hrvatskom odvjetništvu.

Otišao je tragično i iznenada u rijetkim trenucima kada se pokušao na trenutak odvojiti od svog svakodnevnog stresnog odvjetničkog poziva. Nama koji smo ga osobno poznavali, ostat će u nezaboravnom sjećanju.

Ožalošćenoj obitelji u ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkoga zbora Sisačko-moslavačke županije i moje osobno ime izražavam iskrenu sućut.

Poželimo mu laku zemlju u kojoj će pobjivati. Neka mu je slava i vječni mir!

*(Govor Nikole Klaića, odvjetnika u Zagrebu,
na posljednjem ispraćaju odvjetnika Vinka Dizdara)*

Mario Vojvodić (1967. – 2021.)

Poštovana obitelji Vojvodić, dragi prijatelji, kolegice i kolege, pripala mi je istodobno tužna, ali i časna dužnost da se danas, u ime kolega odvjetnika i kolega iz pravosuđa oprostim od našeg dragog i cijenjenog kolege Maria Vojvodića. Iako smo znali da je hospitaliziran, nadali smo se njegovom skorom i brzom povratku među obitelj, prijatelje, kolege..., ali to se, nažalost, nije dogodilo.

Kolega Mario Vojvodić nije bio samo odvjetnik, bio je nadasve čovjek i prijatelj, žrtvovao se je za zajednicu i svima će nam ostati u trajnoj uspomeni kao čovjek koji je u svakom trenutku bio spreman nesebično priskočiti u pomoć i pomoći gdje je god mogao. Prošao je trnoviti put u životu, bio je na ratištu i istodobno studirao na Pravnome fakultetu u Zagrebu, radio je i kao sudac i naposljetku kao odvjetnik. Bio je čovjek čvrstih stavova i ideala od kojih nije odustajao, a na prvom mjestu bila mu je njegova obitelj, supruga Renata i njegova djeca Hrvoje, Lucija, Mislav, Zvonimir i Katarina.

Njegov odlazak veliki je gubitak za obitelj, rodbinu, prijatelje, kolegice i kolege i sve ljude koji su ga poznavali i cijenili kao čovjeka i odvjetnika. Sjećat ćemo te se s tugom, ali ponosom, jer si bio naš dragi prijatelj i kolega.

U ime svih kolega, u ime Hrvatske odvjetničke komore, Odvjetničkoga zbora Karlovačke županije i u svoje osobno ime, izražavam iskrenu sućut obitelji.

Neka ti je laka hrvatska zemlja, počivao u miru!

*(Govor Hrvoja Bićanića, odvjetnika u Ogulinu,
na posljednjem ispraćaju Maria Vojvodića)*

Dragan Medarić (1992. – 2021.)

Dana 5. rujna 2021. godine tragično je preminuo dragi kolega i suradnik Dragan Medarić – Gagi, te bih u povodu njegovog tužnog i iznenadnog odlaska, podijelio svoja razmišljanja i uspomene.

Dragan Medarić rođen je 17. svibnja 1992. godine na Cresu gdje je završio osnovnu i srednju školu. U listopadu 2011. godine upisao se na Pravni fakultet u Rijeci, na kojem je i diplomirao 2017. godine. Zaposlio se u Zajedničkom odvjetničkom uredu Braut & Petrinić krajem 2017. godine, a kasnije u Odvjetničkom uredu Petar Petrinić. U ožujku 2021. godine položio je pravosudni ispit.

Svoj poziv obavljao je savjesno, stručno i predano. Prema kolegama bio je maksimalno korektan i profesionalan, kao i prema strankama prema kojim se odnosio s poštovanjem i pažnjom. U četiri godine zajedničkog rada i suradnje, ja i kolege iz ureda u kojem je radio nikada nismo čuli nikakav prigovor ili nezadovoljstvo njegovim radom. U svom radu Dragan je bio kreativan i originalan, te posvećen dodatnom usavršavanju.

Bio je jako aktivan i prisutan u društvenom životu otoka Cresa – sredine koju je neizmjereno volio i za čiji se boljitak strastveno borio. Pritom je osobito bio posvećen problemima

mladih i njihovu rješavanju, ponajviše djelovanjem u Klubu mladih „Susajda“ koji je vodio. Svojim djelovanjem ostavio je neizbrisiv trag u gradu Cresu, predlažući konkretna rješenja, programe i projekte.

Kao osoba, uvijek je zračio pozitivnom energijom. Uvijek je bio spreman saslušati druge i pomoći, često savjetima ali i na mnoge druge načine. Upravo zato, svi njegovi prijatelji i poznanici vijest o iznenadnoj, tragičnoj smrti dočekali su s nevjericom, koju je poslije zamijenila tuga i bijes nad takvom sudbinom. S 29 godina života, polako je ulazio u najbolje profesionalne i životne godine, veseleći se budućoj karijeri odvjetnika u kojoj je mogao tako puno postići.

Premda, nas je svih duboko pogodila vijest o Draganovom preranom odlasku, on će zauvijek ostati u našim srcima i mislima u kojima je ostavio neizbrisiv trag.

(napisao Petar Petrinić, odvjetnik u Rijeci)

Tomislav Tončić (1938. – 2021.)

Poštovana obitelji Tončić, poštovane kolegice i kolege, prijatelji i znanci našeg Tomislava Tončića, pripala mi je teška dužnost, ali i velika čast, oprostiti se u ime hrvatskih odvjetnika od našeg cijenjenog i uglednog kolege Tomislava Tončića.

Prije nekoliko dana zatekla me vijest da je umro moj principal, odvjetnik Tomislav Tončić. I koliko god se čini da čovjek ne bi trebalo biti iznenađen kada umre osoba njegove dobi, ova me vijest šokirala jer on je bio osoba za koju je jednostavno nevjerojatno pomisliti da ga više nema.

Kolega Tončić cijeli je svoj radni vijek posvetio odvjetništvu u kojem je proveo punih 50 godina, te je ostao aktivan do samog kraja i nakon navršениh 80 godina života. U dugoj i bogatoj odvjetničkoj praksi bavio se praktično svim granama prava, a ponajviše civilnim pravom. Počevši s obavljanjem odvjetništva praktično od nule, napravio je respektabilan i uspješan ured u kojem su „zanat ispekle“ generacije mladih pravika. I premda je zastupao i tzv. velike stranke u tzv. velikim predmetima, u prvom je redu bio posvećen zaštiti prava „malog čovjeka“. U kancelariji odvjetnika Tončića svaka je osoba mogla dobiti pravnu pomoć i zaštitu, neovisno o tome tko je, neovisno o tome koje joj je pravo povrijeđeno i neovisno o tome kakve je platežne moći. Pri tome se prihvaćao i zastupanja u predmetima koji su svima izgledali bez ikakvih izgleda za uspjeh, te je nerijetko i u takvim predmetima uspijevao.

I ja osobno sam mu ne jednom znao reći da mi se čini da zastupanje u nekom predmetu nema smisla jer nemamo nikakve šanse za uspjeh, a on bi mi na to rekao: „Znam da je čovjek u pravu, a ti buš našao pravi paragraf i to buš rešil!“ I vrlo je često bilo upravo tako, jer je kolega Tončić imao izražen osjećaj za pravo i za pravdu, te je kao nitko drugi koga poznajem u svakom predmetu prepoznao ono bitno što je stranci moglo pomoći da ostvari svoje pravo.

U zastupanju interesa svojih stranaka bio je nepopustljiv, neovisno o tome tko je bio na drugoj strani. U odnosu sa strankama bio je nenadmašan, te su ga stranke zbog njegove komunikativnosti i šarma obožavale. Zbog načina na koji je komunicirao sa strankama i načina na koji se angažirao u zaštiti njihovih prava, nije bilo neobično to što su se ponedjeljkom, utorkom i četvrtkom popodne u Teslinoj 3 stvarali redovi u kojima su bili ljudi koji bi čekali da ih primi na razgovor upravo odvjetnik Tončić. I unatoč ogromnoj količini posla koji se obavljao u njegovom uredu i pritisku kojem je zbog posla bio izložen, odvjetnik Tončić posao je radio opušteno, tako da je raditi u njegovom uredu bilo ne samo korisno za naučiti odvjetnički zanat, nego je bilo i vrlo zabavno.

Kao osoba, kolega Tončić bio je izrazito vedra duha, zabavan i omiljen u društvu. Kolega Tončić je i kao odvjetnik i kao osoba bio jedinstven i neponovljiv, te i danas, 25 godina nakon završene vježbe u njegovom uredu, često s kolegama prepričavam anegdote u vezi s njim i tim vremenom.

Ako se uspješnost odvjetničke karijere gleda kroz to koliko je neki odvjetnik imao stranaka, koliko je uspjeha imao u zastupanju stranaka, pa u krajnjem slučaju i koliko je u materijalnom smislu u odvjetništvu ostvario, tada je nedvojbeno da je odvjetnik Tončić bio jedan od naših najboljih i najuspješnijih odvjetnika. A ako se kao kriterij uspješnosti gleda koliko je i kakvih pravnikâ kod njega naučilo raditi posao, onda je bio još uspješniji. U uredu odvjetnika Tončića posao su naučile raditi brojne generacije mladih pravnikâ. U njegovom uredu je „zanat pekao“ velik broj danas dobrih i uspješnih odvjetnica i odvjetnika, sutkinja i sudaca, viša savjetnica na Ustavnom sudu Republike Hrvatske, zastupnica Republike Hrvatske pri Europskom sudu za ljudska prava, i veliki broj korporativnih pravnikâ i pravnikâ. Drago mi je da i ovdje vidim veliki broj spomenutih kolegica i kolega. Da je kolega Tončić zaslužan samo za to što su generacije mladih pravnikâ kod njega stekle znanje i vještine za uspješno bavljenje pravom, bilo bi to jako puno. I dozvolite mi da ovu priliku malo privatiziram. Ja sam sretan što sam imao priliku raditi i učiti posao kod kolege Tončića, te i danas, 25 godina nakon završene vježbe, s ponosom govorim da sam bio njegov pripravnik. Moj principal je najzaslužnija osoba za to što, nakon što sam ušao u njegov ured, nisam niti trenutka pomislio da bih htio i mogao raditi nešto drugo osim baviti se odvjetništvom. Nadam se da se u tome kako ja danas radim prepoznaje makar malo i njegova ruka.

Dragi Tomislave, nadam se i vjerujem da ovo danas nije konačni zbogom nego samo do viđenja na nekom drugom mjestu.

Poštovana gospođo Olga, poštovani Berislave, draga Martina, ovime vam u ime Odvjetničkoga zbora Zagreb i Hrvatske odvjetničke komore, a posebno i u ime svih bivših i sadašnjih pripravnika i drugih djelatnika u uredu kolege Tončića izražavam iskrenu i najdublju sućut.

*(Govor Marija Rođaka, odvjetnika u Zagrebu,
na posljednjem ispraćaju Tomislava Tončića)*

Dragomir Modrušan (1950. – 2021.)

Jedna od osnovnih misli vodilja u životu kolege Modrušana, našega šefa, bila je biti bogat i anonim. No, znajući ga godinama, znam da se to nije odnosilo isključivo na materijalno. Uvijek je imao balans, samo njemu poznatih mjera i dimenzija, u svemu. Svi koji su ga znali bili su sigurni samo u jedno, da će sve nas koji smo ga okruživali sigurno nadživjeti, bili mi mlađi ili stariji od njega. I kada smo čuli da je u miru otišao, pitanje je svima bilo kako to, iako svi svjesni njegovog teškog zdravstvenog stanja i prolaznosti života.

Granica njegovog zdravog razuma i jačina njegove snage volje i duha bila je sigurno od najtvrdje tvari na ovome svijetu. To je jedino što se ničim nije moglo zaobići, pokoriti, uništiti ili poraziti. Čovjeka toliko jakog duha i razuma bilo je čudo sresti i znati, a sreća imati mogućnost upoznati ga i od njega učiti.

I da, mislim da nitko od nas nije pogrešno zaključio, smatram da će nas sve zaista nadživjeti, jer svima nama koji smo ga znali ostavio je u nasljeđe upravo to: snagu svog razuma i jačinu svog duha koju sigurno ne bismo imali da ga nismo upoznali, znali i učili od njega. I to ne bismo mogli prenijeti na ljude koje je nama život dao da im prenesemo neka svoja znanja i naučene vještine.

Kao što je rekao njegov sin Dominik, bio je osoba koji je proživio život točno onako kako je on želio. Kao što je uvijek govorila njegova supruga Kornelija, bio je Božji miljenik. U svojoj kćeri Miri uvijek je, intelektualno, vidio sebe.

Bio je čovjek koji je bio na mjestima za koje obični ljudi samo mogu sanjati da će ih jednoga dana možda vidjeti, znao je istinu o vjeri, ljudima i životu o kojoj obični ljudi mogu samo nagađati. Bio je osoba koja nije osuđivala ljude zbog jasnih misli, ideja i razmišljanja, koliko god nekonvencionalne bile. Bio je osoba koja je vjerovala razumom s nepogrešivim osjećajem za mjeru.

Bio je čovjek kojeg je upoznati, znati i od njega učiti bila privilegija, sreća i ogromno bogatstvo.

*(Govor Željke Filipčić, odvjetnice u Zagrebu,
na posljednjem ispraćaju odvjetnika Dragomira Modrušana)*

Krešo Demo (1948. – 2021.)

Poštovana rodbino Kreše Deme, poštovane kolegice i kolege, tužni zборе, pripala mi je tužna prilika da se u ime Hrvatske odvjetničke komore i svih odvjetnika Zadarske županije oprostim od kolege odvjetnika, dugogodišnjeg člana HOK-a.

Krešo Demo rođen je u Islamu Latinskom 24. ožujka 1948. godine, gdje je završio osnovnu školu. Srednju upravnu školu završio je 1970. u Splitu, a iste godine upisao se u Višu upravnu školu u Zagrebu koju je završio 1972. godine. Na Pravni fakultet upisao se u Zagrebu 1977. godine, a završio ga je 1981. godine.

Nakon diplomiranja na Pravnom fakultetu zapošljava se u tijelima uprave bivše općine Zadar, gdje je obavljao mnoge poslove od inspekcijskih, zaštite građanskih prava, te je obnašao dužnost pomoćnika pročelnika i bio na mjestu direktora pojedinih upravnih tijela sve do 1994. godine. U tom periodu položio je i pravosudni ispit, a 1995. godine upisan je u Imenik odvjetnika HOK-a. Na dužnosti odvjetnika ostao je sve do 11. kolovoza 2021. godine kada nas je iznenada i prerano napustio, naš Krešo.

Krešo je bio odvjetnik u pravom smislu te riječi, samozatajni pravni stručnjak koji je konstantno produbljavao svoje stručno zvanje. Upravo zbog profesionalnosti i poštenja cijenile su ga kolege odvjetnici, ali i suci. Kolega Krešo bio je vedar, uvijek nasmijan i spreman na šalu da razbije onu poslovičnu suzdržanost nas pravnika i zato je bio cijenjen i omiljen među nama. Mi koji smo se s njim češće družili, koji smo imali čast da smo poznavali takvog odvjetnika i čovjeka, danas se opraštamo od našeg Kreše i možemo slobodno reći da smo ostali bez nesebične kolegijalne pomoći i bez potpore u izazovnim profesionalnim i životnim situacijama.

Dragi Krešo, zbog svega lijepog i dobrog što si napravio, mi odvjetnici pamtit ćemo te kao našeg kolegu i prijatelja. Tvoj posljednji susret i ovaj ispraćaj nije zaborav, već odlazak u trajni život.

Neka ti je laka hrvatska zemlja, koju si neizmjerljivo ljubio!

U ime kolegica i kolega Odvjetničkoga zbora Zadarske županije i u svoje osobno ime izražavam iskrenu sućut članovima obitelji Demo.

Počivao u miru Božjem!

*(Govor Ante Ivkovića, odvjetnika u Zadru,
na posljednjem ispraćaju Kreše Deme)*

Milivoje Žugić (1946. – 2021.)

Poštovana obitelji, draga Dunja, dragi Siniša, kolegice i kolege, prijatelji, danas smo se okupili kako bismo se oprostili od dragog i uvaženog kolege i prijatelja, odvjetnika Milivoja Žugića.

Kolega Milivoje Žugić, rođen je 8. travnja 1946. godine u Kijevu, Kosovo. Na Pravnome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirao je 1969. godine. Svoje prve pravne korake počeo je kao vježbenik te potom kao sudac Općinskoga suda u Osijeku, da bi se u Imenik odvjetnika upisao 4. ožujka 1982. Sljedećih 39 godina, do posljednjeg dana svoga života proveo je kao odvjetnik odnosno advokat revno, savjesno i časno obavljajući odvjetničku dužnost.

U svojoj bogatoj advokatskoj praksi advokat Žugić vodio je brojne građanske, kaznene i upravne predmete. Rijetki su pojedinci koji su gotovo cijeli svoj radni i profesionalni vijek posvetili jednoj stvari. Upravo zato što su rijetki, oni su posebni, vrijedni poštovanja i naklona. U gotovo tri desetljeća pravne borbe za prava štediša Ljubljanske banke, advokat Žugić nije štedio ni svoje zdravlje niti privatni život, a nerijetko je u svom tom pravnom promišljanju bio usamljen. No, upravo zato bio je hrabar, odvažan, neustrašiv i nepokolebljiv. U toj iscrpljujućoj i mukotrpnj pravnoj utakmici, koja je konačnu potvrdu dobila i u presudi Europskoga suda za ljudska prava, zadužio je ne samo Republiku Hrvatske nego i jednu cijelu generaciju.

Advokata Žugića krasila je najviša vrлина koju pojedinac odvjetnik može imati – sloboda. Sloboda je bila esencija njegovog razmišljanja, izražavanja i pisanja, a iskren, izravan, duhovit i prepoznatljivo šarmantan neposredan nastup i jezik bili su njegov zaštitni znak. Advokatura je bila njegova strast, njegov *eros*. S nevjerojatnom lakoćom i pravnom ljepotom pisao je žalbe, revizije, ustavne tužbe, koristeći se argumentacijom, jezičnim parabolama i latinskim jezikom na način koji su izazivali duboko poštovanje stranaka i kolega.

Smrću odvjetnika Milivoja Žugića izgubili smo velikog pravnika, kolegu i prijatelja. Uspomenu na njega čuvat ćemo trajno u našem sjećanju.

U ime Hrvatske odvjetničke komore i Odvjetničkog zbora Zagreb izražavam iskrenu sućut obitelji našeg preminulog kolege.

Dragi šefe, hvala Vam na neiscrpnj energiji, trudu i strpljenju što ste jednog dinarskog gorštaka oplemenili s najvrjednijim bogatstvom – znanjem.

Počivao u miru!

*(Govor Marka Markovića, odvjetnika u Zagrebu,
na posljednjem ispraćaju odvjetnika Milivoja Žugića)*